

GLOBAL DIALOGUE

11.1

3 numere pe an în mai multe limbi

Discuții sociologice cu
S.M. Rodriguez

Margaret Abraham

SUA: Dificultăți și
posibilități

Peter Evans
Gabor Scheiring
Christopher Muller
Suresh Naidu
Patricia Zavella
J. Mijin Cha
Marcus Anthony Hunter

Migrația
chineză
în Europa

Fanni Beck
Pál Nyíri
Ya-Han Chuang
Emilie Tran
Hélène Le Bail
Stig Thøgersen
Eszter Knyihár
Linda Szabó
Ting Deng
Jelena Gledić
Martina Bofulin

Perspective
teoretice

Walden Bello

Sociologia din
America Latină

Esteban Torres
José Mauricio Domingues
Viviane Brachet-Márquez
Sérgio Costa
Aldo Mascareño
Verónica Gago
Carmen Ilizarbe
Mariana Heredia
Guilherme Leite Gonçalves

Secțiune deschisă

> Prezentarea echipei Global Dialogue din Polonia

MAGAZINE

International
Sociological
Association
isa

VOLUM 11 / NUMĂRUL 1 / APRILIE 2021
<https://globaldialogue.isa-sociology.org/>

GD

> Editorial

La momentul publicării acestui număr *Global Dialogue*, alegerile din Statele Unite ale Americii constituiau unul dintre subiectele principale în mass-media din întreaga lume. Între timp, știm că acestea au condus către o eră post-Trump, dar chiar și așa, nu înseamnă că problemele Statelor Unite din ultimii ani nu vor fi dezbătute în continuare. În secțiunea „Discuții sociologice”, Margaret Abraham îl interviuează pe sociologul și activistul Black Lives Matter, S.M. Rodriguez, acesta oferindu-ne o perspectivă asupra istoriei rezistenței împotriva rasismului din Statele Unite, și asupra intersecției dintre inegalitățile sociale și preocupările justiției sociale care motivează această mișcare socială.

În ceea ce privește evoluțiile din jurul alegerilor, Peter Evans și Michael Burawoy au concentrat prima secțiune tematică a numărului în jurul situației și posibilităților din Statele Unite. Articolele din această secțiune acoperă perspective istorice asupra „capitalismului rasial” al Statelor Unite, analizând efectele evoluțiilor economice și politice din ultimul deceniu, inclusiv scăderea bunăstării sociale, tensiunea relațiilor dintre clasa muncitoare și comunitățile de culoare, problemele ecologice și schimbările climatice, precum și dezastrul efectelor politicilor lui Trump care au condus la evenimentele șocante din ianuarie, la Washington. În fața acestei situații, autorii discută, de asemenea, despre ceea ce s-ar putea face pentru ca schimbarea să fie posibilă.

În cea de-a doua secțiune, centrată pe migrația chineză în Europa și organizată de Fanni Beck și Pál Nyíri, ne este prezentată o incursiune în istoria și prezentul valurilor succesive ale migrației chineze în Europa. Articolele analizează statutul migranților chinezi, precum și complexitatea relațiilor interetnice din țările europene. Acestea prezintă, de asemenea, cum sunt influențați

migranții de evoluțiile politice din China și de modul în care pandemia COVID-19 le afectează situația, dar și discursul public despre ei.

În ultimii ani am asistat la o continuă creștere a influenței mișcărilor, partidelor și a regimurilor de extremă dreaptă pentru care efectele neoliberalismului, crizele economice, problemele nesoluționate ale inegalităților sociale și ale migrației au reprezentat mai degrabă oportunități. În partea teoretică, Walden Bello compară fațetele programelor politice, practicilor și conducerii extremei drepte din nordul și sudul global.

Secțiunea care ne prezintă sociologia din diferite regiuni se axează în acest număr pe America Latină. Esteban Torres a organizat o colecție de articole care ne invită la o călătorie prin teoriile sociale discutate și dezvoltate de cercetători de renume, majoritatea dintre ei fiind membri activi ai grupului de lucru *Teoría social y realidad latinoamericana* (Teoria socială și realitatea latino-americană) din cadrul Consiliului Latino-American al Științelor Sociale (CLACSO).

În Secțiunea deschisă, echipa de traducere poloneză a *Global Dialogue* își prezintă membrii, oferindu-ne o perspectivă detaliată asupra experiențelor de cercetare și intereselor variate ale colaboratorilor.

Profităm de această ocazie pentru a ne exprima recunoștința față de Christine Schickert pentru activitatea sa ca asistent de redacție al *Global Dialogue* și îi urăm *bun venit* lui Walid Ibrahim (Universitatea din Jena, Germania) ca succesor al său. ■

Brigitte Aulenbacher și Klaus Dörre,
editori *Global Dialogue*

> **Publicația *Global Dialogue* poate fi găsită tradusă în mai multe limbi străine pe [website-ul ISA](https://www.isa-association.org/global-dialogue).**
> **Propunerile de articole se trimit la adresa globaldialogue.isa@gmail.com.**

ISA International
Sociological
Association

**GLOBAL
DIALOGUE**

> Echipa editorială

Editors: Brigitte Aulenbacher, Klaus Dörre.

Editori asistenți: Johanna Grubner, Walid Ibrahim.

Editor asociat: Aparna Sundar.

Editori-șefi: Lola Busuttil, August Bagă.

Consultant: Michael Burawoy.

Consultant media: Juan Lejárraga.

Editori consultanți:

Sari Hanafi, Geoffrey Pleyers, Filomin Gutierrez, Eloisa Martín, Sawako Shirahase, Izabela Barlinska, Tova Benski, Chih-Jou Jay Chen, Jan Fritz, Koichi Hasegawa, Hiroshi Ishida, Grace Khunou, Allison Loconto, Susan McDaniel, Elina Oinas, Laura Oso Casas, Bandana Purkayastha, Rhoda Reddock, Mounir Saidani, Ayse Saktanber, Celi Scalón, Nazanin Shahrokni.

Editori regionali

Lumea arabă: (Tunisia) Mounir Saidani, Fatima Radhouani, Habib Haj Salem; (Algeria) Souraya Mouloudji Garroudj; (Moroc) Abdelhadi Al Halhouli, Saida Zine; (Liban) Sari Hanafi.

Argentina: Magdalena Lemus, Juan Parcio, Martín Urtasun.

Bangladesh: Habibur Khondker, Khairul Chowdhury, Mohammad Jasim Uddin, Bijoy Krishna Banik, Sabina Sharmin, Sebak Kumar Saha, Mohammed Jahurul Islam, Abdur Rashid, Sarker Sohel Rana, Juwel Rana, Helal Uddin, Masudur Rahman, B. M. Najmus Sakib, Eashrat Jahan Eyemoun, Shamsul Arefin, Yasmin Sultana, Shahidul Islam, Ekramul Kabir Rana, Saleh Al Mamun, Sharmin Akter Shapla, Ruma Parvin.

Brazilia: Gustavo Taniguti, Angelo Martins Junior, Andreza Galli, Dmitri Cerboncini Fernandes, Gustavo Dias, José Guirado Neto, Jéssica Mazzini Mendes.

Franța/Spania: Lola Busuttil.

India: Rashmi Jain, Nidhi Bansal, Sandeep Meel, Pragya Sharma, Manish Yadav.

Indonezia: Kamanto Sunarto, Hari Nugroho, Lucia Ratih Kusumadewi, Fina Itriati, Indera Ratna Irawati Pattinasarany, Benedictus Hari Juliawan, Mohamad Shohibuddin, Domingus Elcid Li, Antonius Ario Seto Hardjana, Diana Teresa Pakasi, Nurul Aini, Geger Riyanto, Aditya Pradana Setiadi.

Iran: Reyhaneh Javadi, Niayesh Dolati, Abbas Shahrabi, Sayyed Muhamad Mutallebi.

Kazahstan: Aigul Zabirowa, Bayan Smagambet, Adil Rodionov, Almash Tlespayeva, Kuanysh Tel, Almagul Mussina, Aknur Imankul, Madiyar Aldiyarov.

Polonia: Justyna Kościńska, Jonathan Scovil, Sara Herczyńska, Weronika Peek, Aleksandra Wagner, Aleksandra Biernacka, Jakub Barszczewski, Adam Müller, Zofia Penza-Gabler, Iwona Bojadżijewa.

România: Raluca Popescu, Raisa-Gabriela Zamfirescu, Iulian Gabor, Monica Georgescu, Ioana Ianuş, Bianca Mihăilă, Veronica Oancea, Maria Stoicescu.

Rusia: Elena Zdravomyslova, Anastasia Daur.

Taiwan: Wan-Ju Lee, Tao-Yung Lu, Tsung-Jen Hung, Syuan-Li Renn, Yu-Chia Chen, Yu-Wen Liao, Po-Shung Hong.

Turcia: Gül Çorbacıoğlu, İrmak Evren.

Secțiunea analizează **difficultățile și posibilitățile din SUA** după alegerile prezidențiale din 2020. Articolele acoperă perspective istorice, analizând efectele evoluțiilor economice și politice din ultimul deceniu. În fața evenimentelor care au avut loc la Washington în ianuarie 2021, autorii privesc, de asemenea, spre viitor, discutând despre ce ar fi nevoie pentru a face posibilă schimbarea.

Acest secțiune prezintă o serie de cercetări privind **migrația chineză în Europa**. În timp ce unele contribuții se orientează asupra mișcărilor de migrație din secolul al XX-lea, altele tratează schimbările semnificative ale statutului social și economic al imigranților chinezi din secolul XXI.

În fața provocărilor globale de astăzi, **teoria sociologică latino-americană** devine un punct de referință din ce în ce mai important. Această secțiune prezintă originalitatea teoriei latino-americane în toată complexitatea și eterogenitatea sa, cercetările întreprinse demarând întotdeauna de la local spre global.

Global Dialogue există datorită unui grant generos de la **SAGE Publications.**

> În acest număr

Editorial 2

> DISCUȚII SOCIOLOGICE

Ingeniozitatea BLM: un interviu cu S.M. Rodriguez
de Margaret Abraham, SUA 5

> SUA: DIFICULTĂȚI ȘI POSIBILITĂȚI

Ce s-ar putea face referitor la Statele Unite?
de Peter Evans, SUA 9

Morți datorate disperării și sănătatea democrației:
provocări pentru sociologie

de Gabor Scheiring, Italia 11

Capitaliști umani
de Christopher Muller și Suresh Naidu, SUA 14

Viitorul justiției reproductive în Statele Unite ale Americii
de Patricia Zavella, SUA 16

Lupta pentru justiția climatică și administrația
Biden-Harris
de J. Mijin Cha, SUA 18

Despăgubiri radicale
de Marcus Anthony Hunter, SUA 20

> MIGRAȚIA CHINEZĂ ÎN EUROPA

Poziția în schimbare a chinezilor în Europa
de Fanni Beck, Ungaria și Pál Nyíri, Olanda 22

De la tăcere la acțiune: chinezii în Franța
de Ya-Han Chuang, Franța, Emilie Tran, Hong Kong,
și Hélène Le Bail, Franța 24

Studenți chinezi în Europa
de Stig Thøgersen, Danemarca 26

Emigranți din China cu „Golden Visa” în Budapesta
de Fanni Beck, Eszter Knyihár, și Linda Szabó, Ungaria 28

Chinezii în Italia: afaceri și identitate
de Ting Deng, SUA 30

Statutul legal în schimbare al chinezilor din Serbia
de Jelena Gledić, Serbia 32

Emigranții chinezi și pandemia de Coronavirus
de Martina Bofulin, Slovenia 34

> PERSPECTIVE TEORETICE

Spre o analiză comparativă a regimurilor de extremă dreapta
de Walden Bello, SUA 36

> SOCIOLOGIA DIN AMERICA LATINĂ

Scopurile universaliste ale sociologiei latino-americane
de Esteban Torres, Argentina 39

Paradigma globală: o nouă propunere pentru sociologie
de Esteban Torres, Argentina 40

Corelând sociologia globală cu modernitatea globală
de José Maurício Domingues, Brazilia 42

Construind caracterul istoric al teoriei: o propunere pentru
America Latină
de Viviane Brachet-Márquez, Mexic 44

Regândind interdependențele
de Sérgio Costa, Germania 46

Era neglijenței: O teorie sistemică a crizelor
de Aldo Mascareño, Chile 48

Cercetând neoliberalismul din America Latină
de Verónica Gago, Argentina 50

Către o gramatică post-liberală
de Carmen Ilizarbe, Peru 52

Scale, inegalități și elite în America Latină
de Mariana Heredia, Argentina 54

Acumularea primitivă și critica legii
de Guilherme Leite Gonçalves, Brazilia 56

> SECȚIUNEA DESCHISĂ

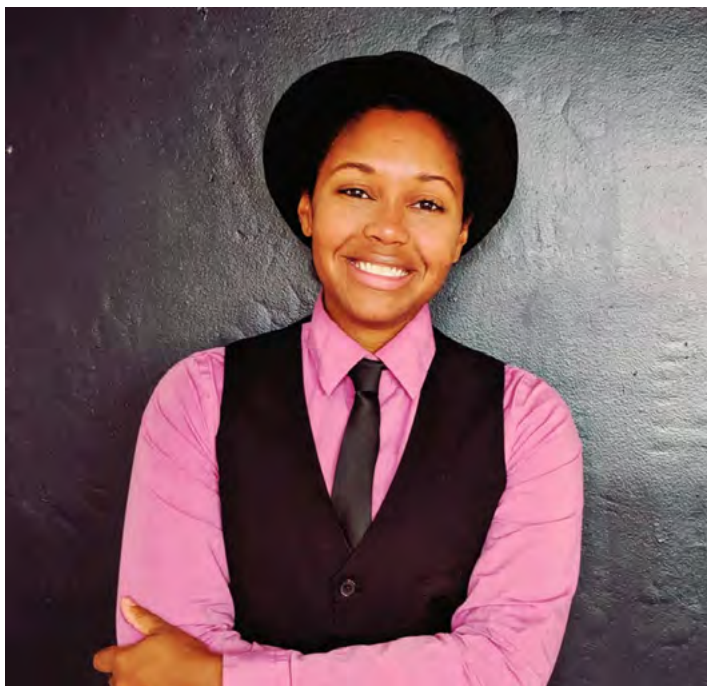
Prezentând echipa *Global Dialogue* din Polonia 58

„În timp ce europenii – și nord-americanii – au luat de bună universalitatea lor și își vedeau particularitățile ca putând fi imediat conceptual generalizabile, latino-americanii au fost nevoiți să pornească de la particularități, universalitatea lor fiind în principiu, negată”

José Maurício Domingues

> Ingeniozitatea BLM

un interviu cu Dr. S.M. Rodriguez

S.M. Rodriguez.

Dr. S.M. Rodriguez (Samar Rodriguez-Fairplay; pronume: ei/ lor) este profesor asistent de criminologie și director în studii LGBTQ + la Universitatea Hofstra, Departamentul de Sociologie. Este autorul *The Economies of Queer Inclusion: Transnational Organizing for LGBTI Rights in Uganda* – 2019, în care Rodriguez oferă o analiză nuanțată a implicațiilor organizării transnaționale și a finanțării internaționale pentru activismul local. Publicațiile lor includ “Carceral Protectionism and the Perpetually (In)Vulnerable”; “Invisibility Matters: Queer African Organizing and Visibility

Management in a Transnational Age; Queer Abolitionist Alternatives to Criminalizing Hate Violence” (urmează să fie publicată); “Not Behind Bars: The Rippling Effect of Carceral Habitus and Corrective Violence on the Family and Community Life of Prison Guards” (urmează să fie publicată). Dr. Rodriguez lucrează la două proiecte de carte incredibil de inovatoare: *Abolition in the Academy: Scholar-Activism and the Movement for Penal Abolition* și *Marked for Removal: Perpetual Coloniality, Gentrification, and Queer Abolitionist Praxis in New York City*. După ani de organizare a comunității alături de Colectivul *Safe OUTside the System Collective*, Rodriguez s-a alăturat Consiliului de Administrație al Proiectului Audre Lorde, cea mai mare organizație pentru și a persoanelor de culoare din Statele Unite. Munca lor a fost susținută prin diverse subvenții, premii și burse, inclusiv de Bursa Postdoctorală a Asociației Americane a Femeilor din Universitate – AAUW – 2020-21 pentru *Abolition in the Academy* și Programul de bursă minoritară al Asociației Sociologice Americane (2014-15).

Aici, Dr. Rodriguez este interviuat de **Margaret Abraham**, fostă președintă a Asociației Sociologice Internaționale, Vice-Provost Senior și Profesorul Distins Harry H. Wachtel la Universitatea Hofstra.

MA: Ce este Black Lives Matter?

SM: Când oamenii fac referire la *Black Lives Matter*, aceștia se referă de obicei la unul din trei lucruri diferite, dar legate între ele. În primul rând, este o organizație globală unică, cu mai multe divizii în Statele Unite, Marea Britanie

și Canada, care a început în 2013. Obiectivele cheie ale mișcării sunt combaterea supremației albe, încetarea violenței statale împotriva oamenilor de origine africană și construirea puterii comunale necesare pentru a susține o societate antirasistă. În al doilea rând, BLM este un slogan menit să se manifeste într-un anumit tip de realitate pentru

>>

popoarele africane din întreaga lume: *existăm, contăm*. În cele din urmă, și poate cel mai adesea, oamenii se referă la Mișcarea pentru Viețile Negre (eng. *Movement for Black Lives – M4BL*), care este o organizație umbrelă, o coaliție de multe organizații aliniate, de justiție rasială, dintre care majoritatea există de mult mai mult timp decât BLM. Prin aceasta, indică tendința mass-media care etichetează imediat toate protestele împotriva brutalității polițienești ca pe un eveniment „Black Lives Matter”, indiferent de afilierea efectivă ale organizatorilor sau participanților.

Ingeniozitatea BLM este că, precum un slogan pe care toți antirasisti îl pot afirma, sentimentul este capabil să se relice mai repede decât capitolele viabile. Black Lives Matter este milenarul Negru este Frumos (eng. *Black is Beautiful*) sau Puterea Neagră (eng. *Black Power*): nu atât o mișcare centralizată, cât un sistem de credințe, un strigăt prelungit, o invocație colectivă.

MA: Care sunt câteva dintre continuitățile și schimbările pe care le vedeți între mișcările trecute și mișcarea actuală BLM? Care sunt strategiile pentru întreruperile care au provocat status quo-ul?

SM: Există o lungă și cinstită istorie a organizării comunitare și a ajutorului reciproc în Statele Unite, de către cei care au stat la marginea serviciilor sociale ale statului. Ajutorul reciproc necesită partajarea și reimaginarea resurselor și responsabilității ca parte integrantă a relațiilor comunitare, mai degrabă decât relaționarea stat-cetățean. Din perspectivă istorică, mișcările de culoare au direcționat revendicări către stat, dar nu și-au imaginat statul aproape niciodată ca fiind ultima soluție. Aceasta include cererea cuprinsă în Programul de 10 Puncte al Partidului Pantera Neagră pentru despăgubiri pentru sclavie și genocid, imaginând în același timp distribuția condusă de comunitate a acestor resurse. Mișcarea Black Lives Matter cere în mod similar despăgubiri și încetarea diferitelor prejudicii, dar nu dorește ca această activitate distributivă să intre în sfera statului. W.E.B. Du Bois a demonstrat limitele statului în timp ce scria despre Biroul pentru Eliberați în lucrarea *The Souls of Black Folk*. O instituție federală special înființată pentru protejarea libertății americanilor de culoare și urmărirea muncii plătite în anii 1870 a fost rapid înăbușită din cauză că biroul nu a fost suficient de angajat pentru a face față violenței supremației albe (în special, Ku Klux Klan) și a inițiativelor legislative supremației albe care au criminalizat viețile celor de culoare.

Continuitățile istorice sunt abundente: cerințele pentru siguranță, demnitate și libertate în fața represiunii politice; prezența femeii de culoare și a conducerii LGBT; și prezența controlului polițienesc brutal, a represiunii statului, a contramăsurilor rasiste și a indemnizației/impunității albe. Modificările sunt, de asemenea, valoroase. Vedem în anumite orașe, în special în regiunea vestică, faptul că adesea mulți protestatari din marșurile BLM sunt aliați albi. Din punct de vedere istoric, este posibil ca aceste zone să nu fi avut parte de prea multe acțiuni directe. Vedem, de

asemenea, victimizarea clară a unor astfel de protestatari albi de către forțele de poliție militarizate și de către contra-protestatarii ai supremației albe, care au ucis de fapt aliații albi ai BLM! În cadrul manifestărilor Freedom Rides, activiștii albi (mulți evrei) au fost bătuți pentru că s-au alăturat Mișcării pentru Drepturile Civile – așa că acest aspect nu este atât de diferit – dar nu știu de niciun moment din istoria noastră în care să fi văzut bătrâni albi tunși de polițiști, o tânără albă călcată de mașină și doi bărbați albi împușcați și uciși de un adolescent alb. Adică, în ciuda perpetuării prejudiciilor anti-culoare, aceasta este o realitate nouă groaznică – faptul că aliații albi au suferit daune fără precedent. Cred că această schimbare indică o inovație importantă a represiunii statale: militarizarea poliției, care a avut loc nu doar cu deschiderea completă, optică, a mediatizării și a mediului social, dar cu un spirit revigorat de control.

MA: Poate BLM transforma rasismul sistemic în Statele Unite? De ce va fi nevoie pentru a aduce schimbări structurale?

SM: Cred că trebuie să luăm în considerare, în schimb, ce forme de schimbare ar trebui să adoptăm pentru ca viețile oamenilor de culoare să conteze? În loc să ne gândim la aceasta ca la o organizație singulară, cu un singur scop, trebuie să ne gândim la BLM ca la un strigăt de regroupare. În lucrarea mea, explorez focarele organizatorilor de culoare în relație cu justiția transformatoare, feminismul anti-carceral și organizarea anti-violență. Centrarea acestora nu doar ca valori, ci și ca practici, ar invita schimbarea structurală necesară pentru a transforma BLM din ideal în realitate socială.

MA: Care sunt intersecțiile dintre gen, rasă și clasă în contextul Black Lives Matter?

SM: BLM este un exemplu fantastic de mișcare care necesită în mod explicit intersecționalitate de la bun început. Înființat de trei femei de origine africană, dintre care două sunt queer, BLM nu a fost niciodată menit să înalțe lupta unui singur subgrup de americani de culoare. Din punct de vedere istoric, mișcările care au luptat pentru a pune capăt brutalității polițienești s-au concentrat pe bărbații heterosexuali de culoare și, în timp ce – afirmă criticii – bărbații heterosexuali de culoare au primit o atenție disproporționată în cadrul acestei mișcări, acest lucru nu reflectă de fapt obiectivele fondatoarelor. În schimb, așa argumenta că acest lucru reflectă deceniile de memorie organizațională acumulată, centrată pe bărbații și băieții heterosexuali de culoare. Știm cum să-l plângem pe Oscar Grant, iar acest precedent a oferit modelul de doliu pentru Philando Castille. Ne amintim că l-am plâns pe Amadou Diallo, așa că știm cum să-l plângem pe Alfred Olango. Această axă a opresiunii (bărbăție rasială) ne poate permite să elaborăm definiții imaculate în discursurile noastre despre responsabilitate, acțiuni greșite; să solicităm modificări relativ simple precum „arestază polițiștii ucigași”. Atunci când integrăm oamenii

și femeile queer de culoare, invităm straturi suplimentare de nuanțe care nu au un șablon convenit pe scară largă, așa că inițiem o conversație care a fost complet ignorată în istoria noastră. Aceasta înseamnă că atunci când apar eforturi de creștere a conștiinței bazate pe rețelele sociale precum o face #SayHerName, nu există cu adevărat o structură stabilită pentru a discuta prevalența, sensul și rectificarea prejudiciului. O mare parte din violența cu care se confruntă femeile de culoare și oamenii queer se datorează internalizării violenței de stat și a controlului, permise de relații (comunitare) șubrede. Cu toate acestea, obiectivul intersecționalității este cel care ne permite să ne imaginăm nu doar schimbarea țintită, ci schimbarea transformativă. Aceasta este o contribuție majoră a teoriei lui Kimberlé Crenshaw: atunci când ne imaginăm și centrăm nevoile celor marginalizați în continuare, creăm intervenții mai comprehensive.

MA: Au fost multe discuții și dezbateri cu privire la tăierea fondurilor pentru poliție. Cum a stimulat BLM necesitatea reformării justiției penale?

SM: Propunerile de schimbare socială suferă adesea același tipar al finalității discursive: o rotație negativă va primi cea mai mare atenție. În acest caz, este ușor să vă concentrați asupra „eliminării”, asupra absenței sau a ceea ce se numește schimbare negativă, din cauză că sună drastic; inspiră teamă. Alternativ, *politica pozitivă* – cea a creației – ar putea invita la surprize. Strigătul de „tăiere a fondurilor poliției” are atât de mult sens; este o propunere bogată și nuanțată, împachetată într-un slogan de trei cuvinte. Cererea aici este de a tăia fondurile pentru poliție și de a finanța comunitățile noastre: necesită un sens atât negativ, cât și pozitiv. Nu mă refer la acest lucru în sensul încărcat de valoare, ci în sensul absenței și prezenței, revocării și creației. În multe privințe, acest lucru ar trebui să fie de interes major pentru sociologi, deoarece se bazează pe o propunere oferită de tatăl fondator al sociologiei americane – W.E.B. Du Bois, în contribuția sa despre *democrația abolitionistă* din 1935. Teoria lui Du Bois a susținut că nu putem efectua schimbări progresiste, abolitioniste, fără a integra actul creației. Trebuie să ne investim timpul, energia și resursele în fondarea „instituțiilor care sprijină viața” (Ruth Wilson Gilmore) care vor înlocui instituțiile și structurile noastre de înrobire carcerală. Aceasta este singura modalitate de a „scăpa” fără a suferi ulterior un gol; o nouă oportunitate de a schimba carceralitatea și înrobirea. Deci, cum a evidențiat BLM această nevoie? Liderii contemporani ai mișcării sociale nu numai că au articulat ceea ce trebuie înlăturat, dar au localizat și ceea ce trebuie implementat.

MA: Cum a afectat portretizarea BLM în mass-media organizarea justiției rasiale?

SM: În mod interesant, consider că mediatizarea protestului de culoare este mult mai apreciată în epoca lui Trump, când agenda naționalistă albă este pe deplin expusă. Mass-media principale au propulsat un

discurs fictiv a unui pericol nou prezent – ceea ce Achille Mbembe ar încadra ca invenția urgenței – cu privire la politica vieții și a morții oamenilor de culoare. În ciuda continuității violenței anti-negrii și a statului nativist, cererile „nejustificate” anterior au devenit brusc rezonabile.

În timp ce cercetam pentru cartea mea *The Economies of Queer Inclusion*, am examinat modul în care atenția mass-media poate oferi un flux de sprijin financiar, fără a oferi cu adevărat o creștere prea mare în înțelegerea problemei. Cu cât imaginile sunt mai senzaționale și mai drastice, cu atât mai mult sprijinul crește. Cu toate acestea, sprijinul rămâne în mare parte superficial, iar angajamentul tinde să scadă în timp. Acoperirea mass-media este în cele din urmă responsabilă pentru crearea unei cauze cèlebre, prin care se primește o haldă financiară dramatică și foarte temporară! Mulți donatori individuali dar și fundații aleg donațiile caritabile care le îmbunătățesc cel mai bine propriul profil. Mass-media creează semnificația culturală și sensul relevanței actuale. În munca mea, acesta a fost Proiectul de Lege Anti-Homosexualitate din Uganda, și acest tip de flux de finanțare (taifun) vine de fapt cu propriile sale consecințe neintenționate. În această vară, și pot spune acest lucru în calitate de membru al Consiliului de Administrație pentru o organizație de justiție rasială, BLM a însemnat că inițiativele de justiție rasială erau PREZENTE – și nu ne putem imagina să experimentăm o finanțare similară decât într-un moment în care oamenii își imaginează o criză politică.

MA: Cum a influențat progresismul BLM alegerile și politicile de partid majore?

SM: Progresismul de culoare, deși lăsat în mare parte în marja politicii electorale, a influențat întotdeauna realitățile noastre politice principale. Pentru un exemplu istoric, ne putem aminti Programul Mic-dejun Gratuit al Partidului Pantera Neagră care a devenit o piesă centrală în politica anilor 1960 și a fost integrat pe scară largă în școlile publice din SUA în 1975. Am văzut o întâmplare similară în acest an, în încercarea progresivă de culoare pentru a obține un bilet prezidențial care ar prioritiza despăgubirile pentru sclavie pe patru inițiative socialiste democratice: asistență medicală universală, anularea taxelor școlare, accesul la universitatea publică și tăierea fondurilor de la armată și poliție pentru a investi în resurse comunitare (cum ar fi îngrijirea copilului, școli publice, facilități de wellness etc.). Din nou, vedem că progresiștii de culoare nu au primit biletul dorit, de stânga, ci pe singurul candidat democratic care nu dorește să discute despre posibilitatea despăgubirilor pentru înrobirea afro-americanilor în timpul dezbaterilor primare prezidențiale. Cu toate acestea, istoria ne-a arătat, prin organizarea și gândirea politică de culoare, că țara beneficiază în mod colectiv de reziduurile cererilor progresiste de culoare.

MA: Sociologii au contestat modul în care gândim și facem sociologia. Cine sunt câțiva dintre sociologii care

Raliul Black Lives Matter condus de Caraibe la Grand Army Plaza, Brooklyn, NY, duminică, 14 iunie 2020. Foto credit: Margaret Abraham.

Îți influențează perspectiva asupra politicii și activismului Black Lives?

SM: Sociologii au susținut demult critici ale „instituției totale”, iar activiștii academicieni înrădăcinați în această critică se organizează pentru a scăpa societățile noastre de aceste structuri de etichetare ciclică, supraveghere și pedeapsă. În proiectul meu actual de carte despre abolirea în academie, acești academicieni adoptă cu toții limbajul și identitatea ca *abolitioniști*.

Aș fi neglijent dacă nu aș menționa mai întâi opera lui Mariame Kaba. Ea a fost un dezvoltator crucial al gândirii și practicii abolitioniste, iar diploma ei este în sociologie. A vorbi despre munca sociologilor care se află în mod specific în instituțiile de învățământ superior este ceva, dar a menține ferm activitatea sociologiei prin a o vedea în practică este altceva. Kaba a reușit să influențeze traiectoria *Black Lives Matter* Chicago și a atâtor organizații care contribuie la Mișcarea *Movement 4 Black Lives*, inclusiv Proiectul Tinerilor Negri 100.

Dintre activiștii academicieni care îmi influențează foarte mult perspectiva și munca le menționez pe Beth Richie, membru fondator al INCITE!, Mimi Kim, fondatoarea Creative Interventions și Liat Ben-Moshe, care ne provoacă să centram dizabilitatea și nebunia în învățătura și activismul nostru. Cred că aceste trei femei sunt cu adevărat în fruntea inovației intelectuale și a practicii angajate pentru a pune capăt carceralismului.

În afara Statelor Unite, sunt cu adevărat inspirat de lucrările Vanessei Eileen Thompson în Germania și Sylvia Tamale în Uganda. Thompson explică tehnologiile de rezistență utilizate de activiști și organizatori ai comunității care lucrează pentru a pune capăt violenței de stat anti-culoare și anti-imigranți din Germania și Franța. Tamale, activistă și cercetătoare feministă, a dus la bun sfârșit zeci de ani de promovare a justiției sexuale și de gen, angajând în același timp diverse audiențe pentru a transforma culturile de violență. ■

Adresă de corespondență: <sm.rodriguez@hofstra.edu>
sau accesați www.smrodriguez.com

> Ce s-ar putea face referitor la Statele Unite ale Americii?

de **Peter Evans**, Universitatea din California, Berkeley, SUA și membru în comisiile de cercetare ISA – Economie și societate (RC02), Mișcări muncitorești (RC44) și Clase și mișcări sociale (RC47).

În timp ce analizăm evoluțiile americane politice, sociale și economice din ultimii patru ani, este de asemenea necesar să ne uităm la viitorul și posibilitățile pe care SUA le poate avea. Foto credit: Creative commons.

De la mijlocul secolului al XX-lea, traiectoria Statelor Unite ale Americii a fost emblematică pentru evoluția globală a capitalismului. Este în continuare SUA un vestitor al evoluției globale a capitalismului? Dacă da, capacitatea eșuată a capitalismului american din secolul XXI de a susține standardele de bunăstare ale secolului XX pentru clasele sale muncitoare, dar și ramificațiile politice ale acestui eșec, are implicații pentru toți cetățenii lumii.

Descifrarea originilor și implicațiilor intrării haotice a SUA în secolul XXI este o provocare analitică. Urmează cinci eforturi impresionante pentru a face față acestei provocări. Sunt analize concise, care își concentrează atenția pe zone specifice ale economiei politice americane, sondând întrebarea referitoare la ce s-ar putea face cu privire la disfuncționalitatea tulburătoare a Statelor Unite. În timp ce acest ansamblu nu pretinde a fi o imagine generală cuprinzătoare, el se constituie sub forma unui mozaic profund și provocator ce oferă un început productiv asupra dezbaterilor care sunt susceptibile să îi consume pe cei care trebuie să trăiască în (sau în umbra) Statelor Unite pe măsură ce începe un nou deceniu.

Gabor Scheiring începe discuția noastră cu un indicator recent recunoscut al scăderii bunăstării sociale a Statelor Unite – ratele crescute de mortalitate rezultate din „morțile

din disperare” în rândul lucrătorilor albi neabsolvenți ai unor studii universitare. Distrugerea alimentată de piața a mijloacelor de trai și a comunităților clasei muncitoare care determină „moartea din disperare”, a deturnat nemulțumirile politice ale clasei muncitoare în sprijinul politicii excluzioniste populiste de dreapta.

Moartea din disperare este, de asemenea, un simptom grăitor pentru Christopher Muller și Suresh Naidu, însă diagnosticul lui Muller și Naidu scoate în evidență „diviziunile sociale produse de excluderea și exploatarea bazate pe calificările profesionale”, alături de golul politic care rezultă din această excludere. Extinderea accesului la acreditările puse la dispoziție de învățământul superior prin scăderea substanțială a costurilor poate contribui la reducerea diviziunii, dar cei doi cercetători consideră că realizarea unor alianțe eficiente în prăpastia acreditărilor este și mai importantă. Analiza Muller/ Naidu pune sarcina de a construi alianțe pe stânga educată, sugerând, de exemplu, că mai mulți membri ai acestui grup privilegiat ar trebui să își pună acreditările în slujba „organizațiilor care sunt de fapt responsabile față de americanii din clasa muncitoare”, precum sindicatele muncitorești.

Articolul lui Pat Zavella trece de la distrugerea lumilor vieții clasei muncitoare la luptele sistematice ale femeilor sărace,

imigrante și de culoare. Spre deosebire de argumentul lui Scheiring în care statul este în primul rând complice la agenda distructivă a capitalismului neoliberal, reprimarea activă a statului față de drepturile de reproducere este o amenințare esențială pentru viața și familiile acestor femei. Cu toate acestea, contând mai degrabă pe stat, decât pe capitalul impersonal ca principal antagonist, acesta poate fi favorabil organizării rezistenței. Pentru Zavella, esența luptei pentru justiția reproductivă stă în ampla coalitie a mișcărilor sociale, condusă de femeile de culoare care au câștigat o serie de victorii surprinzătoare în timp ce au rezistat agendei conservatoare, o situație care nu va fi mai puțin agresivă în confruntarea cu administrația Biden.

Tranziția către un viitor cu emisii reduse de carbon este adesea tratată ca fiind o problemă de ordin tehnocrat, însă articolul lui Mijin Cha arată clar că organizarea incluzivă care să reunească organizații ale muncii și comunități de culoare, se dovedește a fi din nou cheia succesului. Lupta pentru justiția climatică necesită construirea unei coaliții care să „lege indisolubil crearea de locuri de muncă de calitate și reducerea emisiilor” și să includă comunitățile de culoare care au fost forțate să suporte greul emisiilor poluante ale combustibililor fosili. Strategiile care „consideră că argumentele economice și sociale separate de reducerea emisiilor” nu sunt doar nedrepte, ci acestea nu vor putea construi niciodată coaliții politice suficient de inclusive pentru a avea greutate în fața profiturilor de pe urma combustibililor fosili.

Ultimul dintre cele cinci articole, scris de Marcus Hunter, combină profunzimea istorică cu o viziune cuprinzătoare a drumului către o soluție. Plecând de la rolul fundamental al sclaviei în formarea și susținerea capitalismului american, el subliniază amploarea transformării necesare pentru corectarea inechităților rasiste sociale, culturale și economice înrădăcinate în cei 400 de ani de capitalism rasial. Programul multidimensional de reparații pe care Hunter îl susține nu este, totuși, doar o formulare teoretică. Începe cu propuneri foarte concrete și specifice, cum ar fi legislația pentru a crea Comisia Națională de Adevăr, Vindecare Rasială și Transformare (TRHT).

Diferite în concentrarea substanțială și perspectiva analitică, aceste cinci articole posedă teme comune, atât în ceea ce privește diagnosticarea a ceea ce suferă Statele Unite, cât și în identificarea modalităților de a merge mai departe.

Efectele distructive ale politicilor lui Trump sunt considerate de acești analiști ca fiind de la sine înțelese. Asaltarea Capitolului din ianuarie 2021 a demonstrat capacitatea lui Trump de a provoca mânia albă a clasei muncitoare, dezvăluind în mod dramatic gaura politică creată de disfuncționalitățile Statelor Unite. Scris cu mult înainte de furtuna din ianuarie, articolul lui Scheiring susținea că, în absența inversării ravagiilor provocate de viața clasei

muncitoare prin neoliberalizarea de zeci de ani, trumpismul era probabil un preludiu al mișcărilor politice similare, dar mai toxice.

Nici vaccinările COVID și nici un nou președinte nu vor rezolva problemele ridicate aici. Rădăcinile structurale ale disfuncționalităților din secolul XXI ale Statelor Unite sunt principala țintă a strategiilor propuse de acești autori și vor persista în ciuda existenței unei noi administrații naționale la Washington. Zavella concluzionează că a îl avea pe Biden în Casa Albă nu schimbă faptul că „viitorul este unul al luptei”. Cha este convins că „perspectivele unei mobilizări de tip Green New Deal în cadrul unei administrații Biden-Harris par slabe”.

Cei neliniștiți de viitorul Statelor Unite nu vor privi către acest cadru ușurați. Niciunul dintre acești autori nu susține că există motive structurale infailibile pentru care soluțiile pe care le propun să aibă șanse de a fi adoptate. Niciunul dintre ei nu susține că există forțe politice puternice a căror activități converg spre a contracara declinul economiei și politicii Statelor Unite. Nu există căi liniștitoare ale unei teleologii optimiste care să fie înțelese de cei care caută validări.

Totuși, nici aici nu există profeții ai pedepsei. Aceste analize nu sunt doar diagnostice. Ele au în vedere un set interesant de posibilități pentru promovarea schimbării. Hunter, care se concentrează pe cea mai profundă problemă structurală a Statelor Unite – rasismul – oferă, de asemenea, cea mai optimistă viziune, susținând că „recunoașterea și arhivarea adevărului și realizarea unei vindecări rasiale semnificative pot debloca o America transformată”. Fiecare articol identifică un set de agenți politici care au potențialul de a pune în mișcare părgii în vederea schimbării progresive. Considerând politica națională o arenă lipsită de promisiuni, acestea se concentrează pe posibilități concrete la o scară mai mică. Cha citează coalițiile de succes ale justiției climatice la nivel de stat, în special în cazul în care coalițiile includ organizații ale clasei muncitoare. Zavella se concentrează direct pe coaliții între identități de gen, rasă și clasă ca nucleu esențial al energiei progresive. Pentru Muller și Naidu, cheia puterii stă în dorința stângii educate de a ajuta la construirea și susținerea organizațiilor clasei muncitoare. Scheiring afirmă că inclusiv sociologii au un rol de jucat prin cartografierea „căilor cauzale complexe care leagă dislocarea economică de moartea din disperare” și mecanismelor care leagă disperarea de politica regresivă.

În ciuda concentrării pe arene distincte și diferite, autorii identifică seturi de actori care se suprapun în moduri care fac victoriile într-o arenă de luptă să consolideze posibilitățile de a merge mai departe în alte arene. Ceea ce oferă acest ansamblu este apoi un set intrigant de planuri care se intersectează. Nu un plan pentru ceea ce urmează a fi făcut, ci un set de schițe parțiale ale „ceea ce s-ar putea face”. ■

Adresă de corespondență: Peter Evans <pevans@berkeley.edu>

> Morți datorate disperării și sănătatea democrației: provocări pentru sociologie

de **Gabor Scheiring**, Universitatea Bocconi, Italia și membru în comisiile de cercerare ISA – Economie și societate (RC02), Transformări sociale și sociologia dezvoltării (RC09), Sociologia sănătății (RC15) și Sociologie politică (RC18)

11

De la începutul mileniului, mortalitatea americanilor de vârstă mijlocie a crescut. Trei dintre cauzele directe ale acestui val de mortalitate: sinuciderile, supradoza de droguri și decesele cauzate de alcool - așa-numitele „decese de disperare”. Foto credit: Creative Commons.

Pandemia de coronavirus a ajutat temporar la încetinirea creșterii populismului și la ameliorarea presiunii asupra politicii de tip status quo, contribuind la victoria lui Joe Biden în cursa prezidențială din 2020. Cu toate acestea, moștenirea lui Donald Trump merge dincolo de mandatul lui la Casa Albă. Trumpismul – și, în general, populismul național – este o expresie a crizei existențiale a capitalismului

>>

contemporan. Un al doilea val național-populist și o potențială versiune și mai proastă a trumpismului sunt inevitabile dacă – ademenită de centrism și blocată de obstrucționarea republicanilor – administrația lui Biden nu remediază tensiunile sociale și dislocările economice subiacente. Sociologia poate ajuta politica în acest efort.

Populismul ca mod de guvernare politică care încearcă să construiască conexiuni directe cu non-elitele și să le folosească împotriva elitelor, poate avea o serie de valențe. Uneori propulsează agende redistributive care ajută la dislocarea privilegiatilor înrădăcinați. Alteori promovează agende reacționare, regresive, în care „oamenii” ale căror interese pretind că le reprezintă, sunt considerați un subset circumscris al societății. De asemenea, atacul asupra „elitelor” evită cu mare grijă amenințarea privilegiului economic și îl întărește. Valul populist actual se încadrează în a doua categorie: o varietate reacționară, de dreapta a populismului. *Populismul* în acest articol se referă la acest lucru.

Cercetătorii din științele politice furnizează cele mai răspândite narațiuni științifice despre valul populist actual. Punctul lor forte constă în analiza atitudinilor alegătorilor și a manevrelor politicienilor. Deși este clar că tacticile politice – încălcarea normelor și a instituțiilor democrației liberale stabilite – sunt cruciale pentru înțelegerea populismului, politicienii populiști nu operează într-un vid social. Alții subliniază atitudinile culturale intolerante care determină cererea politică pentru populism. Cu toate acestea, populismul este mai mult decât rasism. Etichetând alegătorii populiști ca fiind rasiști, îi face pe liberali să neglijeze structurile de partid din terenul comunităților clasei muncitoare – o greșeală politică fatală.

Spre deosebire de științele politice, sociologia a jucat până acum un rol periferic în dezbaterile populismului. Sociologii au evidențiat modul în care schimbările economice – globalizarea, dezindustrializarea și trecerea la locuri de muncă care să necesite abilități puternice în zona de servicii – au modificat coalitiile electorale tradiționale. Aceste schimbări tectonice au subminat baza electorală a partidelor social-democratice și au propulsat schimbarea spre dreapta a electoratului muncitoresc. Alții au arătat că, atunci când stânga trece la dreapta pe politica socială și economică, câștigă dreapta populistă. Etnografii și sociologii calitativiști au completat această imagine subliniind modul în care dezintegrarea socială inspirată de terapia de șoc și neoliberalizarea de zeci de ani au făcut ravagii în viața de zi cu zi și în comunitățile clasei muncitoare, erodând astfel identitatea clasei și deschizând calea pentru mobilizarea naționalistă a nemulțumirilor economice.

Cu toate acestea, un semn specific al crizei existențiale a capitalismului a scăpat până acum atenției celor mai mulți sociologi: scăderea speranței de viață a lucrătorilor din zonele dezindustrializate, cum ar fi exemplul zonei

geografice Rust Belt, însoțită de adâncirea inegalităților în materie de sănătate. Statele Unite oferă cel mai șocant exemplu al acestei epidemii a morților din disperare, dar și alte părți ale lumii – precum Marea Britanie și Europa de Est post-socialistă – au cunoscut creșteri similare ale ratelor de deces în rândul clasei muncitoare și disparități tot mai mari în sănătate.

De-a lungul celei mai mari părți a secolului al XX-lea, în Statele Unite și Europa, speranța de viață a crescut. Aceasta este cel mai clar semn al beneficiilor aduse de evoluțiile în domeniul sănătății, statului bunăstării și creșterii economice. Cu toate acestea, astăzi, cea mai puternică economie a lumii se confruntă cu o tendință complet diferită, o tendință care pune în discuție în mod fundamental funcționalitatea modelului de creștere din Statele Unite. Rata de mortalitate a americanilor albi de vârstă mijlocie a crescut de la începutul mileniului. Muncitorii de culoare au cunoscut anterior o criză de sănătate similară în urmă cu trei decenii, din cauza primului val de închidere în masă a fabricilor care a reușit să facă ravagii în comunitățile din interiorul orașului. După cum subliniază în cartea lor cei doi economiști din Princeton, Anne Case și Angus Deaton, morțile din disperare au cuprins 158.000 de americani în 2017, echivalent cu un Boeing 737 plin care cade din cer în fiecare zi timp de un an.

Cele trei cauze directe ale acestui val de mortalitate în Statele Unite sunt sinuciderile, supradozele de droguri și decesele provocate de alcool. Acestea sunt ceea ce Case și Deaton numesc morți asociate disperării. Ele reflectă modul în care oamenii se raportează la viitorul lor și la cât de mult își prețuiesc viața. Morțile din disperare nu sunt distribuite în mod egal în societate, o creștere a acestora fiind întâlnită cel mai des în cazul lucrătorilor fără studii liceale ori universitare. Dislocarea socială a clasei muncitoare americane este factorul de fond crucial.

Pierderea locurilor de muncă industriale stabile a remodelat profund comunitățile și a distrus cultura clasei muncitoare. Noile locuri de muncă în sectorul producției și a serviciilor tind să fie mai precare, cu aranjamente de muncă temporare ori contracte în care sunt trecute zero ore de muncă, în timp ce reformarea locurilor de muncă prin intermediul lucrătorilor independenți este în creștere. Strategiile corporative nemiloase, absența puterii organizate și compensatorii, alături de un stat capturat de capital sunt elemente esențiale pentru această transformare. Orașele care anterior constituiau coloana vertebrală regională a aristocrației muncitorești tip guler albastru, cuprind astăzi case care se confruntă cu numeroase probleme sociale, economice și de sănătate – case ale disperării. Dezindustrializarea zonei geografice americane Rust Belt determină dezintegrarea clasei muncitoare și duce la creșterea stresului psihosocial acut și al deznădejdiei. Acest context este un teren fertil pentru tulburările emoționale și mentale care se traduc adesea în alte probleme de sănătate și dependențe în timp.

În ciuda punerii la dispoziție a unei anchete pionier cu privire la morțile datorate disperării, limitările disciplinare ale economiei constrâng analiza lui Case și Deaton. Bazându-se pe literatura sociologică timpurie privind consecințele sociale negative ale dezindustrializării, autorii evidențiază centralitatea dislocării economice ca fiind un factor determinant în amonte al inegalităților în sănătate. Și totuși, în loc să elucideze complexitatea acestor mecanisme și să tragă concluziile teoretice și politice necesare, ei subliniază excepționalitatea experienței americane încheindu-și cartea cu un set copleșitor de propuneri, concentrându-se pe nevoia unei mai bune reglementări ale produselor farmaceutice și pe „piețe cu adevărat libere și competitive” (Case și Deaton, 2020).

Cu câțiva ani înainte de declanșarea scăderii speranței de viață în Statele Unite, Europa de Est a cunoscut o catastrofă comparabilă a ratei mortalității, magnitudinea sa fiind una fără de precedent pe timp de pace în lumea dezvoltată. Doar Rusia a înregistrat 3,26 milioane de decese în exces între 1990–1999. Criza mortalității post-socialiste – subiectul tezei mele de doctorat și a mai multor articole publicate în jurnale științifice – a fost, de asemenea, legată de schimbările rapide care au transformat structura industrială de ocupare a forței de muncă din Europa de Est. Dezindustrializarea ar fi putut fi responsabilă pentru o treime din excesul de decese masculine din timpul crizei post-socialiste a mortalității din Ungaria, în timp ce beneficiile economice ale găzduirii corporațiilor transnaționale nu s-au tradus într-o sănătate mai bună. Dovezi paralele din Rusia confirmă efectul psihosocial negativ al dislocării economice creat de dezindustrializarea și privatizarea în masă. Cu toate acestea, speranța de viață a început să crească din nou în Europa de Est începând cu a doua jumătate a anilor 1990. În contrast, speranța de viață a albilor americani din clasa muncitoare a scăzut cu douăzeci de ani.

Sănătatea oamenilor și sănătatea democrației se împletesc. Oamenii rămași în regiunile afectate de *boli ale disperării* și muncitorii care se confruntă cu sărăcia și perspectiva mobilității descendente, toate acestea au o tendință mai mare de a sprijini insurgenții populisti. Popularitatea lui Trump în regiunile cu probleme de sănătate din Statele Unite, ponderea ridicată a voturilor Brexit în cele mai nesănătoase orașe din Marea Britanie, afectate de ani de austeritate ori popularitatea în creștere a partidului Lega Nord în rândul lucrătorilor din orașele

dezindustrializate din Italia, toate sunt exemple în acest sens.

Cu toate acestea, oamenii politici puternici promit alegătorilor o viață mai bună și, „preluând controlul”, exploatează aceiași oameni din culise. Elitele sunt primele beneficiare ale mutației național-populiste a neoliberalismului pe care Trump și „Brexit Boris” o reprezintă. Chiar dacă inegalitatea subminează dezvoltarea economică pe termen lung, redistribuirea ascendentă poate spori creșterea pe termen scurt. Astfel, populismul național pot atrage, de asemenea, sprijinul burgheziei naționale, al investitorilor străini și al clasei mijlocii-superioare.

Principala cauză a multiplelor crize din prezent nu o reprezintă populismul. Ei sunt doar antreprenori politici nesăbuiți care exploatează fiecare oportunitate structurală oferită de crizele generate de structurile economice defectuoase. Sociologia are un mare potențial neexploatat în analiza acestor dislocări economice subiacente – întrucât analizele din *Global Dialogue* arată avantajele pe care perspectivele sociologice le pot aduce analizei populismului.

Politica centristă și politicile care protejează status quo-ul vor fi insuficiente pentru a aborda cauzele subiacente ale valului populist actual și pentru a remedia dislocările economice care provoacă, de asemenea, moartea din disperare. Conjunctura actuală a crizelor demografice și democratice cere transformări profunde. Sociologii ar putea avea un rol unic în găsirea acestor soluții prin exploatarea rădăcinilor disciplinei în analiza deceselor și a consecințelor sociale privind schimbările industriale. În completarea economiștilor și a politologilor, doar o abordare sociologică poate cartografia căile complexe cauzale care leagă dislocarea economică de moartea din disperare. Ea aduce lumină asupra mecanismelor prin care starea de sănătate se alimentează din nou, din politică, pentru a stimula sprijinul populismului. Sănătatea democrației și sănătatea cetățenilor depind una de cealaltă. ■

Adresă de corespondență: Gabor Scheiring <gabor@gaborscheiring.com>

Referințe:

Case, A. and Deaton, A. (2020). *Deaths of Despair and the Future of Capitalism*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

> Capitaliști umani

de **Christopher Muller**, Universitatea din California, Berkeley, SUA și **Suresh Naidu**, Universitatea Columbia, SUA

Ilustrație realizată de Arbu.

Distrugerea economică provocată de COVID-19, pe fondul unei bogății extreme și a inegalității veniturilor, pare să fie rețeta perfectă pentru o situație revoluționară. Luați în considerare cele mai mecanice teorii economice deterministe ale mobilizării sociale: inegalitatea structurală ridicată plus șocurile economice tranzitorii, alături de capacitatea slabă a statului, ar trebui să se traducă într-o criză a statului și o potențială schimbare de regim. Cel puțin, astfel de teorii ar prezice că Bernie Sanders ar fi câștigat o victorie de-a lungul timpului, în timp ce masele muncitorești din Statele Unite și-au pus bazele în platforma sa axată pe redistribuire.

Dar, în schimb, suntem într-un impas politic continuu, care probabil va duce la o paralizie a statului. Autopsiile alegerilor din 2020 vor prolifera în viitorul previzibil. Dar în fundal se conturează faptul că educația, în întreaga lume, continuă să fie unul dintre cei mai puternici predictorii ai votului pentru stânga și chiar al activismului de stânga. Cum ar trebui să înțelegem clivajul dintre dreapta negustorului Piketty și stânga brahmană? Înseamnă că o abordare materialistă a analizei politice trebuie abandonată? Noi nu credem acest lucru. Dar probabil acest lucru trebuie completat cu o analiză mai atentă la diviziunile sociale produse de excludere și exploatare bazate pe acreditări.

Luați în considerare următoarele două aspecte.

În primul rând, universitățile, cel puțin cele din anii 1960, au devenit unul dintre cele mai importante

locuri de reproducere instituțională ale ideilor de stânga. Conservatorii deplâng acest fapt și, pe măsură ce ne îndreptăm spre catastrofa climatică și ne îngrijim unii pe alții din cauza pandemiei, este remarcabil cât de mulți dintre ei sunt ținuti în întuneric de către politica deficitară a campusului. Totuși, este incontestabil faptul că universitățile, împreună cu cea mai mare parte a industriei culturii, sunt capturate cu atenție de partizanii democrației. Nicăieri nu este acest lucru mai adevărat decât în departamentele care studiază societatea: chiar și profesorii de economie, domeniu considerat pe scară largă ca fiind unul conservator, sunt democrați slabi, la un raport de 4:1 (sociologia are 44:1). Și nu sunt doar democrații centristi, ci mulți din stânga, care își moștenesc ideile despre politică din facultate.

În al doilea rând, începând cu anii 1970, averile oamenilor care nu au absolvit facultatea s-au erodat atât în termeni absoluți, cât și în termeni relativi. Prima pentru facultate a crescut constant de la sfârșitul anilor 1970 până în 2000. Astăzi, chiar dacă criza datoriilor studenților și recesiunea din 2009 au pus în pericol o generație de tineri cu studii superioare, costurile neabsolvirii facultății sunt inconfundabile, ilustrate cel mai clar prin surprinderea creșterii ratei mortalității în rândul persoanelor fără licență, rată documentată de Anne Case și Angus Deaton. Chiar și sindicatele din sectorul privat, organizația arhetipală a clasei muncitoare, au devenit din ce în ce mai pline de absolvenți de facultate, în timp ce sindicalizarea evită majoritatea lucrătorilor cu salarii mici.

>>

Aceste două puncte sunt de obicei discutate izolat, dar este util să ne gândim la ele împreună. Când o facem, putem vedea că universitățile și-au convins din ce în ce mai mult absolvenții de temeinicia unor idei precum un impozit pe avere global sau un Green New Deal, în același timp în care au lărgit distanța socială, economică și retorică dintre ele și vasta majoritate a alegătorilor din societatea noastră.

Această înstrăinare creează un impas pentru orice mișcare care speră să construiască o majoritate. Renașterea stângii a revitalizat piața publică online, aducând presei de masă idei puternice pentru reinventarea societății care ar fi fost considerate marginale chiar și acum câțiva ani. Dar, în timp ce dezbaterile online între stânga și centru, sau în interiorul stângii, sunt vitale și necesare, ele sunt aproape exclusiv în cadrul celor cu diplome, prezentând multe preocupări străine celor 60% dintre persoanele născute după 1982 care nu au absolvit facultatea. Prea des, preocupările și mișcările acestor neabsolvenți de studii superioare organizate în jurul meselor din bucătărie ori găzduite în biserici și centre comunitare, sunt doar vag conectate la lumea scriitorilor care încearcă să le canalizeze în cereri de politici sociale.

Este evident că reducerea inegalității veniturilor și a bogăției va necesita reducerea decalajului economic dintre cei cu și fără licență. Dar este mai puțin evident și, probabil, mai important, faptul că abaterea socială ar fi restrânsă în același timp. Sarcina, deci, este de a ține mâna pe divizarea educației și de a construi legături sociale între stânga educată la facultate și cea fără educație, transformând aceste rețele în organizații responsabile pentru conducerea clasei muncitoare. Cum putem face asta?

O strategie ar fi extinderea accesului la universități și scăderea atât a costurilor financiare, cât și a beneficiilor private privind obținerea unei educații universitare. Universitatea face pentru Stânga ceea ce face armata pentru Dreapta. Dreapta face din acest fapt un motiv pentru a închide universitatea. Ar trebui să facem din acest motiv unul pentru care să solicităm facultate gratuită pentru toți și mai multe fonduri publice pentru învățământul superior și cercetarea științifică de bază. Deoarece rentabilitatea unei educații universitare depinde de deficitele acesteia, acest lucru ar reduce decalajul economic dintre persoanele cu și fără licență. Dar comprimarea oportunității de a termina o facultate și scăderea costurilor de participare vor lăsa în continuare o proporție considerabilă din populație care ar prefera să nu meargă la facultate, rămânând în continuare rupturi comunicative în întreaga divizie educațională.

O altă strategie ar putea fi schimbarea retoricii noastre, concentrându-ne mai puțin pe dezbaterile micilor diferențe cu oamenii ale căror politică este apropiată de a noastră, concentrându-ne mai mult pe evidențierea implicațiilor radicale ale angajamentelor oamenilor ale căror

opinii apar departe de ale noastre. Cu siguranță există o modalitate prin care putem face ideile noastre mai accesibile și mai plăcute publicului larg, pentru a arăta legăturile dintre etica care atrage oamenii spre serviciu și caritatea, etica care îi atrage către sfere mai largi de angajament politic și preocupare. Dar ideile, chiar și atunci când sunt diseminate pe scară largă, nu ne vor duce mai departe. Oamenii pot auzi o idee sau pot primi informații și totuși nu pot face parte dintr-o rețea socială expusă lor în conversație ori în referințele comune. Campania lui Sanders a avut de suferit de pe urma faptului că nu a dus lipsă de audiență și atractivitate, dar a prins rădăcini numai acolo unde organizațiile de imigranți, muncitori și lucrători imigranți au făcut ecou acelor mesaje în rețelele lor bazate pe membri.

Astfel, primele două strategii vor funcționa probabil numai dacă ajută la construirea și susținerea organizațiilor muncitorești. Există în acest efort vreun rol pentru cei de stânga educați la facultate? Unul ar putea fi construirea de sindicate universitare și academii precare, precum și sindicate tehnice ori cu muncitori din media, generând grupuri de intelectuali integrați în mișcarea muncitorească. Un alt rol ar putea fi extinderea gamei și a numărului de „intelectuali de casă” întreținute de sindicate și de alte organizații, astfel încât să poată fi urmărită o viață intelectuală în afara universității, fără presiuni profesionale și lipsuri academice. În trecut, munca unor astfel de intelectuali a fost adesea strategică, dar în viitor ar putea fi din ce în ce mai tehnică. Unii s-ar putea folosi de instrumentele pe care le-au învățat în facultate pentru a consolida capacitatea juridică, tehnică și administrativă a organizațiilor lor. Alții s-ar putea folosi de instrumentele tip ale științelor sociale experimentale în serviciul organizării de acțiuni, la fel cum Laboratorul de Acțiune pentru Sărăcie al MIT le folosește pentru dezvoltarea bazată pe donatori. Sindicatele contemporane, de exemplu, sunt organizații bazate pe date care au nevoie de infrastructură și analiză software care, în general, pot fi construite și realizate numai de persoane cu abilități specializate. Acest tip de muncă ar putea fi modelat pe legiferarea mișcărilor, al cărui principiu este de a pune persoanele de stânga educate la facultate să lucreze pentru organizații conduse de cei fără acreditări.

Probabil va fi necesar un amestec al acestor trei strategii pentru ca Stânga educată la facultate să-și depășească interesul de clasă: lupta pentru extinderea accesului la facultate, schimbarea retoricii și culturii de Stânga pentru a fi mai cuprinzătoare în vederea unei varietăți de medii discursive (probabil de aplicare a normelor transparente de respect reciproc). Este nevoie, de asemenea, și de abandonarea fundației, a donatorilor și a spațiilor guvernamentale pe care le ocupă organizațiile care sunt de fapt responsabile față de americanii din clasa muncitoare. ■

Adrese de corespondență:
Christopher Muller <cmuller@berkeley.edu>
Suresh Naidu <suresh.naidu@gmail.com>

> Viitorul justiției reproductive în Statele Unite ale Americii

de **Patricia Zavella**, Universitatea din California, Santa Cruz, SUA

Unul dintre numeroasele mitinguri organizate în toată America în timpul administrației Trump pentru a protesta și a respinge interdicțiile și restricțiile avortului. Foto credit: [flickr](#). Unele drepturi sunt rezercate.

Eforturile de guvernare reproductivă care monitorizează și controlează obiceiurile de reproducere la femei s-au aflat printre principalele preocupări ale politicilor lui Trump, fiind intensificate de o retorică anti-avort gândită astfel încât să facă pe plac majorității electorale, mai ales evangheliștilor. Atacurile împotriva sănătății reproductive au avut aceleași baze politice și ideologice precum cele împotriva imigranților. Trump a declanșat și a justificat legal o suită de violențe plasând imigrația drept un atac împotriva securității naționale, economiei și identității Statelor Unite ale Americii, promovând politici și discursuri care au împiedicat imigrarea celor mai puțin „merituoși”.

Politicele de reproducere și imigrare au avut drept punct comun faptul că ambele se concentrău asupra femeilor de culoare. Numărul masiv de decese rezultate în urma managementului defectuos al pandemiei de COVID-19, gestionat de Trump, se încadrează în același tipar. Oamenii de culoare și imigranții care nu au avut altă variantă decât să lucreze în cadrul liniei I și să locuiască în imobile suprapopulate, au fost cu precădere victimele eșecului de a ține pandemia sub control.

Un element cheie în ceea ce privește atacul asupra justiției reproductive l-a reprezentat efortul de a anula programul “Affordable Care Act” (ACA), care a extins accesul femeilor la servicii de sănătate reproductivă prin măsuri de îngrijire preventivă care includ contracepția, depistarea cancerului și asistența prenatală. În timp ce Trump eșua în eforturile de anulare a ACA, multe dintre încercările sale de a periclita dreptul femeilor la acces în cadrul sistemului de sănătate s-au dovedit a fi de succes. Printre reușitele administrației sale se numără

și tăierea fondurilor pentru programul “Title X” care oferă servicii medicale pentru 43 de milioane de femei cu venituri sub medie, atât din Statele Unite, cât și din străinătate, direcționând fondurile destinate inițial programelor de prevenire a sarcinilor în rândul adolescentelor, către programe care folosesc măsuri ineficiente bazate doar pe abținerea, ceea ce a permis personalului medical să discrimineze pacienții din comunitatea LGBTQ. Trump a numit aproape 200 de judecători din cadrul instanțelor inferioare și trei judecători din cadrul Curții Supreme, care aveau să pună ulterior în pericol posibilitatea femeilor de a opta pentru avort.

Eforturile concomitente ale administrației de a ataca imigranții de culoare au înregistrat, de asemenea, un succes alarmant. Strategia restrictivă fără precedent a lui Trump cu privire la imigrație a stigmatizat populația latino-americană și a efectuat peste 400 de modificări asupra politicilor de imigrație: a interzis persoanelor de religie musulmană să călătorească, a redus numărul de intrări ale refugiaților în țară la cel mai redus volum înregistrat încă din 1980, a eliminat statutul de protecție temporară pentru 400 de mii de imigranți din zece țări, a transformat calificarea pentru ședere legală permanentă sau pentru obținerea cetățeniei într-un proces mult mai dificil, a împiedicat imigranții să aplice pentru azil politic (cu excepția cazului în care treceau printr-un punct vamal), a eliminat violența domestică și cea a bandelor de stradă dintre condițiile de bază pentru obținerea azilului, a controlat numărul aplicanților pentru azil, forțându-i să rămână în Mexic până când vor fi contactați și a extins numărul reglementărilor care limitează posibilitatea imigranților de a beneficia de lucruri simple, precum bonurile de masă. Aplicând o politică de „toleranță zero”, administrația Trump a separat mii de copii de părinții lor, a permis ca detenția

>>

să aibă loc în condiții care au condus la neglijență, abuz și decese, mai ales în ceea ce privește minorii, migranții transgen- der și migranții deportați, ceea ce i-a expus la COVID-19 și la alte riscuri care le-au pus viața în pericol. Femeile imigrante au fost ținta unor sterilizări forțate și practici birocratice care au incriminat avortul în timpul detenției.

În cazul femeilor cu venituri sub medie și pentru cele de culoare în mod special, combinația de politici anti-imigraționiste și anti-reproductive a avut efecte devastatoare. Aceste politici au încurajat state în care trăiesc 6 din 10 femei de origine americană, să devină ostile cu privire la avort. Rata mortalității materne în creștere în cazul femeilor de culoare și a celor indigene a reprezentat o statistică îngrijorătoare cu privire la atacurile asupra politicilor referitoare la reproducere. În același timp, femeile fără acte legale s-au temut să apeleze la servicii medicale de bază precum îngrijirea prenatală, contracepția, ori la beneficiile publice (bonuri de masă), în timp ce comunitatea LGBTQ s-a confruntat cu discriminarea în contexte medicale.

Femeile, în special cele de culoare, au făcut față acestor atacuri. Acestea au protestat împotriva agendei cu multiple fațete a lui Trump, un program care avea drept țintă persoanele cele mai vulnerabile. Astfel, o serie de asociații, deseori lucrând împreună, au contracarat acele practici și politici, luptând pentru o legislație progresistă, cu scopul de a restabili și proteja drepturile tuturor la sănătate reproductivă. Coalitiile respective se vor reactiva odată ce noua administrație va prelua puterea la Washington. Ele plănuiesc să monitorizeze și să pună presiune pe administrația Biden pentru a repara șirul de nedreptăți continue cu aceeași determinare cu care au luptat împotriva nedreptăților lui Trump.

Având indicații din partea judecătorilor de la Curtea Supremă cum că ACA ar putea să nu fie anulat, administrația Biden trebuie să se implice asiduu pentru a elimina lacunele în ceea ce privește extinderea plafonului de garantare ale mijloacelor de contracepție, pentru a restabili măsurile de protecție împotriva discriminării, pentru a anula regula ce permitea refuzul îngrijirii pacienților din comunitatea LGBTQ, pentru a reface programul "Title X" (incluzând o creștere semnificativă a fondurilor pentru acesta), dar și pentru a elimina programele de prevenire a sarcinii bazate doar pe abținerea destinate adolescenților, precum și pentru încurajarea incluziunii persoanelor LGBTQ.

Administrația Biden ar trebui să condamne violența creată în jurul mișcării anti-avort și să demonstreze constant angajamentul său față de accesul și dreptul la avort, anulând ordinul executiv Hyde – decizie care interzicea acoperirea costurilor de avort pentru milioane de persoane ce obțin asigurare medicală prin programe federale. Biden ar trebui să promoveze legislația care elimină amendamentul Hyde și extinde Medicaid. Ar trebui să extindă telemedicina și să revizuiască restricțiile agenției de reglementare a alimentelor și medicamentelor (*Food and Drug Administration*), care limitează accesul la medicamentația necesară unui avort fără complicații. Declararea rasismului ca o problemă ce ține de sănătatea publică, ar aduce o schimbare în ceea ce privește politicile de acces la serviciile medicale, dar și a condițiilor de trai și de muncă sigure pentru sănătatea umană.

În ceea ce privește imigrația, Biden a indicat planuri de schimbare pentru multe dintre politicile lui Trump.

Investirea în funcție a lui Alejandro Mallorca, un imigrant de origine cubaneză, care a gestionat implementarea programului "Deferred Action for Childhood Arrivals", delegat să conducă Departamentul pentru Securitate Internă și să închidă un centru de detenție, semnaleză anularea violenței justificate legal, precum și a xenofobiei. Și totuși, investirea Cecilia Muñoz în cadrul echipei sale de tranziție este una îngrijorătoare, întrucât aceasta a apărut politicile ce au condus la separarea familiilor în cadrul administrației Obama. Pentru ca Biden să pună capăt acestor separări și să redeschidă frontierele celor care cer azil politic, procurorul general ar trebui să anuleze deciziile luate de Departamentul de Justiție ce limitează independența judecătorilor care se ocupă de cazurile de imigrație. Desemnând mai mulți judecători care să soluționeze cazurile restante, se efectuează o parte esențială a procesului prin care li se va face dreptate imigranților. Așa cum atacurile asupra politicilor pentru justiția reproductivă au însoțit atacurile asupra imigranților, așa și politicile pro-imigranți vor susține politicile pentru justiția reproductivă. O conducere mai prietenoasă cu drepturile imigranților ar putea facilita accesul femeilor imigrante la serviciile și beneficiile publice de sănătate reproductivă, în timp ce le-ar crește sentimentul de apartenență. Victoria de pe ambele fronturi va depinde în mod fundamental de aceleași mișcări sociale care i-au făcut față lui Trump.

Mișcarea socială pentru politicile de justiție reproductivă este condusă de femei de culoare care acționează în numele persoanelor marginalizate – imigranți, persoane sărace, comunitatea LGBTQ, tineri, persoane cu dizabilități etc.. Lucrând într-un cadru holist ce îmbină intersecționalitatea cu drepturile omului, această mișcare luptă pentru schimbări de structură care fac legătura între drepturile sexuale și de reproducere, cu politicile menite să reducă decalajele sociale, economice și de mediu cu care s-au confruntat cei cu venituri mici. Misiunea mișcării pentru justiția reproductivă este să promoveze dreptul femeilor de a naște fără să fie constrânse sau abuzate, de a putea pune capăt unei sarcini fără impedimente sau fără să fie judecate pentru această decizie, precum și de a-și crește copiii în condiții sănătoase de mediu, dreptul la autonomie corporală și la libera exprimare a genului. Activă în peste 30 de organizații non-profit, începând cu anii 1990, această mișcare are în vedere și activități locale de mobilizare din punct de vedere socio-politic a circumscriptiilor, precum și procesul de schimbare a mentalității în vederea redefinirii problemelor sensibile prin reprezentări culturale pozitive, care să onoreze tradițiile spirituale seculare. Organizațiile coordonează cercetări primare, desfășoară campanii țintite spre a educa și emancipa femeile, intenționează procese, pun la dispoziție legislația progresistă și prezintă concluziile studiilor la ONU, înregistrând un succes remarcabil. Organizațiile care militează pentru justiția reproductivă lucrează în colaborare cu cei care furnizează servicii de sănătate reproductivă și cu cei care susțin și fac lobby pentru drepturile civile și de reproducere.

Indiferent dacă se concentrează pe justiția reproductivă, pe drepturile imigranților, pe drepturile LGBTQ ori pe drepturile femeilor, activiștii vor continua să pledeze pentru drepturile sexuale și de reproducere în cadrul administrației Biden. Viitorul este unul al luptei. ■

Adresă de corespondență: Patricia Zavella <zavella@ucsc.edu>

> Lupta pentru justiția climatică și administrația Biden-Harris

de **J. Mijin Cha**, Occidental College, SUA

Un graffiti care atrage atenția asupra necesității de a aborda subiectul crizei climatice. Foto credit: [flickr](#). Unele drepturi sunt rezervate.

Oa doua administrație Trump ar fi garantat schimbări climatice catastrofale, însă perspectivele unei mobilizări de tip Green New Deal în cadrul unei administrații Biden-Harris, par totuși slabe. Să fim clari, angajamentul președintelui ales Biden față de acțiunile climatice este cu mult mai agresiv decât cel al oricărei administrații anterioare, însă lipsesc viziunea și ambiția Green New Deal (GND). Nu mai menționăm că lupta cu un Senat probabil ostil va limita sever noua administrație. Dacă perspectivele unui GND federal par improbabile, atunci se pune întrebarea: pot fi suficiente eforturile statale și locale la scara necesară pentru a se putea realiza o tranziție echitabilă și doar cu emisii reduse de carbon? Inițiativele climatice la nivel de stat pot oferi o cale către o tranziție cu emisii reduse de carbon, dar numai dacă preocupările legate de justiția socială și economică sunt integrate în politica climatică.

Deși conservatorii au [perceput acordul Green New Deal](#) drept control guvernamental coercitiv, GND nu este un articol legislativ detaliat și prescriptiv. El este mai degrabă o rezoluție neobligatorie care solicită guvernului federal să adopte un program ambițios keynesian prin care să abordeze crizele duale ale inegalităților și ale schimbărilor

climatice într-un interval de timp de zece ani. Perioada de zece ani se aliniază la consensul experților conform căruia reducerile dramatice ale gazelor cu efect de seră trebuie să aibă loc până în 2029 pentru a putea preveni cele mai grave efecte ale schimbărilor climatice. Înțelegând că schimbările climatice și inegalitatea sunt legate, viziunea GND se extinde dincolo de cadrul îngust și tehnocratic al reducerii emisiilor. Înțelegerea și abordarea condițiilor materiale ale oamenilor integrează schimbările climatice în considerații sociale și economice, mai degrabă decât abordarea schimbărilor climatice ca o provocare separată și distinctă.

Integrarea considerațiilor sociale și economice reprezintă o dezvoltare mai mult decât necesară pentru promovarea schimbărilor climatice. Trecând de la soluții tehnocratice, precum atenția mioapă din trecut pe o taxă pe carbon ori pe un program de plafonare și comercializare, activiștii de mediu din întreg spectrul politic [au convenit în majoritatea lor, trei principii directe](#) pentru acțiunea climatică care să integreze preocupările sociale și economice în politica climatică. Denumit „Standarde, investiții și justiție”, punctul comun dintre diferitele eforturi de promovare în vederea schimbărilor climatice este apelul la emisii zero sau net-zero, la investiții publice pe scară largă în sectoarele și în

>>

infrastructura cu emisii reduse de carbon, precum și la preocupările de justiție socială și economică – crearea de locuri de muncă bune și sindicale, tranziția lucrătorilor și a comunităților care lucrează cu combustibili fosili, și protejarea comunităților marginalizate care vor fi afectate primele și cel mai grav de impactul schimbărilor climatice.

Având în vedere că președintele ales Biden a anunțat schimbările climatice drept [unele dintre problemele prioritare de tranziție](#) și a numit o structură prezidențială care să se ocupe de schimbările climatice, există motive să credem că acestea din urmă vor fi într-adevăr o prioritate pentru noua administrație Biden-Harris. Cu toate acestea, deși există un sentiment de ușurare pentru a avea o administrație care crede în schimbările climatice, lupta pentru o tranziție cu emisii reduse de carbon devine mai dificilă din multiple puncte de vedere, considerațiile sociale și economice – cele care asigură o tranziție „dreaptă” – fiind cele mai vulnerabile la a fi înlăturate de o administrație moderată din punct de vedere politic și de un senat republican ostil. [Atacul post-electoral imediat al democraților moderați](#) asupra problemelor progresiste precum Medicare pentru Toți și stoparea finanțării pentru serviciile poliției, ne indică faptul că preocupările legate de justiția rasială și economică nu vor avea sprijinul puternic necesar pentru a avansa într-un senat ostil.

Cu măsuri federale în asigurarea unui viitor cu emisii reduse de carbon, în cel mai bun caz, aparent incerte, atenția se deplasează la nivelul statului pentru impulsul către o tranziție echitabilă cu emisii reduse de carbon. De fapt, chiar și înainte de administrația Trump, statele urmăreau implementarea unor politici climatice ambițioase. Cu toate acestea, similar celor de la nivel federal, dacă aceste programe climatice rămân doar dorințe, depinde de crearea și implementarea politicilor sociale pe acest sector. Când California a adoptat un program de plafonare și comerț, susținătorii justiției de mediu [au deschis un dosar în instanță prin care să oprească programul](#) din cauza impactului negativ pe care îl va avea comerțul asupra comunităților activiștilor de mediu. Aceste procese au fost în cele din urmă fără de succes, iar organizațiile care le-au intentat au stârnit reacții adverse, fiind criticate de către asociațiile tradiționale de mediu. O evaluare recentă a programului de plafonare și comerț a constatat că preocupările legate de justiția de mediu erau bine întemeiate și că [poluarea localizată a crescut](#) în comunitățile vulnerabile de la punerea în aplicare a programului. Mai mult, California [nu este pe drumul cel bun](#) în acțiunea reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră, contrar obiectivelor promise de program.

În schimb, statul New York a adoptat [cel mai ambițios program climatic](#) din țară. Fundamental pentru acest succes a fost o coaliție de bază cu multiple preocupări,

care a mânuit dispozițiile de capitaluri proprii. În loc să se concentreze doar asupra reducerilor de emisii, legea privind climatul și protecția comunității [Climate Leadership and Community Protection Act] prioritizează înveștițiile în comunitățile vulnerabile. Întregul proiect de lege privind clima a fost, de asemenea, condiționat de adoptarea [unui proiect de lege însoțitor](#), care a creat un consiliu consultativ permanent pentru justiția mediului, printre alte dispoziții. Legătura dintre justiție și climă a dus la o politică climatică ambițioasă și echitabilă.

Eforturile de stat în domeniul climatic oferă, de asemenea, modele pentru o tranziție cu emisii reduse de carbon. Etosul fundamental din spatele acestor eforturi este acela că simultaneitatea abordărilor crizelor duale ale inegalității și climatului este imperios necesară. Înlocuirea locurilor de muncă care presupun utilizarea combustibililor fosili, joburi care au tendința de a fi mai bine plătite și parte dintr-un sindicat, cu locuri de muncă cu energie regenerabilă, cu salariu mic și de calitate scăzută poate reduce emisiile de gaze cu efect de seră, dar nu este o tranziție justă. Iar eșecul tranzițiilor anterioare de a sprijini lucrătorii și comunitățile, precum dezindustrializarea, îi face pe lucrătorii care utilizează combustibili fosili cu atât mai rezistenți la o altă tranziție forțată. Inițiativele derulate la nivel statal, precum [Inițiativa forței de muncă în domeniul climei](#) și [Centrul Național de Resurse pentru Ocuparea Forței de Muncă](#), angajează sindicate de stat și locale pentru a promova politici pro-climă și în favoarea lucrătorilor, care leagă inextricabil crearea de locuri de muncă de calitate cu reducerea emisiilor. Aceste eforturi sunt deosebit de eficiente în sensul că pot valorifica puterea politică a sindicatelor, după cum reiese din [succesele](#) Coaliției Climate Jobs New York, inclusiv angajamentul de 1,5 miliarde de dolari pentru crearea a 40.000 de locuri de muncă în domeniul climatic.

Având în vedere dispozițiile privind echitatea și justiția, cu riscul de a fi respinse într-o administrație Biden-Harris, eforturile la nivel de stat trebuie să deschidă calea în avansarea unei tranziții corecte. În cele din urmă, având în vedere amploarea și scopul tranziției departe de combustibilii fosili, abordarea crizei climatice necesită eforturi naționale și internaționale. Cu toate acestea, politica climatică nu poate separa considerațiile economice și sociale de reducere a emisiilor. Eforturile la nivel de stat pot oferi o foaie de parcurs pentru cum să avansăm o tranziție justă și să consolidăm integrarea inegalității, a nedreptății sociale și a climei. ■

Adresă de corespondență: J. Mijin Cha <mcha@oxy.edu>

> Despăgubiri radicale

de **Marcus Anthony Hunter**, UCLA, SUA

Pentru mai mult de patru sute de ani, patru mii de luni și două sute de milioane de minute, Statele Unite ale Americii au trăit cu, și în păcatul sclaviei. Deși abolită și totuși practică, așa cum au demonstrat mulți activiști și cercetători, sclavia a supraviețuit într-o formă sau alta și a continuat, ca un virus netratat, să se răspândească constant și să infecteze, chiar dacă mulți susțin că moartea ei avut loc imediat ce s-a uscat cerneala pe Proclamația de Emancipare a lui Abraham Lincoln. De la parcul industrial al penitenciarului și până la experimentul Tuskegee, la deținuți siliți la muncă în folosul comunității, la crime de război, sărăcie și droguri, persoanele de culoare au rămas vulnerabile și fără protecție asigurată tocmai din partea guvernului care a abolit instituția și practicarea sclaviei.

Sclavia americană și comerțul european extins cu sclavi, născut din lăcomie, rasism, viol și colonialism, a permis ca umanitatea persoanelor de culoare să fie defăimată, încălcată și subminată. Pornind din casele lor din Africa și din porturile africane fără cale de întoarcere, sute de mii de persoane de culoare au fost purtate prin Oceanul Atlantic și prin brutalul Pasaj de mijloc, spre ținuturi locuite de popoare indigene de-a lungul Americii și Insulelor Caraibe. Mulți au murit în timpul transportului, pe câmpurile Sudului Global sau în subsolurile Nordului Global. Mulți au muncit la vârste fragede, dar nu înainte de a da naștere noii generații de sclavi de culoare.

Persoanele de culoare erau proprietăți; le-au fost luate corpurile și familiile, le-au fost devastate sufletele, lucru care devenise o practică zilnică. În același timp, exista cerere pentru munca lor neplătită. Aceasta este istoria rasială, adevărul despre încălcarea drepturilor omului și despre suferința pe care noi am moștenit-o. Și, ca orice moștenire, ne-au fost atribuite responsabilități, printre care și achitarea anumitor datorii. Aceste încălcări, vătămări și datorii acumulate și repetate, cunoscute sub denumirea de *despăgubiri*, au rămas neplătite și nerezolvate. Între timp, persoanele de culoare au fost lăsate să se descurce cu puțin suport din partea statului, deși ele au fost ținta unor programe de supraveghere puternic implementate împotriva lor.

Peste aproape o jumătate de mileniu mai târziu, pare imposibil de calculat exact daunele și despăgubirea

cetățenilor care au fost afectați, alături de familiile lor. Cine este despăgubit? Cum? De ce? Dacă toți deținătorii de sclavi sunt morți demult, atunci cine sau ce partide vor fi făcute responsabile? Acestea sunt întrebările care au animat dezbaterile despre despăgubiri și despre încercările de a le actualiza și a le achita în Statele Unite ale Americii, încă din 1865.

În ultimii ani, au fost aduse argumente convingătoare în favoarea despăgubirilor din partea întregului spectru politic. Fie din partea avocaților conservatori sau a celor progresiști, aproape în fiecare caz, despăgubirile au fost confundate cu banii. *Despăgubirile economice* sau bănești sunt importante, deși ele nu pot întruni toate condițiile impuse pentru a căpăta măcar aparența unor despăgubiri. Prin accentul pus în mod repetat și continuu pe un cadru economic al acestor despăgubiri, noi suntem înclinați să credem că moartea și pagubele produse de sclavie se pot rezuma la un cec în alb așteptat din partea factorilor de decizie politică, a cercetătorilor și a instanțelor de judecată. Dar pot oare sufletele, viețile și corpurile oamenilor să aibă un preț fix, o valoare adecvată în bani care, dacă e plătită, va reîntregi toate părțile implicate? Este valoarea vieții umane doar o chestiune ce ține de dolari și cenți? Răspunsul cheie la aceste întrebări necesită o aderare fermă la credința conform căreia umanitatea persoanelor de culoare este valoroasă în sine, precum și dincolo de valoare. Prin urmare, este necesar să redefinim în mod radical despăgubirile pentru a stabili în ce constau toate datoriile: adevăratele costuri și datorii nu pot fi evaluate cu exactitate.

Istoria noastră rasială brută și colectivă, precum și traumele, trebuie confruntate și vindecate, dacă vrem să transformăm Statele Unite într-o societate mai liberă, mai sigură și mai dreaptă. Trebuie achitate o grămadă de datorii. Trebuie temperate o grămadă de încălcări ale drepturilor. Trebuie rezolvate o grămadă de probleme nesoluționate cu privire la egalitatea și echitatea rasială. Aceste subiecte reflectă cele șapte tipuri de despăgubiri cheie ce pot conduce la o vindecare globală și națională și la o reconstrucție neimaginată până acum, precum și de o necesitate disperată:

- **Despăgubiri politice:** o apărare bine informată din punct de vedere istoric care să aibă ca scop transformarea reprezentării

„Istoria noastră rasială brută și colectivă, precum și traumele, trebuie confruntate și vindecate dacă vrem să transformăm Statele Unite într-o societate mai liberă, mai sigură și mai dreaptă”

și participării politice și guvernamentale.

• **Despăgubiri intelectuale:** recunoașterea publică consecventă și validarea creațiilor, invențiilor și ideilor aparținând persoanelor înrobite.

• **Despăgubiri legale:** justiție restaurativă și echitate rasială stabilite și autorizate prin legi și politici sociale.

• **Despăgubiri economice:** asistență financiară și/ sau monetară, subvenții, restituiri și scutirea de datorii.

• **Despăgubiri sociale:** reintroducerea și rectificarea contractului social pentru încetarea rasismului și a gândirii bazate pe ierarhii etnice, afirmându-se astfel demnitatea ființelor umane.

• **Despăgubiri spațiale:** o geografie restaurativă și reparativă cu implicații socio-economice și de oportunitate politică în special pentru cei strămutați și deposedați de către sclavia americană, precum și pentru descendenții lor.

• **Despăgubiri spirituale:** recunoașterea consecventă și intenționată, reprezentarea și recuperarea cosmologiilor, a practicilor și credințelor religioase și spirituale, afectate și pierdute în triumful comerțului cu sclavi și al sclaviei americane.

Aceste șapte forme de despăgubiri trebuie să se afle în centrul încercării de a pune capăt inechității rasiale în Statele Unite (și nu numai) și de a vindeca de păcatele și persistența sclaviei, a comerțului cu sclavi, de o economie globală bazată pe sclavie, de variatele și distorsionate modele culturale pe care le-au autorizat și le-au diseminat. Oamenii de culoare nu au dobândit sclavia. Niciun om nu merită să trăiască într-un și sub un astfel de regim brutal și inuman. Persoanelor de culoare, alături de omologii lor indigeni și nativ-americani le-au fost acordate, totuși, sprijin, despăgubiri și restituiri din partea organizațiilor și agențiilor guvernamentale globale, federale, regionale și locale care le-au greșit secole la rând colectând de la ei, în tot acest timp, taxe în bani.

Pentru a putea obține schimbarea, adevărul și vindecarea rasială, transformarea trebuie să devină parte

integrantă a acestui proces. O astfel de cale este conformă și complementară apelurilor existente pentru acordarea de despăgubiri afro-americanilor, îndelung anunțate de Regina Mamă Audley Moore și de către un fost membru al Congresului, John Conyers, în prezent avansate de către membra Congresului Sheila Jackson-Lee în H.R. 40, un proiect de lege ce va reprezenta fundamentul pentru Comisia Studiului și Dezvoltării Propunerilor de Despăgubire pentru Afro-Americani. Prin poziția de lider a membrilor Congresului Barbara Lee și senatorului Cory Booker, a apărut și apelul pentru crearea comisiei naționale pentru *Truth, Racial Healing, and Transformation* (TRHT), pe care mi-o imaginez drept principalul pilon pentru programul național sustenabil, local și regional denumit *Archives for Racial and Cultural Healing* (ARCH).

Statele Unite trebuie să valorifice aceste oportunități istorice pentru a obține echitatea și vindecarea rasială, pentru a transforma societatea într-una în care noțiunea falsă de ierarhie umană să fie în sfârșit eliminată. Dacă acest proiect este luat serios în seamă drept o acțiune de ordin executiv, însoțit fiind de o acțiune legislativă, în special în cadrul noii administrații Biden-Harris, Statele Unite se poate afirma la nivel global în calitate de exemplu convingător cu privire la modul în care conștientizarea, conservarea adevărului și obținerea unei reconcilierii rasiale semnificative poate schimba America într-un loc în care toți oamenii sunt tratați corect, primesc acces adecvat la servicii și cetățenie de prim rang, prejudiciile fiind astfel prevenite și atenuate. Dacă vom depune urgent la nivel colectiv și în mod conștient eforturi de finanțare publică/ privată, dacă vom înființa arhive naționale și locale pentru reconciliere rasială și culturală, comisii ale TRHT și politici de despăgubire fezabile și țintite, ne vom putea asigura că dezumanizarea pe care comerțul cu sclavi european a lăsat-o moștenire va lua sfârșit și ne vom putea urca la bordul unui nou început pe care cu toții îl merităm. Adevărul este cheia reconcilierii rasiale, a transformării și a viitoarei noastre prosperități. ■

Adresă de corespondență: Marcus Anthony Hunter <hunter@soc.ucla.edu>

> Poziția în schimbare

a chinezilor în Europa

de **Fanni Beck**, Universitatea Central Europeană, Ungaria, și **Pál Nyíri**, Universitatea Vrije Amsterdam, Olanda

In 1998, un [volum editat despre chinezii din Europa](#) a identificat mai multe valuri succesive de imigrație etnică chineză în Europa: mici comercianți din provincia Zhejiang la începutul secolului al XX-lea; migranții coloniali din Hong Kong și din zonele adiacente la mijlocul secolului al XX-lea; migranți postcoloniali din Asia de Sud-Est după decolonizare și războiul din Vietnam; precum și comercianții și lucrătorii migranți din Republica Populară Chineză (RPC) după redeschiderea granițelor sale în anii 1980. Aceste valuri au creat grupuri socio-lingvistice distincte, cu un nivel redus de comunicare în interiorul grupului, dar cu legături extinse între țări. Poziția socio-economică a acestor grupuri la sfârșitul secolului al XX-lea a rămas relativ scăzută, deși a fost semnificativ diferită între Europa de Nord-Vest, unde erau ocupați în cea mai mare parte cu comerțul de produse alimentare; Europa de Sud, unde lucrau în mici ateliere de confecții; și Europa de Est, unde au importat și vândut bunuri de consum în piețe și magazine mici.

În secolul curent, compoziția socio-demografică și statutul socio-economic al etniei chineze în Europa a suferit schimbări fundamentale. Acest material abordează unele dintre aceste schimbări. Pentru început, o nouă generație, în mare parte mobilă ascendent, a chinezilor de origine locală a devenit majoră. Această generație, așa cum documentează Chuang, Le Bail și Tran, este mai sensibilă la discriminare și receptivă la discursurile anti-rasiste liberale, dar își găsește ambițiile de carieră îngreunate de încetinirea dezvoltării în Europa, în timp ce oportunitățile din China sunt atractive. Situația aceasta [determină uneori migrația către China](#), dar mai des la un stil de viață transnațional susținut. În timp ce s-a crezut în trecut că migrația către Europa este ca o scurtătură către mobilitatea socială din China, direcționalitatea acestor mișcări este mai complexă astăzi.

Schimbările dramatice în economia politică globală se reflectă și în natura noilor migrații din China către Europa. Acestea nu mai sunt dominate de comercianții mici și de lucrătorii manuali – astfel de poziții în restaurantele și magazinele deținute în China sunt ocupate din ce în ce mai mult de alte grupuri de imigranți – deși apare o nouă formă

de migrație a forței de muncă, organizată de sistemul public și conectată la proiectele de infrastructură finanțate de China în Europa de Sud-Est. În schimb, studenții, managerii expatriați care însoțesc extinderea în străinătate a capitalului din RPC și migranții din clasa mijlocie ocupă poziții tot mai centrale în aceste fluxuri, după cum este documentat în contribuțiile lui Thøgersen și Beck, Knyihár și Szabó. Ca urmare, diviziunile socio-lingvistice anterioare dintre chinezi în Europa sunt complicate și tot mai depășite de stratificarea clasei.

Poziția chinezilor în societățile europene se schimbă nu numai datorită „integrării” și a revendicării celor din a doua, a treia generație și a statutului socio-economic mai ridicat al noilor imigranți, ci și a schimbării geopoliticii, în care China este privită atât cu invidie, cât și cu frică. Pe măsură ce relațiile dintre Uniunea Europeană și China devin tot mai ostile, guvernul chinez devine mai activ în contactarea etnicilor chinezi din Europa ca potențiali lobby-iști în numele său. Astfel de eforturi nu sunt noi, dar sunt amplificate de noua prezență a rețelelor de socializare chineze în Europa și sunt mai convingătoare prin [succesul aparent al Chinei în combaterea pandemiei cauzate de noul coronavirus](#). Un efect este creșterea încrederii naționale care determină chinezii să pună la îndoială logica ierarhiilor etnice care continuă să îi marginalizeze, așa cum arată contribuția lui Deng. În același timp, în statele europene care favorizează relații de prietenie cu China (Serbia și Ungaria), nu este clar dacă migranții chinezi locali au beneficii directe (a se vedea contribuțiile lui Gledić și Beck, Knyihár și Szabó).

Pandemia de coronavirus a transformat statutul schimbător al chinezilor în Europa într-o depresurizare puternică. Unii au fost chemați să acționeze drept recuzită în diplomația Chinei privind măștile faciale. Mulți s-au confruntat cu abuzuri verbale sau fizice, deoarece atitudinile rasiste sau xenofobe latente anterior, combinate cu suspiciuni politice sporite, au găsit un mediu propice de transmitere din cauza „virusului chinez”. Pe măsură ce valul pandemiei s-a transformat, cei care caută siguranță în China s-au confruntat cu un guvern reticent care a pus obstacole financiare tot mai mari în fața celor care doreau să se întoarcă și cu o populație suspectă

>>

care i-a acuzat că nu sunt doar contaminați, ci și neloiali. Dar, așa cum arată Bofulin, mobilitatea transnațională, care este în mod obișnuit atât de frecventă în rândul chinezilor din Europa, a suscitată și suspiciuni și recriminări în rândul colegilor migranți chinezi dornici să identifice vinovații responsabili de răspândirea infectărilor.

Astăzi, o astfel de panică este amplificată de rețelele de socializare. Dacă la sfârșitul anilor '90, mass-media chineză din Europa consta în ziare locale care urmăreau diferite orientări politice și televiziuni novice prin satelit, astăzi, aceasta este dominată de platforme de socializare din China, precum WeChat, supuse cenzurii care amplifică opiniile preferate ale guvernului chinez și naționalismul popular suprimând în același timp perspective alternative. Această sferă online este [esențială ca instrument de mobilizare](#), dar coexistă cu platforme precum Facebook și Twitter folosite ca punte către opinia publică europeană. În timp ce activiști chinezi de

origine locală din Franța, inspirați de atenția sporită acordată rasismului, declanșată de mișcarea Black Lives Matter, folosesc Facebook pentru a căuta aliați printre alte minorități, antreprenorii chinezi din Italia își creează propriile ierarhii rasiale, iar chinezii din clasa de mijloc din Ungaria se leagă de idealul renăscut al unei Europe albe, care, propagată local de guvern, transmite [teoriile rasiale populare care circulă pe WeChat](#). Dacă primii protestează împotriva discriminării apelând la solidaritatea antirasistă, antielitistă, cei din urmă o fac în numele unui ordin rasial și de clasă al cărui vârf este împărțit de elitele europene și asiatice.

Pentru a identifica și analiza limitele și ierarhiile externe și interne în schimbare care marchează chinezii europeni, autorii acestui material¹ și-au fundamentat studiile în spații reale în care se formează relații interetnice, de la internate la baruri. ■

Adrese de corespondență:

Fanni Beck <Beck_Fanni@phd.ceu.edu>

Pál Nyíri <p.d.nyiri@vu.nl>

1. Ideea acestui simpozion a apărut în urma atelierului „Relații interetnice: migranți chinezi și societățile lor gazdă europene” organizat de [China in Europe Research Network – CHERN](#) la Budapesta, pe 16 octombrie 2020 și susținut de [COST Association](#).

> De la tăcere la acțiune: chinezii în Franța

de **Ya-Han Chuang**, Institutul Național de Studii Demografice (INED), Franța, **Emilie Tran**, Universitatea Baptistă din Hong Kong, și **Hélène Le Bail**, CNRS, CERI-Sciences Po Paris, Franța

Asiatici de origine franceză demonstrând la Paris împotriva nedreptăților rasiale anti-asiatice. Foto credit: Camille Millerand.

Ca și în alte țări din Europa de Vest, precum ar fi Marea Britanie și Olanda, istoria comunităților chineze din Franța datează de la începutul secolului al XX-lea. Prezența timpurie a chinezilor este legată de trei factori principali: colonizarea, recrutarea de muncitori chinezi în timpul Primului Război Mondial și șederea temporară a studenților în perioada interbelică. Această mobilitate timpurie a avut un impact asupra valurilor recente de migrație: datorită reînnoirii fostelor rețele de migrație după 1978, Wenzhou, în provincia Zhejiang, este în prezent principalul loc de origine al migranților chinezi și al descendenților acestora din Franța. Mai mult, una dintre moștenirile colonizării franceze este prezența chinezilor din străinătate, din Asia de Sud-Est, care au ajuns ca refugiați din Cambodgia, Vietnam și Laos între anii 1970 și 1980. De la începutul secolului, componența populației etnice chineze din Franța a devenit mai diversă în ceea ce privește locurile de origine, rutele de migrație și clasa socială din care aceștia fac parte. Franța a devenit destinația unui număr mare de migranți din [nordul Chinei](#), în special din locurile afectate de disponibilizări masive din cauza tranziției de la o economie planificată la o economie de piață

în anii 1990. În general, principalul canal legal de intrare în Uniunea Europeană rămâne [viza de student](#). În Franța, [studenții chinezi care studiază în străinătate](#) sunt al doilea cel mai mare grup de studenți străini (9%) după marocani.

Franța are una dintre cele mai mari populații diasporice chineze din Europa (estimată la aproximativ 400.000 de imigranți și descendenți chinezi, deși Franța nu are statistici etnice oficiale); printre străinii rezidenți, cetățenii din Republica Populară Chineză (RPC) sunt [al cincilea grup ca mărime](#). Nu numai că sunt diverși în ceea ce privește educația, ocuparea forței de muncă și statutul economic (investitori bogați, comercianți transnaționali, profesioniști, studenți, antreprenori și lucrători), dar sunt diverși și în ceea ce privește generațiile, mobilitatea și nivelul de participare în societatea franceză. Împotriva acestei diversități există unele caracteristici comune, precum cooperarea dintre etnicii chinezi din Asia de Sud-Est și migranții din Republica Populară Chineză (în principal Wenzhou) în sfera antreprenorială a diasporei și, mai recent, apariția acțiunilor colective pentru a denunța problemele de siguranță și rasismul cotidian.

> Acțiunea colectivă împotriva rasismului

Comunitatea chineză din Paris și suburbiile sale au fost victime ale furtului și ale infracțiunilor mărunte. Nu numai că se crede că acești chinezi sunt bogați – prin prisma concentrării afacerilor și a sărbătorilor tradiționale, inclusiv a banchetelor fastuoase de nuntă, în cartierele multietnice defavorizate din punct de vedere socio-economic, dar sunt și mai vulnerabili din cauza reticenței lor de a solicita asistența poliției după ce au fost agresați și jefuiți. Pentru imigranții fără acte și pentru micii antreprenori, statutul precar și indiferența față de politica franceză i-au făcut din punct de vedere istoric [reticenți să participe la mobilizare](#).

Cu toate acestea, în ultimul deceniu, pe fondul unor preocupări și incidente în materie de securitate, comunitatea chineză din Paris, cunoscută pe vremuri drept o minoritate tăcută sau chiar *minoritatea model*, muncitoare și fără să epateze, a organizat nu mai puțin de cinci demonstrații masive pentru a cere protecția poliției. Uneori, comunitatea a fost susținută de ambasada chineză pe motivul [„protejării cetățenilor din străinătate”](#), o prioritate a guvernului chinez din 2012 ca modalitate de a-și proiecta puterea oriunde sunt în joc interesele cetățenilor săi. Cele cinci cazuri de acțiune colectivă diferă prin modelul lor de mobilizare: trei au fost demonstrații masive în stradă; una a fost o asociație de antreprenori transformată într-un grup de presiune (eșuat); iar ultima a fost o combinație de revolte în stradă și mitinguri pașnice. Mobilizările au avut loc de obicei pentru a evidenția lipsa de securitate experimentată de rezidenții și comercianții chinezi într-un cartier specific, fiind înaintate cereri comune: creșterea numărului de patrulare de poliție în cartier; consolidarea pedepsei pentru infractori; și facilitarea procedurii pentru a permite victimelor chineze să depună plângeri la poliție.

[Protestul de stradă din 2016 care a urmat uciderii unui muncitor chinez într-o suburbie a Parisului](#) a marcat un moment de cotitură, a doua generație de migranți acționând într-un rol mult mai activ. [Etnicii chinezi de origine franceză au reformulat cererile lor](#) pentru a sublinia rasismul structural care stă la baza violenței ce vizează etnicii chinezi sau migranți de origine asiatică. În timp ce activismul chinez și mișcările sociale pan-asiatice au fost studiate de mult timp în America de Nord sau Australia, în Europa acestea sunt recente. În cazul Franței, se pot sublinia trei tipuri principale de acțiuni lansate

de chinezii francezi, toate legate de reprezentări stereotipice și căutarea recunoașterii: (1) colectarea și transmiterea unei memorii colective; (2) mobilizarea împotriva violenței care vizează comunitatea de chinezi; și (3) [activismul cultural](#) pentru a da seamă de reprezentări stereotipice ale asiaticilor și a le modifica.

Pentru a înțelege acțiunile recente ale chinezilor francezi de origine locală, este necesar să ne întoarcem în anii 2000, când rețelele de socializare au început să se răspândească, oferind un loc pentru transformarea experiențelor individuale în experiență colectivă. În special, s-au împărtășit multe despre experiențele micro-agresiunilor comune și despre formele ascunse de insulte rasiste. Chinezii francezi au început să creeze forumuri și grupuri de discuții – în special pe Facebook și mai târziu pe WeChat și Twitter, unde să-și poată împărtăși experiențele în principal în limba franceză, dar uneori amestecate cu chineza sau cu alte limbi asiatice.

„Activismul cultural” care s-a dezvoltat după 2016 folosește, de asemenea, instrumente online, precum ar fi videoclipuri scurte, bloguri, canale YouTube, serii web și podcast-uri, permițând noi oportunități de întâlniri între asiaticii de origine franceză din sfera artistică și media. Din 2016, mulți au contribuit la construirea unei identități colective și au pledat împotriva rasismului anti-asiatic în Franța. Unii încearcă să pună la punct acțiunile lor cu revendicările altor minorități (cum ar fi podcast-ul lui Grace Ly, [Kiffe ta race](#), creat alături de cunoscuta afro-feministă Rokhaya Diallo; sau participarea francezilor asiatici la protestele Black Lives Matter) încercând să neutralizeze tensiunile inter-etnice. Alte probleme etno-rasiale care se alătură problemelor de gen: deconstruirea erotizării femeilor asiatice, precum și desexualizarea bărbaților asiatici.

În 2020, COVID-19 a oferit Chinei o oportunitate unică de a organiza o campanie internațională de diplomatie publică, mobilizând sprijinul chinezilor de peste mări pentru a transmite ceea ce numește „povestea reală a Chinei”. Rămâne de văzut dacă, și în ce măsură RPC încearcă să exploateze valul recent de activism etnic chinez împotriva rasismului anti-asiatic declanșat de răspândirea COVID-19. Și mai interesant ar fi să comparăm modul în care chinezii etnici din prima, a doua și a treia generație reacționează la încercările transnaționale de mobilizare și extindere ale patriei. ■

Adrese de corespondență:

Ya-Han Chuang <ya-han.chuang@ined.fr>

Emilie Tran <emilietran@hkbu.edu.hk>

Hélène Le Bail <helene.lebail@sciencespo.fr>

> Studenți chinezi în Europa

de **Stig Thøgersen**, Universitatea Aarhus, Danemarca

Student chinez într-un campus universitar din Europa. Foto credit: Creative Commons.

In 1978, Deng Xiaoping a anunțat că va trimite în fiecare an între 3.000 și 4.000 de studenți chinezi în străinătate pentru a rupe izolarea științifică a țării și a accelera procesul de modernizare. Planul său părea ambițios la acea vreme, dar cu greu și-a putut imagina mișcarea declanșată. Astăzi, China este de departe cea mai mare sursă de studenți mobili la nivel internațional. Conform [statisticilor UNESCO](#), aproape un milion de studenți chinezi sunt înscriși în instituții de învățământ terțiar din străinătate, taxele lor de școlarizare fiind o sursă considerabilă de venit pentru multe universități. Acestea au devenit o componentă semnificativă a prezenței chineze în întreaga lume.

Țările europene primesc partea lor din acest exod masiv. Marea Britanie găzduiește cel mai mare număr, peste 107.000 de studenți, depășit la nivel global doar de Statele Unite și Australia. Acest lucru nu este surprinzător, având în vedere că engleza este limba străină dominantă în sistemul de învățământ chinez. Alte țări europene mai mari, cu universități de rang înalt, atrag, de asemenea, un număr considerabil de studenți chinezi – țări precum Germania cu peste 30.000 de studenți, Franța cu aproape 24.000 și Italia cu peste 15.000. Chiar și țări europene mai mici, cum este cazul Suediei, Irlandei, Ungariei și Elveției, care găzduiește fiecare în prezent aproximativ 2.000 de studenți chinezi. Bursele de la guvernele europene continentale, taxele școlare scăzute în comparație cu

Statele Unite și Marea Britanie și oportunitatea de a vizita mai multe țări cu viză Schengen joacă un rol important în atragerea studenților în țările în care nu se vorbește limba engleză. Mulți sunt atrași de cultura europeană și percep în special Franța și Italia drept locuri romantice cu stiluri de viață atractive.

> Profilul în schimbare al studenților din ultimele decenii

Multe lucruri s-au schimbat de când primii studenți post-Mao au venit în Europa în 1978. În primul rând, ceea ce a început ca o manevră strategică atent controlată de statul chinez este acum condusă în primul rând de ambițiile individuale ale studenților și ale familiilor lor, [90% dintre studenții chinezi internaționali autofinanțându-se](#). Acest lucru a creat o piață extrem de comercializată pentru educația internațională, unde mulți factori influențează alegerea destinației studenților. [Clasamentul și prestigiul universităților](#), valoarea taxelor de școlarizare și cheltuielile de trai, posibilitatea de a primi subvenții de la țara gazdă, nivelul imaginat de siguranță socială, și reputația generală a țării gazdă, toate au un rol important într-un joc complicat din care [agenții educaționali privați chinezi](#) au creat o afacere profitabilă prin îndrumarea studenților și a familiilor lor să ia decizii dificile, precum și prin ajutorul oferit către proceduri complicate de înscriere și cerere de viză.

În al doilea rând, studiarea în străinătate nu mai este neapărat prioritatea absolută a studenților chinezi. Până în jurul anului 2000, majoritatea studenților aveau ca obiectiv cel mai înalt [cetățenia flexibilă în lumea dezvoltată](#), dar astăzi mulți consideră că este mai atractiv să intre în una dintre universitățile de top din China. Prestigiul social asociat cu o diplomă străină a scăzut semnificativ, cu excepția cazului în care provine de la o universitate de nivel înalt cu un nume bine cunoscut. Rapoartele despre „fabricile de diplome” străine și programele de studiu cu o calitate scăzută abundă în mass-media chineză. Cu toate acestea, sistemul chinez de învățământ superior este extrem de stratificat, admiterea fiind controlată de un examen național de admitere, (mult temutul gaokao) astfel că, mai degrabă decât să meargă la o universitate chineză de clasa a doua sau a treia, unde pot avea doar perspective de carieră slabe, studenții de clasă mijlocie și familiile lor vor căuta în continuare oportunități de educație în străinătate.

În al treilea rând, în timp ce studenții au văzut mai devreme studiul în străinătate ca fiind punctul natural de plecare pentru un proces de migrație aproape permanent, acum este mai des văzut ca un pas într-o carieră națională. În anii 1980 și în urma suprimării mișcării democrației din iunie 1989, puțini tineri chinezi cu diplome străine s-au gândit să revină acasă. Acest lucru s-a schimbat dramatic în secolul al XXI-lea, ca urmare a scăderii pieței europene de muncă, a creșterii salariilor și a oportunităților de carieră în China, precum și a unei [serii de politici de stat chineze](#) care încurajează întoarcerea după absolvire. Deși statul chinez nu mai face planuri detaliate despre cine ar trebui să studieze ce este în străinătate, se bazează pe exodul creierelor pentru a promova dezvoltarea națională. În cele din urmă, migranții educaționali chinezi sunt percepuți acum a fi mult mai tineri decât înainte. Studenții sunt mai numeroși decât studenții absolvenți și multe familii își trimit copiii în străinătate la liceu pentru a-i pregăti, cultural și academic, în vederea studierii în cadrul unei universități străine.

Majoritatea cercetărilor timpurii asupra migranților educaționali chinezi s-au concentrat asupra problemelor pe care le-au pus profesorilor occidentali, care s-au plâns că [sunt prea tăcuți în clasă, rămânând împreună în enclave etnice și având o atitudine instrumentală față de educație](#).

Aceste probleme sunt, fără îndoială, încă resimțite, însă cercetările recente arată experiențele studenților într-o lumină mult mai generală. Pe fondul individualizării crescute a societății chineze, a devenit clar că studenții își văd studiile din străinătate ca pe [„o călătorie emoțională de schimbare și transformare a identității”](#), o experiență de maturizare personală care le va lărgi orizontul și îi va face mult mai competenți, nu numai din punct de vedere profesional, ci și ca cetățeni ai lumii contemporane. La fel precum contemporanii lor occidentali, tinerii chinezi pot [să-și combine studiile cu călătorii extinse](#) pentru a se adânci în culturile străine și a-și testa propria capacitate de a supraviețui și de a prospera în diferite contexte sociale și culturale. Acest lucru înseamnă, de asemenea, că în timp ce mulți studenți se concentrează încă pe științele „tari” și studiile de afaceri, acum vedem mai mulți studenți care intră în programe „mai ușoare” de științe sociale și umaniste, știind bine că nu conduc neapărat la o poziție sigură în piețele chineze și europene ale locurilor de muncă.

Mulți migranți educaționali au schimbat compoziția populației chineze din Europa, dar știm relativ puțin despre modul în care elevii interacționează cu diaspora chineză. Un [studiu francez](#) arată că, în timp ce studenții au format relații co-naționale puternice între ei, interacțiunea cu comunitățile chineze consacrate a fost foarte limitată. Cu toate acestea, [un studiu asupra unui oraș din Marea Britanie](#) arată mai multă interacțiune, demonstrând importanța potențială a studenților universităților chineze pentru dezvoltarea viitoare a diasporilor chineze.

Numărul studenților chinezi care intră în universitățile europene a crescut constant de zeci de ani, însă două tendințe recente fac viitorul mai puțin previzibil. Pandemia din 2020 a blocat temporar majoritatea schimburilor educaționale și probabil va face acest lucru și în 2021, întrucât, pentru o perioadă lungă de timp, chinezii vor vedea Europa drept un punct pandemic. Mai mult, relațiile din ce în ce mai tensionate dintre Occident și China au condus la formarea [unei viziuni mai negative](#) asupra Chinei în Europa și la perceperea studenților chinezi ca pe un potențial risc de securitate. Astfel, politicile internaționale pot afecta viitoarea migrație educațională între Europa și China. ■

Adresă de corespondență: Stig Thøgersen <stig.thogersen@cas.au.dk>

> Emigranți din China cu „Golden Visa” în Budapesta

de **Fanni Beck**, Universitatea Central Europeană, Ungaria, **Eszter Knyihár**, Universitatea Eötvös Lorand, Ungaria, și **Linda Szabó**, Centrul de cercetare și politici Periferia, Ungaria

O dată cu schimbarea poziției Chinei în capitalismul global și reconfigurarea structurilor sale sociale, un număr tot mai mare de familii chineze din mediul urban, cu venituri medii și mari, aleg să se mute cu predilecție în alte câteva țări de pe mapamond. Studiile arată că acest „[exod al bogaților](#)” este motivat mai degrabă de îngrijorări postmaterialiste mai degrabă decât de dorința de a acumula mai mult capital. Aceștia reprezintă o piață emergentă pentru programele de tip „Golden Visa”, programe lansate de anumite state cu scopul de a atrage capital străin prin [vânzarea de rezidențe și cetățenii](#). În ultimii ani, mulți din acești „imigranți chinezi cu Golden Visa” au început să prefere state din Europa Centrală și de Est, ale căror guverne au fost dornice să-i primească, punându-le la dispoziție scheme ieftine de imigrare.

> Ungaria și programul său „Golden Visa”

Programul „Golden Visa” oferit de Ungaria a constituit una dintre cele mai bine primite oferte de pe această piață emergentă: între anii 2013 și 2017, când programul a fost instituit, Ungaria a reușit să ofere imigranților străini a doua cea mai ieftină schemă de acest tip din întreaga Uniune Europeană, depășindu-și toți competitorii din punct de vedere al simplității și rapidității procedurii oferite. Acest lucru, cuplat cu lipsa oricăror alte cerințe în afară de achiziționarea de obligațiuni de stat vechi de cel puțin 5 ani, în valoare de aproximativ 250.000 de euro plus comisioane (300.000 de euro mai târziu), a permis ca peste 19.000 de aplicanți – din care 81% din China – să primească permis de rezidență. În ciuda faptului că programul a fost gândit pentru „migrație temporară, fără stabilire permanentă”, acesta nu a reușit să atragă în special oameni de afaceri străini interesați de o mai bună mobilitate în interiorul granițelor Uniunii Europene, ci mai mult familii, care au profitat de această oportunitate pentru a se muta în străinătate. Aceste familii au folosit investițiile ca pe un instrument în a urmări scopuri cu predilecție non-economice: obținerea unui mediu propice pentru creșterea copiilor.

Imigranții chinezi cu „Golden Visa” din Ungaria sunt familii din clasă socială mijlocie, ce provin din zona metropolitană a

Promovarea programului maghiar „Golden Visa”.
Foto credit: <http://immigration-hungary.com/EN/>.

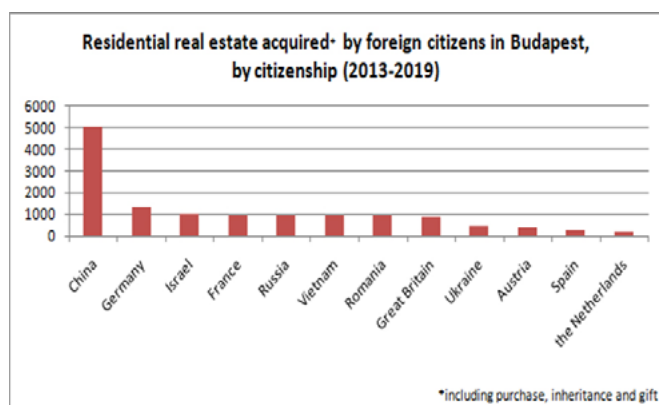
Chinei (în special din Beijing, Shanghai sau Guangzhou), care continuă să se bazeze pe venituri sau remitențe din China. Spre deosebire de micii comercianți care au venit în Ungaria din China de Sud-Est la [începutul anilor 1990](#) și care au avut predominant interese economice, aceste familii au imigrat în Ungaria pentru a beneficia de un stil de viață relaxat, într-un mediu mai sănătos, bogat din punct de vedere cultural, cu o populație predominant albă – un mediu considerat a fi „[autentic european](#)” – iar în Ungaria, costul acestui stil de viață a fost foarte avantajos.

Decizia acestor familii de a părăsi China și de a alege Ungaria este puternic ancorată în constructul istoric, social, economic și politic al copilăriei în China reformistă din timpul „[politicii copilului unic](#)”. Atunci când guvernul chinez a introdus la sfârșitul anilor 1970 programul planificării parentale, [una din explicații](#) a fost că reducerea cantitativă a populației ar îmbunătăți „calitatea” acesteia. Astfel, calitatea a devenit o [fixație pentru familiile din clasa de mijloc](#), care au fost împovărați de cultivarea „[calității](#)” unicului copil până la cel mai înalt nivel posibil. Conform discursului oficial, calitatea fizică, morală și educația unui individ nu țin doar de efortul individual, ci este în același timp influențat de mediu. Cu timpul însă, așteptările părinților din clasa de mijloc referitor la acest mediu benefic au depășit nivelul pe care China metropolitană putea să îl ofere.

„De la lansarea programului Golden Visa și până anul trecut, în Ungaria s-a observat o creștere a numărului achizițiilor de locuințe făcute de persoane de alte naționalități”

> O casă europeană la preț redus

În lumina acestor evenimente, Ungaria este văzută de emigranții chinezi din clasa de mijloc drept o destinație ideală, unde mediul fizic, social și educațional sunt satisfăcătoare, iar costul vieții este unul accesibil. Scopul multor imigranți chinezi veniți prin programul Golden Visa este de a găsi o proprietate convenabilă, bine localizată, care poate deveni atât o investiție bună, cât și o casă pentru familie. Procesul de găsire al casei ideale este legat de un sentiment al „finalității și al statorniciei”, fiind strâns legat de [ideea de deținere a unei proprietăți](#). Posibilitatea de a deține o casă care poate fi transmisă prin moștenire oferă imigranților chinezi șansa la o viață mai bună în capitala Ungariei – în cea mai mare parte a cazurilor, în capitala Budapesta – și cheltuieli de capital mai mici decât într-unul din megalopolisurile Chinei, sau în oricare altul din orașele globalizate ale capitalismului contemporan.

De la lansarea programului Golden Visa și până anul trecut, în Ungaria s-a observat o creștere a numărului achizițiilor de locuințe făcute de persoane de alte naționalități; deși vorbim despre o perioadă de expansiune majoră a pieței imobiliare în general, chinezii rămân cel mai mare grup de investitori străini la capitalul achiziții individuale.

Dar imigranții cu Golden Visa nu sunt singurul tip de rezidenți chinezi atrași de piața imobiliară din Budapesta. O parte dintre micii comercianți chinezi s-au orientat de asemenea către investițiile imobiliare. Cercetarea noastră arată că, deși ambele grupuri sunt interesate de achiziții în centrul orașului, micii comercianți sunt mai dispuși să cumpere proprietăți în zonele din apropierea depozitelor en-gros și a piețelor de desfacere de marfă din China sau în zonele mai accesibile din suburbiile din zona de est a Budapestei (zona Pesta). În schimb, imigranții cu Golden Visa sunt mai interesați de achiziții în ansamblurile

rezidențiale nou-construite, în dealurile înverzite din vestul mai scump al orașului (zona Buda) și în unitățile individuale de case din zona metropolitană a Budapestei.

Chiar dacă o parte din imigranții cu Golden Visa fac achiziții imobiliare atât cu scop de investiție, cât și de împrumut, atunci când își aleg un imobil pentru locuit, de cele mai multe ori aceștia caută apartamente în cartiere în care calitatea educației și a vieții este considerată a fi una mare. Noțiunea abstractă de calitate este proiectată asupra spațiului și evaluată ca aflându-se la intersecția dintre structura rasială (ne referim aici la prezența romilor sau a imigranților) și socială (de clasă socială) a cartierului și a școlii alese, luând forma unui cosmopolitanism selectiv. [Atrăși de un stil de viață occidental, dar alarmați de prezența musulmanilor și/ sau a persoanelor de culoare](#), mulți imigranți chinezi se regăsesc în politica populistă, de extremă dreaptă și anti-migraționistă a actualului guvern ungar, în ciuda faptului că sunt, la rândul lor, reprezentanți unui grup de imigranți. Mulți dintre imigranții chinezi nou-veniți au subliniat faptul că percep Ungaria ca fiind mult mai primitoare față de ei decât statele vest-europene, declarând că aici nu au experimentat aproape deloc discriminarea. Paradoxal, aceleași persoane intervievate au laudat politica migrării selective adoptată de guvernul ungar, care a avut ca rezulta stabilirea în țară a unui număr foarte mic de refugiați și/ sau imigranți musulmani ori africani, menționând că aceasta contribuie la un sentiment de siguranță.

Furnizarea de rezidență și cetățenie este un instrument politic folosit strategic de către guvernul ungar pentru a accesa resurse economice în afara spațiului vest-european – atât prin programul Golden Visa, cât și prin alte mijloace specifice diplomației intrestatale. Aceste rezultate sprijină o impunere a intereselor economice ale elitei politice de la guvernare, dar și obținerea unor avantaje politice și economice în Uniunea Europeană. În calitatea lor de cetățeni ai unei puteri globale aflate în afara blocului de putere transatlantic, imigranții chinezi cu Golden Visa ar putea beneficia de acest proces. Paradoxal, ei ar putea experimenta un sentiment de a se simți acasă în Budapesta și un sens de aparatență la Europa în aceste circumstanțe controversate din punct de vedere politic și economic. ■

Adrese de corespondență:

Fanni Beck <beck_fanni@phd.ceu.edu>

Eszter Knyihár <nyihar.eszter0302@gmail.com>

Linda Szabó <szabo.linda@periferiakozpont.hu>

> Chinezii în Italia: afaceri și identitate

de **Ting Deng**, Centrul de Studii și Instruire a Populației, Universitatea Brown, SUA

Mici anunțuri chinezești pentru închirierea de paturi, afișate pe o cutie poștală din cartierul chinezesc, în Milano. Foto credit: Ting Deng.

Yuan s-a născut în Bologna în 1988. El face parte din a treia generație de chinezi-italieni a cărei familie s-a stabilit în Italia în anii 1930. Prima sa rudă care a pus piciorul pe pământ italian a fost fratele bunicului său, care a plecat în Italia împreună cu alți bărbați burlaci din satul său, cu intenția de a-și încerca norocul în afaceri departe de casă. La fel ca mulți alți bărbați chinezi din acea perioadă, acesta s-a însurat cu o italiancă din zona rurală, deși căsătoriile inter-rasiale erau descurajate de regimul fascist al vremii. Spre deosebire de majoritatea bărbaților chinezi din acea vreme însă, unchiul îndepărtat al lui Yuan nu s-a întors în China natală odată cu izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, ci a ales să rămână în Italia și să administreze micul atelier de pielărie artizanală în care lucra împreună cu soția sa. Împreună, cei doi au avut mai mulți copii însă, conform relatărilor lui Yuan, niciunul dintre ei nu a menținut legătura cu rudele din China care au imigrat la rândul lor în Italia în perioada următoare. Când bunicul lui Yuan a imigrat în Italia în anii 1950, și-a lăsat în urmă soția și copiii, rămași în orașul natal din provincia Wenzhou, de pe coasta de Sud-Est a Chinei, pentru a lucra cu fratele său, în afacerea familiei. Ulterior, tatăl lui Yuan și frații săi s-au reunit cu tatăl lor în Italia, în 1978. Aici, tatăl lui Yuan a deschis un restaurant cu specific chinezesc, lui alăturându-i-se ulterior soția și fiica. Restaurantul era localizat într-o zonă a orașului Bologna care în prezent găzduiește cea mai mare densitate de populație chineză. Frații tatălui lui Yuan au deschis la rândul lor diverse ateliere de manufactură sau restaurante. Într-un caz clasic de migrație în lanț, familia lui Yuan și-a adus rudele una câte una în Italia pentru a lucra în afacerile de familie, ulterior aceștia desprinzându-se pentru a-și lansa propriile afaceri.

Cel mai probabil, niciunul dintre acești primi emigranți din provincia Wenzhou nu și-a imaginat că fenomenul de migrație în lanț pe care l-au inițiat va sfârși prin a aduce sute de mii de lucrători chinezi necalificați în Italia și în întreaga Europă. Acești emigranți chinezi erau nerăbdători „să se îmbogățească rapid în Europa” încă de la

>>>

momentul deschiderii Chinei către lumea capitalistă. De la mijlocul anilor 1980 și până la recesiunea globală din 2008, emigrația chinezilor [a coincis cu dezvoltarea pieței de muncă din Italia](#), o piață care avea nevoie de mână de lucru transnațională ieftină și flexibilă în special pentru brandurile italiene din industria fast fashion, care se dezvoltau rapid.

Atelierele de manufactură și restaurantele cu specific chinezesc au fost două din principalele nișe de afaceri care au permis generațiilor de imigranți chinezi și familiilor lor să obțină prosperitate. Ulterior, când China s-a lansat ca producător și exportator global de bunuri și mărfuri, comerțul de tip import-export și afacerile cu marfă en-gros au devenit o nouă cale spre succes pentru chinezii veniți în Italia după 1990. În noul mileniu, în timp ce emigrația în masă din China a încetinit treptat, economia chineză s-a extins din ce în ce mai mult către industriile de retail și servicii. Tot mai mulți chinezi își deschid mici afaceri de cartier – cafenele, magazine de bunuri ieftine de larg consum și frizerii – având ca public-țintă diversele populații locale. În ultimii ani, un număr tot mai mare de imigranți chinezi în Italia sunt implicați în afaceri transfrontaliere: unii din ei investesc banii obținuți înapoi în China, în timp ce alții folosesc WeChat – o platformă de socializare chinezească – implicându-se în sectorul în expansiune al micro-afacerilor destinate consumatorilor chinezi din ambele țări.

Diversitatea în interiorul populației chineze din Italia a crescut, devenind evidentă mai ales în termenii diferențelor generaționale. Chinezii din generația lui Yuan, care s-au născut sau măcar au copilărit în Italia, nu mai sunt mulțumiți cu meseriile tradiționale, tipic mai prost plătite, cu care s-au mulțumit generațiile anterioare. Un număr tot mai mare de chinezi născuți în Italia au urmat studii superioare, având intenția să fie recrutați pe piața principală a forței de muncă. Cu toate acestea, identitatea și resursele etnice reprezintă în continuare forme de capital importante din punct de vedere social și cultural, resurse pe care tinerii chinezi se bazează puternic. Unii dintre aceștia lucrează ca avocați, medici și în alte tipuri de profesii care se adresează în mare parte comunității chineze, în timp ce alții sunt recrutați de companii private și de stat din China, care operează în Italia. Alții au ales să se mute înapoi în China pentru a lucra pentru companii italiene sau transnaționale de acolo. Într-un mod ironic, Yuan și mulți alți tineri din generația sa, care au crescut

într-un mediu în care nu era considerat esențial să învețe diferitele dialecte chinezești ajung să învețe mandarina ca adulți. Tinerii părinți din generația lui Yuan consideră că învățarea dialectului mandarin este o necesitate pentru copiii lor.

Pentru chinezii din Italia, China nu mai reprezintă acel tărâm îndepărtat și imaginar, în care poate nici măcar nu au trăit. Creșterea economică a Chinei pe plan global are un rol tot mai important în dezvoltarea economiei chinezilor din Italia. A fi chinez este pentru mulți o formă de „capital etnic” pe care speră să se bazeze într-un prezent și viitor economic incert. Însă China nu reprezintă doar un izvor de resurse pentru chinezii din Italia, ci a ajuns să fie și un punct de referință pentru a evalua Italia ca țară. Comparativ cu această creștere economică a Chinei, stagnarea economică din Italia a ajuns să fie detestată de mulți imigranți chinezi. Aceștia au ajuns să fie deziluzionați de realitatea multiculturală a Europei. Mulți critică drept „rasism” discriminarea la care sunt supuși, însă internalizează frecvent multe dintre stereotipurile rasiale pe care la rândul lor le folosesc pentru a-i judeca pe alți imigranți, dar și pe italienii cu care au de-a face în viața de zi cu zi în barurile și magazinele pe care le administrează. Frecvent, ei stereotipează italienii ca fiind leneși, neglijenți sau mai puțin muncitori decât confracții chinezi. Și, deși admiră stilul de viață italian care valorizează timpul liber și plăcerea de a trăi, mulți chinezi din Italia consideră că tocmai aceste caracteristici au dus la prăbușirea economică a Italiei.

Într-o serie de probleme controversate legate de China, printre care protestele din Hong Kong legate de legea extrădării, Xinjiang ori pandemia de Covid-19, mulți chinezi din Italia au ținut partea guvernului de la Beijing, în ciuda criticilor din mass-media occidentale. Într-adevăr, afirmarea Chinei pe plan global ca o superputere economică (și tot mai vocală politic) a făcut mai mult decât să redefinească economia comunităților de chinezi stabilite în Italia. De asemenea, a dat naștere unui sentiment de naționalism diasporic care (re)definește conștiința etnică a chinezilor italieni. Din acest punct de vedere, China pe care buncii din Yuan au ales să o părăsească și Italia în care au ales să-și facă casa, ambele sunt acum de nerecunoscut. ■

Adresă de corespondență: Ting Deng <ting_deng@brown.edu>

> Statutul legal în schimbare al chinezilor din Serbia

de **Jelena Gledić**, Universitatea din Belgrad, Serbia

Un restaurant din capitala Serbiei încercând să atragă turiști chinezi. Foto credit: Jelena Gledić.

Relațiile dintre Republica Populară Chineză și Republica Serbia au devenit mai apropiate în ultimul deceniu, fapt ce a adus schimbări în comunitățile de imigranți și în tendințele de migrație. Statutul chinezilor din Serbia s-a schimbat din acela de străini, nedoriți, dar necesari pe timp de criză economică, la cel de grup complex, perceput ca reprezentând deopotrivă o oportunitate atractivă și o potențială amenințare.

> Primul val de imigranți

Primul grup mare de emigranți din China s-a stabilit în Serbia în anii 1990, mutându-se la sud după ce Ungaria și-a schimbat cerințele pentru acordarea vizelor de ședere. Cei mai mulți erau comercianți veniți din provinciile de sud ale Chinei, care operau afaceri transnaționale și trăiau în comunități relativ izolate. Aceștia au continuat să facă comerț cu bunuri în regiune, operând din Belgrad în loc de Budapesta. Se pare că acești antreprenori erau [în căutarea unor economii de tranziție](#), profitând de pe urma lipsei de bunuri de consum. Prezența lor poate fi văzută ca o continuare a [tendințelor istorice de migrație](#) a chinezilor

către Europa de Est, dar și ca o consecință a [schimbării poziției Chinei în economia globală](#). De asemenea, prezența lor poate fi înțeleasă și prin perspectiva poziției Serbiei în Europa – deși era o destinație preferată de comercianții chinezi datorită reglementărilor mai laxe decât în restul Uniunii Europene, nu mulți voiau să rămână permanent. Copiii erau cel mai frecvent școliți tot în China, deci nu putem vorbi de o populație mare de chinezi născuți în Serbia. Iar pe măsură ce eforturile Serbiei de aderare la Uniunea Europeană au încetinit, multe dintre afacerile locale deținute de chinezi s-au mutat în Bulgaria, România, Italia, Croația, alte state membre UE și chiar către America de Sud și Africa.

Statutul acestor prime comunități chineze în rândul populației Serbiei a făcut [subiectul mai multor studii](#). Emigranții din China erau frecvent percepuți negativ, fiind asociați cu acea calitate slabă a mărfurilor pe care ei le vindeau. Sârbii i-au apreciat în schimb ca furnizori de bunuri de larg consum, greu de găsit în timpul sancțiunilor economice din anii 1990. Cu toate acestea, legătura lor cu acea perioadă istorică tumultuoasă pe care toată lumea era dispusă să o depășească, a contribuit la statutul lor nefavorabil.

>>

> Noi migrații, noi mobilități

După ce China și Serbia au încheiat un parteneriat strategic în 2009, nivelul de colaborarea dintre cele două țări a crescut rapid. Numărul proiectelor de construcție și al investițiilor cu capital chinez în Serbia a crescut simțitor, la fel și cooperarea celor două țări în domenii precum tehnologia și cultura. Recent, o echipă de medici chinezi a condus programul de răspuns al Serbiei la pandemia de COVID-19, urmând modelul adoptat de China. Aceste schimbări nu au afectat însă statutul imigranților chinezi care trăiau deja în Serbia, deoarece sârbii [nu îi percep pe aceștia ca fiind reprezentanți pentru China](#) [articol în limba sârbă]. Mai mult decât atât, noile tendințe în materie de mobilitate și migrație au dus în schimb la apariția unui nou val de imigranți chinezi în Serbia, iar aceștia au fost percepuți ca fiind reprezentanți pentru țara lor de baștină.

Proiectele de investiții cu capital chinez au creat un nou val de migrație, care a adus lucrători sezonieri chinezi din toate categoriile, de la muncitori necalificați până la reprezentanți ai managementului. Cu toate acestea, deși aceste proiecte de investiții au fost intens promovate, noile comunități de chinezi veniți în Serbia trăiesc retras, cel mai frecvent în apropierea siturilor de construcție unde lucrează. Aceasta este pentru prima dată când lucrători chinezi în construcții au imigrat într-o țară europeană într-un număr atât de mare și în condiții stabilite în prealabil prin diplomația dintre cele două state. Evenimentul marchează o schimbare a tendințelor pe piața muncii din Europa, unde până acum chinezii veneau să lucreze de cele mai multe ori în domeniul [alimentar](#) sau al [producției de confecții textile](#), adesea fiind vorba despre muncă ilegală, „la negru”.

Al doilea val de imigranți chinezi în Serbia a venit mai mult datorită mobilității transfrontaliere decât prin fenomenul de migrație, în urma unui acord între state care, în 2017, a vizat eliminarea bilaterală a vizelor. Acest lucru a avut ca rezultat o creștere semnificativă a numărului de turiști chinezi în Serbia, în special din clasele sociale mijlocii și înalte. Aceștia au venit în număr atât de mare în Serbia, încât au fost formate [echipe de polițiști sârbi și chinezi pentru a patrula](#) zonele cu un puternic interes turistic. Alături de Cipru și de alte [state din vestul Balcanilor](#), Serbia a fost una din țările cu [cea mai mare creștere a numărului de turiști chinezi în 2019](#). Această tendință de creștere a numărului de turiști chinezi a fost observată și în alte [zone est-europene](#). Chiar și așa, trebuie spus că această tendință nu a fost urmată de o creștere implicită a numărului de imigranți chinezi din clasa de mijloc – fenomen observat în Ungaria și Portugalia, de exemplu. Acest lucru poate fi pus pe seama faptului că Serbia nu este un stat membru UE.

> Către un viitor comun

Nu există încă studii extinse care să analizeze aceste ultime evoluții, însă o recenzie a dovezilor anecdotice și

a informațiilor prezentate în mass-media sugerează că populația sârbă a răspuns diferit față de venirea acestor două grupuri. Ultimul val de chinezi a fost bine primit – antreprenorii locali au încercat să profite de ocazia venirii unui grup mare de turiști chinezi relativ înstăriți, adaptând serviciile și produsele oferite pentru a le deservi nevoile, cu un grad mai mic sau mai mare de succes. Beneficiul economic a fost evident în cazul tuturor destinațiilor turistice importante din Serbia. Pe de altă parte, chinezii veniți pentru a lucra în proiectele de dezvoltare de infrastructură și construcții sunt văzuți uneori ca o potențială amenințare de localnici, în contextul unui nivel crescut al șomajului. În același timp însă, există relatări despre legarea de prietenii interetnice și stabilirea unor legături puternice între comunitățile locale și lucrătorii chinezi. Relațiile localnicilor cu acest nou tip de imigranți chinezi au potențialul de a se dezvolta în moduri foarte diferite, prin urmare ar trebui să fie urmărite îndeaproape în viitorul apropiat.

Cât despre chinezii care locuiau deja în Serbia la începutul secolului XXI, statutul lor nu a fost grav afectat de schimbările geopolitice mai sus menționate, nici de dezvoltarea relațiilor bilaterale dintre cele două țări. Însă și ei au avut parte în acest fel de noi oportunități. Unii au văzut în venirea celor două noi grupuri o oportunitate de a-și dezvolta afacerile. Prin urmare, au ales să furnizeze mâncare și bunuri de larg consum muncitorilor din siturile de construcții sau au deschis restaurante și ceainării cu specific chinezesc în zonele cu potențial turistic. Alții s-au folosit de statutul lor de „localnici” pentru a oferi consultanță în implementarea unor proiecte pe piața locală sau pentru a sfătui agențiile de turism referitor la locurile unde puteau organiza tururi de vizită. Primul val de imigranți chinezi a provenit dintr-o clasă socio-economică inferioară celei din care s-a selectat cel de-al doilea val de imigranți. În primul rând, aceștia veneau dintr-o China mult mai puțin dezvoltată față de prezent. În prezent, ei își pot valorifica cunoștințele și expertiza pe piața locală, devenind atractivi pentru noul val de imigranți chinezi. În timp, poate faptul că pot oferi și perspective interculturale părții sârbe, ar putea duce la o schimbare a statutului lor în ochii populației locale.

Dinamica dintre aceste grupuri de imigranți chinezi, dar și relațiile diferite care se stabilesc între ei și populația locală reflectă schimbările de perspectivă și direcție din economia politică globală. Influențate puternic de o serie de factori instabili, precum populismul și sănătatea publică, noile tendințe migraționiste contestă granițele și ierarhiile existente și cer ca pozițiile fiecărui grup să fie renegociate. Luând în considerare percepțiile extrem de variate ale sârbilor față de chinezi, dar și schimbările de percepție și poziționare dintre Serbia și China, statutul chinezilor din Serbia se poate dezvolta în timp în direcții foarte diferite, direcții care la rândul lor vor sta la baza unor valori viitoare de migrație. ■

Adresă de corespondență: Jelena Gledić <jelenagledic@gmail.com>

> Emigranții chinezi și pandemia COVID-19

de **Martina Bofulin**, Centrul de cercetare al Academiei slovene de Științe și Arte (ZRC SAZU), Slovenia

Graffiti în Viena, Austria. Martie 2020. Foto: Sebastjan Jemec.

> Rasismul pandemic

La scurt timp după izbucnirea pandemiei de SARS-CoV-2 de la începutul anului 2020, relatările despre acte de rasism, violență și prejudiciu împotriva persoanelor chineze au început să se înmulțească pe tot globul¹. Persoanele chineze erau atacate, sufereau injurii, magazinele și restaurantele le erau vandalizate, din cauza unei complicități a fricii și rasismului de care se făceau vinovați atât cetățenii de rând, cât și autoritățile.

Printre cei mai afectați de aceste atacuri s-au numărat micii antreprenori din China care trăiau în Europa, persoane ale căror drept de ședere era intrinsec legat de activitatea lor economică. Afacerile acestora au avut de suferit imediat pentru simplul motiv că administratorii lor erau „chinezi”. Mulți dintre acești mici antreprenori chinezi au părăsit China în timpul „febrei migraționiste” de la sfârșitul anilor 1980 și începutul anilor 1990. Ei veneau din provinciile chineze Zhejiang sau Fujian, dar și din nord-estul Chinei și din zonele

urbane. De-a lungul ultimelor decenii, ei s-au adaptat foarte bine în țările lor de destinație, adesea administrând afaceri de succes, de la importuri (în centrul și estul Europei), mici ateliere de confecții (în Italia și Spania) și restaurante chinezești. În ciuda ocazionalelor injurii și a prejudecăților de care s-au lovit atât în interacțiuni interpersonale, cât și în relațiile cu autoritățile statului, aceștia s-au simțit cel mai adesea în siguranță în țările lor de destinație, acceptând cu ușurință aceste forme de discriminare. În consecință, chinezii au fost adesea denumiți „minoritatea invizibilă”, fiind mult prea rar menționați în discuțiile despre rasism în Europa.

La doar câteva săptămâni de la anunțul că noul virus a ajuns și în Europa, micii antreprenori chinezi din Europa au observat o scădere dramatică a vânzărilor și a vizitelor în restaurantele pe care le administrau. Multora le-au fost vandalizate magazinele (de exemplu în Italia). Au observat o distanțare din partea celorlalți în autobuze și în cabinetele medicale (în Germania, Italia, Slovenia), au fost tachinați, atacați și bătuți – adesea pentru că purtau măști de protecție

>>

(în Italia, Olanda și Marea Britanie) – și au fost acuzați că adună măști pentru profit, când ei încercau doar să se protejeze (de exemplu în Slovenia). Mai mult decât atât, nu doar chinezii, ci toate persoanele cu caracteristici asiatice, indiferent dacă călătoriseră sau nu recent (sau vreodată) în Asia, au experimentat aceste tipuri de tratament.

> Acte de rezistență

Aceste exemple oribile de excludere au fost întâmpinate cu acte de rezistență în multe state. În Italia, de exemplu, Massimiliano Martigli Jiang, care venise de mic copil din provincia Zhejiang, a lansat o campanie pe rețelele de socializare, postând poze cu el din diverse zone turistice ale Florenței. În poze, el ținea o pancartă pe care scria: „Nu sunt un virus, sunt o persoană. Eliberează-te de prejudecăți!”. În Suedia, artista de origine suedezo-coreeană Lisa Wool-Rim Sjöblom a postat benzi desenate scurte, create de ea, cu diferite exemple de acte de excludere suferite de persoane cu origini asiatice în timpul pandemiei. În Roma, artista italiană Laika a creat artă stradală despre relația dintre pandemie și rasismul contra populației asiatice. Astfel, exemplele de acte de rasism pandemic au contribuit la discuția mai amplă despre rasismul sistemic împotriva persoanelor de culoare în Europa, precum și la o creștere a activismului în rândul europenilor de origine asiatică și a imigranților proaspăt veniți din Asia.

> Excluderi și „acasă”

Deși actele de rasism împotriva emigranților chinezi în afara Chinei sunt bine documentate – în numeroase rapoarte media și pe o pagină Wikipedia dedicată – mult mai puține se știu despre actele de excludere pe care aceștia le-au suferit la întoarcerea în China. După ce în luna martie a raportat că nu mai există circulație internă a virusului, Republica Populară Chineză a urmărit cu foarte mare strictețe cazurile „importate” din afara țării. Autoritățile au implementat diverse măsuri pentru a opri transmisia, în timp ce ambasadele, organizațiile din diaspora și reprezentanții autorităților locale le cereau emigranților să nu se întoarcă acasă. Fluxul de cetățeni chinezi care se întorcea acasă din străinătate amenința să interfereze cu măsurile stricte pe care China le implementase pentru a opri transmisia virusului, amenințând să afecteze în același timp și „povestea de succes” a luptei eficiente și rapide a statului chinez cu virusul.

Discursul inițiat de guvernul chinez despre „amenințarea cazurilor de import” a ajuns rapid pe rețelele de socializare, unde s-a amplificat. Online, mai mulți „cetățeni ai Internetului”

au cerut celor care voiau să se întoarcă acasă, „să se ducă înapoi de unde au venit”. Aceștia erau acuzați că se poartă ca niște „copii mari”² și că, deși „nu contribuie la creșterea patriei, sunt primii care se grăbesc să vină de departe să-i producă rău”. Deși în cele din urmă sursele oficiale mass-media au decis să intervină pentru a potoli valul de ură online, subliniind importanța contribuțiilor aduse de emigranți patriei natale, acest discurs de excludere arată posibila transformare a rolurilor simbolice pe care expații chinezi le-au jucat în construcția națiunii încă de la începutul reformelor, în urmă cu patru decenii. În trecut, emigranții chinezi erau văzuți drept patrioți care au contribuit la modernizarea patriei-mamă.

După ce au înfruntat acte de excludere atât în țara adoptivă cât și în țara natală, mulți migranți chinezi au înfruntat și stigma și excludere din partea grupurilor de proveniență (rude, prieteni, compatrioți) din cauza COVID-19. Un grad puternic de stigmatizare s-a remarcat în rândul micilor antreprenori veniți din zone foarte tradiționale ale Chinei, precum cei din Qingtian, din provincia Zhejiang. Aceștia trăiesc în grupuri sociale foarte unite, interconectate, formate din rude și prieteni, adunând laolaltă grupuri de compatrioți aflate în diferite colțuri ale lumii, uniți prin locul de origine – o mică așezare din zona muntoasă a Chinei de Est.

Un astfel de caz interesant a fost descris pe larg în mass-media din diaspora: familia uneia din primele victime ale coronavirusului printre chinezii din Europa a devenit nu doar subiectul unor zvonuri îngrozitoare, ci a suferit chiar și amenințări din partea compatrioților săi. Familia victimei a afirmat că s-a purtat într-un mod responsabil și că a făcut tot ce i-a stat în putere pentru a opri răspândirea virusului. Cu toate astea, au fost acuzați că au pus în pericol viețile și afacerile compatrioților lor. Vestea s-a răspândit pe scară largă nu doar în rândul comunității de imigranți din țara de destinație, ci a ajuns rapid și în China, rudele rămase în Qingtian suferind la rândul lor de pe urma acestei situații.

Pandemia de coronavirus a subliniat faptul că prejudecata și sentimentul de excludere sunt încă o parte importantă din experiența unui emigrant chinez. Acestea depășesc granițele țării de destinație și se răsfrâng în toate zonele aflate de-a lungul rutei de migrare. Mai mult, a atras atenția asupra apariției unui nou tip de discurs îndreptat împotriva emigranților chinezi de către cei din China. La un nivel mai general, a demonstrat accentuarea continuă a imaginarului care leagă imaginea migrantului de cea a bolii. Acest imaginar este folosit în continuare pentru a limita mobilitatea sau pentru a defini ce tip de mobilitate este permis și ce tip nu. ■

Adresă de corespondență: Martina Bofulin <martina.bofulin@zrc-sazu.si>

1. <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/covid-19-crisis-triggers-eu-racism-against-asians-rights-agency-says>

2. Termenul de „copii mari” a fost folosit de psihologul chinez Wu Zhihong în cartea sa *The Country of Giant Babies*, în care critică dezvoltarea personală a tinerilor chinezi. Termenul este adesea folosit online pentru a descrie persoane foarte solicitante și arogante.

> Spre o analiză comparativă a regimurilor de extremă dreapta

de **Walden Bello**, Universitatea de Stat din New York la Binghamton, SUA

Pandemia de COVID-19 a declanșat o eflorescență de idei despre cum să reorganizăm societatea pe linii mai progresiste de orientare dinspre stânga. În seminarele web desfășurate pe tot globul, oamenii au fost puși în fața unei game orbitoare de alternative, inclusiv forme de Keynesianism de stânga revitalizat, descreștere, deglobalizare, ecofeminism, suveranitate alimentară, marxism emancipator și viață prosperă, *Buen Vivir* sau *"A trăi bine"*.

Singura problemă este că aceste idei excepționale au o tracțiune politică mică sau incertă, chiar dacă paradigma dominantă a democrației liberale și economia neoliberală au intrat într-o criză mai profundă și s-ar putea „stinge încet”, așa cum spune economistul Dani Rodrik.

În partea opusă a spectrului politic, nici conservatorii și nici extrema dreaptă nu au idei cu adevărat inovatoare, iar acele idei interesante pe care le au, precum deglobalizarea, sunt preluate fără permisiune din orientarea de stânga. Cu toate acestea, extrema dreaptă are un impuls politic, iar impactul destabilizator al COVID-19 ar putea, de fapt, să accelereze acest impuls.

Ascensiunea globală a extremei drepte este una dintre cele două mari surprize din ultima jumătate de secol, alături de prăbușirea regimurilor socialiste din Europa de Est și Uniunea Sovietică în ultimul deceniu al secolului al XX-lea.

În 2010 nu existau regimuri pentru ceea ce am putea numi „noua extremă dreaptă” la nivel global, cu excepția Ungariei. Acum am văzut personalități de extremă dreaptă venind la putere în patru dintre cele mai mari șapte democrații: India, Statele Unite ale Americii, Brazilia și Filipine. Și chiar și acolo

unde nu fac parte din coalițiile de la putere, prin greutatea lor electorală, în multe cazuri, acestea au mutat centrul de greutate al politicii spre dreapta – precum în Germania, Danemarca și Italia.

Regimurile de dreapta au ajuns la putere atât în Nordul, cât și în Sudul Global. În timp ce împărtășesc anumite particularități, există caracteristici unice pentru aceste grupuri de guvernare asociate cu locul lor în economia politică globală, astfel încât este util să le luăm în considerare separat, fără a sugera totuși că este doar, ori în principal, locația politico-economică globală care explică originile și dinamica acestor regimuri.

> Extrema dreaptă în Nordul Global

Ce factori stau la baza ascensiunii regimurilor și personalităților de extremă dreapta în Nordul Global?

În primul rând, extrema dreaptă din Europa și Statele Unite ale Americii a reușit să profite de impactul negativ al politicilor neoliberale asupra condițiilor de viață ale oamenilor. Social-democrații sau cei de centru-stânga au fost implicați în formularea și implementarea politicilor neoliberale. Acest lucru i-a afectat pe mulți dintre ei, făcându-i să simtă că nu se mai pot baza pe partidele social-democrate pentru a se proteja, făcându-i susceptibili la a fi înșelați de către partidele de dreapta care au aruncat în mod inteligent protecția politicilor neoliberale dinspre centru-dreapta și în mod oportunist-preferențial au ales poziții „welfariste” susținute în mod tradițional de stânga.

În al doilea rând, în Europa, extrema dreaptă a reușit să cultive resentimente împotriva Uniunii Europene (UE), mizând pe problema democrației, spunând de conducerea

„Nici conservatorii și nici extrema dreaptă nu au idei cu adevărat inovatoare, iar acele idei interesante pe care le au, precum deglobalizarea, sunt preluate fără permisiune din orientarea de stânga. Cu toate acestea, extrema dreaptă are un impuls politic”

tehnocratică nealeasă a UE că domnește asupra liderilor naționali ai statelor membre aleși în mod democratic. Astfel, atunci când în 2015 așa-numita Troica a nesocotit rezultatele referendumului grecesc asupra programului de austeritate pe care l-a impus poporului grec, Marine Le Pen, liderul Frontului Național din Franța, prezentându-se ca democrat, a proclamat faptul că „Alegerea este fie democrația, fie Euro-dictatura”.

În al treilea rând, partidele de extremă dreaptă au reușit să domine problema migranților cu puțină opoziție eficientă. Acestea nu numai că au acuzat partidele de centru-dreapta și centru-stânga că nu au o politică viabilă în materie de migrație, dar au avansat teoria conspirației conform căreia partidele de centru-dreapta, centru-stânga și Uniunea Europeană sunt complici cu ceea ce ei descriu ca fiind obiectivul „hoardelor de migranți”, acela de a submina societatea europeană și americană.

Opoziția față de migrație și asigurarea dominanței societății albe asupra minorităților este problema centrală pe care extrema dreaptă mizează și pe care o folosește pentru mobilizare. Chiar în cadrul unui gestalt rasist, aceasta și-a poziționat pledoaria oportunistă pentru anti-globalizare, anti-neoliberalism și manifestări „pro-democrație”. De exemplu, Frontul Național (FN) al lui Marine Le Pen din Franța, solicită acum restabilirea impozitului pe avere, în timp ce chiar acesta s-a opus cu doar cu câteva decenii în urmă, tuturor formelor de impozitare progresivă. După cum subliniază economistul Thomas Piketty, aceasta face parte din „rândul social” al partidului sau poziționarea în apărarea sistemului de protecție socială pentru lucrători prin impozite mai mari asupra celor bogați. În Ungaria, Partidul Fidesz al lui Viktor Orbán a sporit beneficiile pentru familii și a creat locuri de muncă subvenționate pentru șomeri. Anumite măsuri pentru protejarea și promovarea bunăstării sociale, salvarea locurilor de muncă și protejarea economiei sunt în regulă, spun liderii extremei drepte, atâta timp cât beneficiarii sunt doar oameni cu culoarea pielii „potrivită”, cultura „potrivită” și stocul etnic „corect”. Desigur, această poziție nu poate fi afirmată în mod foarte explicit, dar acesta este în esență mesajul care pătrunde și, până în acest moment, a fost eficient.

> Extrema dreaptă în Sudul Global

Trecând la Sudul Global, deși este cu siguranță adevărat că, la fel ca în nord, ajustarea structurală neoliberală a contribuit la înrăutățirea condițiilor de existență deja teribile a mării majorități a cetățenilor democrațiilor, ceea ce se întâmpla în locuri precum Filipine, India și Brazilia a fost

ceva mai fundamental: o respingere a democrației liberale. Rodrigo Duterte în Filipine, Narendra Modi în India și Jair Bolsonaro în Brazilia personifică această respingere: Duterte se mândrește cu încălcarea procesului respectiv în timp ce prezidează asupra execuției extrajudiciare a mii de persoane, Modi se bucură de căderea Indiei seculare și diversificate, și Bolsonaro se înfurie nostalgic asupra dictaturii militare care a condus Brazilia timp de 20 de ani.

Ceea ce a explicat în principal alienarea cetățenilor față de democrația liberală în cele trei societăți, a fost pur și simplu decalajul masiv dintre promisiunea democrației liberale și realitatea acesteia. Decalajul imens între idealurile glorioase exprimate în Constituția indiană, Constituția din 1987 în Filipine și Constituția Braziliei din 1988, și realitățile sărăciei masive, inegalității și neputinței era menit să conducă la o explozie vizibilă mai devreme sau mai târziu.

Ascensiunea la putere a extremei drepte nu poate fi înțeleasă fără a lua în considerare deziluzia clasei de mijloc. Cei din clasa de mijloc au fost, în ultimii 30 de ani ai secolului al XX-lea, un factor central în subminarea dictaturilor din Sudul Global. Cu toate acestea, în ultimele două decenii, au fost foarte dezamăgiți de eșecul democrației liberale de a-și îndeplini promisiunile și de deteriorarea nivelului lor de viață. Au devenit deschiși către soluții politice mai drastice, unii susținând chiar neoliberalismul, deși politicile neoliberale au avut efecte contradictorii asupra lor. Aceste politici au erodat condițiile de viață pentru unii din clasa de mijloc dar, în același timp, i-au ajutat pe alții, precum și pe unii membri ai claselor inferioare, creând ceea ce unii au numit „clasa de mijloc aspirațională” sau oameni care în termeni salariați nu sunt considerați clasa de mijloc, dar aspiră să ajungă acolo. Confruntându-se cu această situație din urmă, Modi, Duterte și Bolsonaro au îmbrățișat politicile neoliberale, în timp ce unii dintre omologii lor din nord au preferat să se distanțeze de acestea, din motive oportuniste.

Teama de infraționalitate și așa-numitele „clase periculoase” este, de asemenea, un factor din spatele mobilizării clasei de mijloc spre dreapta, și acest lucru se întâmplă mai ales atunci când inegalitatea și sărăcia sunt atât agresive, încât unii oameni apelează la droguri și infraționalitate. Atât în Brazilia, cât și în Filipine, teama de infracțiuni și droguri a clasei mijlocii a fost cu siguranță un factor central în insurgența electorală. Aceasta este cu certitudine ingeniozitatea lui Duterte de a scoate drogurile și infraționalitatea din contextul lor social și de a le transforma demagogic în principalele probleme cu care se confruntă toate clasele, fie ele bogate, de mijloc ori sărace.

Există, de asemenea, atracția puternică pentru o reprezentare anti-corupție, și nu doar pentru clasa de mijloc. Alegerile sunt alimentate de campanii pentru „a arde mărăcinii.” Se pare, cu toate acestea, că fiecare partid care ajunge la putere cu o inițiativă anti-corupție devine corupt în timp ce e la conducere, motiv pentru care oamenii devin foarte cinici în ceea ce privește demonstrațiile electorale, fiind atrași de lideri precum Modi în India și Duterte în Filipine, cu care poate că nu sunt de acord pe multe planuri și pe care i-ar vedea chiar periculoși pentru drepturile politice, dar care sunt capabili să proiecteze o imagine necoruptă (deși realitatea poate fi diferită).

În Brazilia, un număr mare de alegători au apelat la Bolsonaro pentru a pedepsi Partidul Muncitorilor pentru corupția percepută printre conducătorii săi și, în timp ce toate partidele erau implicate în practici corupte, partidul lui Lula a preluat greutatea furiei alegătorilor, probabil pentru că se lăudase cu un trecut curat înainte de a prelua președinția. Apoi, a fost observat că fiind corupt odată ce a câștigat puterea. Corupția în regimurile anterioare a fost cu mult mai mare decât sub Lula și succesorul său, Dilma Rousseff, însă costurile ipocriziei, se pare, sunt mai mari decât cele ale necinstei nedisimulate.

În ceea ce privește clasa muncitoare, țărăimea, săracii din zonele rurale și urbane, ar fi greșit să negăm că Duterte și Modi se bucură de un sprijin larg printre ei. S-ar putea spune totuși că există o diferență în sprijinul acordat acestor personalități de către clasele inferioare față de cel al clasei de mijloc. Împrumutând de la Antonio Gramsci, s-ar spune că al lor este mai mult un „consens pasiv”, în timp ce sprijinul

clasei de mijloc este mai mult un „consens activ” manifestat în opiniile articulate din televiziune, internet și presă scrisă. Inteligența clasei de mijloc a preluat întotdeauna conducerea în formarea opiniei publice, iar în India și Filipine un mare sector al acestui strat l-au sprijinit pe Modi și Duterte.

În sfârșit, nu putem înțelege succesul unora dintre aceste personalități de extremă dreaptă fără a lua în considerare carisma lor. Modi și Duterte, în special, sunt personalități carismatice, care par să aducă o majoritate covârșitoare să îi susțină sau să tolereze orice spun și fac, sfidând explicațiile bazate pe calcul rațional, pe clasă și pe patronaj. Niciuna dintre personalitățile de extremă dreaptă din nord nu se poate bucura nici măcar pe aproape de atractivitatea masivă, generalizată a acestor două figuri, deși dacă luăm cazul lui Donald Trump, acesta pare să aibă o poziție carismatică asupra partidului său și masei de bază, dovadă fiind faptul că peste 74 de milioane de americani l-au votat la alegerile din 2020 – cu peste 11 milioane de voturi mai mult decât a obținut în 2016.

> Concluzie

Regimurile extremei drepte din Nordul Global și Sudul Global au caracteristici comune. Acest eseu a explorat contrastele dintre ele. Scopul a fost de a contribui la un efort comun pentru a ajunge la o explicație mai cuprinzătoare a câștigării energiei politice de către acestea în confruntarea cu rivalii lor de centru și stânga în actuala conjunctură politică globală. ■

Adresă de corespondență: Walden Bello <waldenbello@yahoo.com>

> Scopurile universaliste

ale sociologiei latino-americane

de **Esteban Torres**, Universidad Nacional de Córdoba-CONICET, Argentina

Această secțiune a *Global Dialogue* prezintă un mic eșantion de inovații teoretice, itinerarii intelectuale și proiecte viitoare ale unui grup de autori proeminenți din America Latină. Toți acești colegi lucrează în fiecare zi pentru a construi noi instrumente teoretice pentru studiul cuprinzător al realității sociale a Americii Latine și, în mai multe cazuri, a societății mondiale în ansamblu. Împreună cu afirmarea identităților lor naționale respective, autorii acestei secțiuni își asumă o identitate latino-americană independentă care și-a lăsat amprenta în proiectele lor intelectuale, ceea ce presupune că aceștia alimentează simultan un angajament intelectual față de viitorul societății regionale și mondiale. Majoritatea autorilor invitați propun, printre altele, o actualizare, o reformă structurală sau, în mod clar, o revoluție a sociologiei mondiale actuale. Niciunul dintre aceștia nu este dispus să-și reducă puterea creatoare și toți sunt speriați de perspectiva de a deveni simpli reproducători ai ideilor altora. Fiecare dintre ei are diagnosticul său cu privire la starea actuală a științelor sociale regionale și mondiale, principalele provocări teoretice și politice cu care se confruntă acest domeniu și modul în care producția intelectuală ar trebui să evolueze către viitor în raport cu procesele de schimbare socială.

Acest grup de colegi – care, prin munca și talentul lor deosebit, se

remarcă în țările lor, în regiune și, din ce în ce mai mult, în toată lumea occidentală – au o ambiție neobișnuită, în sensul cel mai nobil al cuvântului. Aceștia au în comun un angajament neclintit față de cercetarea bazată pe noi teorii sociale. Fiecare autor este inspirat de diferite subiecte, dimensiuni și întrebări în cercetarea lor originală, creația teoretică și obiectivele schimbării sociologice. Există, de asemenea, diferențe în identificările ideologice, rezoluțiile normative și pozițiile politice ale fiecăruia. Agregarea diversităților din această secțiune este confirmarea faptului că autorii au reușit să își creeze propriile idei dintr-o lectură localizată a marilor probleme ale prezentului istoric, să avanseze în producerea propriilor teorii sociale explicative și să proiecteze orizonturi de așteptări pentru comunitățile lor de referință.

Cu toate acestea, toate diferențele din această secțiune sunt subordonate unei aspirații comune înalte, care structurează fiecare propunere și este înrădăcinată în cea mai deosebită istorie a Americii Latine. Fiecare traiectorie intelectuală a fost construită dintr-o respingere puternică a oricărui principiu al autarhiei regionale, precum și a oricărui principiu de subordonare teoretică a Americii Latine. Fiecare dintre autori consideră că identitatea și traiectoria lor latino-americană este o valoare pozitivă și distinctivă, o sursă de autonomie pe scena mondială, și nu o limitare a originii sau

a poziției de a gândi și de a acționa în societatea mondială. Fără această apreciere comună, alimentată de diferite moșteniri emancipatoare înrădăcinate în istoria regională, nu s-ar putea explica convingerea, puterea și originalitatea care însoțesc traiectoriile intelectuale și ideile sintetizate aici.

Ultimul lucru pe care aș dori să-l menționez este că cea mai mare parte a autorilor incluși în această secțiune fac parte din grupul de lucru *Teoría social y realidad latinoamericana* a Consejo Latinoamericano de Ciencias Sociales (CLACSO). Am creat acest spațiu colectiv multinațional care reunește aproximativ 40 de cercetători, coordonați în prezent de Jose Mauricio Domingues și de mine, cu intenția de a depăși deficitul actual de producție teoretică autonomă din sociologia și științele sociale din America Latină. Pentru a avansa în continuare această aspirație, printre altele, este esențial să se stabilească un dialog teoretic egalitar în sociologia mondială între diferitele țări și blocurile regionale. Invitația generoasă a co-editorului *Global Dialogue*, Klaus Dörre, de a crea această secțiune latino-americană este un exemplu minunat al noului spirit de globalizare pe care prezentul nostru istoric îl solicită urgent. ■

Adresă de corespondență: Esteban Torres
<esteban.torres@unc.edu.ar>

> Paradigma globală:

o nouă propunere pentru sociologie

de **Esteban Torres**, Universitatea Națională din Córdoba-CONICET, Argentina

Transformările sociale majore prin care trece societatea globală de la începutul secolului XXI epuizează cele două paradigme care au guvernat dezvoltarea sociologiei de la origini și până în prezent: paradigma modernității și paradigma antimoderne a postmodernității. Este nevoie deci, de o schimbare de paradigmă. Propunerea mea introduce un nou program, postmodern, cu o orientare științifică, denumit „paradigma globală” (sp. PM – *paradigma mundialista*)¹. Această galaxie intelectuală susține idei noi: o societate globală, schimbare socială la nivel global și sociologie globală. Voi analiza câteva dintre aceste elemente aici.

> Globalizarea după COVID-19

Principalele schimbări prin care sociologia din America Latină trece în

prezent, sunt o reacție la două tipuri de crize care se petrec simultan: (1) criza agravată a neoliberalismului și (2) criza incipientă a ideii de societate așa cum este ea gândită de sociologie și de societățile istorice. Prima dintre aceste crize s-a accentuat ca urmare a procesului global de *recentralizarea statală*; a doua, dintr-un proces fără precedent de *globalizare mentală și intelectuală*. Privite din America Latină, cele două crize, precum și procesele de globalizare menționate mai sus, s-au agravat din cauza efectelor crizei financiare globale din 2008, ultimului val de integrare regională de la bază spre vârf din America Latină (2003-2015), precum și din cauza actualei pandemii de COVID-19. Dacă criza neoliberalismului afectează în mod negativ paradigma antimoderne a postmodernității și influențează în mod pozitiv paradigma modernității, criza ideii de societate are un impact negativ asupra ambelor paradigme, afectând-o mai decisiv pe cea a modernității. Datorită noutății acestui fapt și a potențialului său pentru determinismul social, mă voi concentra pe cea din urmă abordare.

Pandemia de COVID-19 este principalul eveniment care duce la un proces hiperaccelerat de globalizare mentală și intelectuală, pentru prima dată în istoria umanității. Acest proces este alcătuit din cel puțin trei ingrediente principale: (i) o idee preliminară

a unei societăți globale unificate ce integrează toate sferile naționale, regionale și globale; (ii) o dovadă a existenței inegalităților între națiuni și regiuni; (iii) intuiția sau confirmarea ideii că societatea globală nu este doar modernă sau „în proces de modernizare”.

Procesul de globalizare, respectiv mondializare, arată insuficiența crescută atât a paradigmei modernității, cât și a paradigmei antimoderne a postmodernității. Ambele paradigme pleacă de la premisa deja cunoscută la nivel de cunoaștere comună, și anume aceea conform căreia societatea națională este cadrul de referință al sociologiei. Și nu vorbim despre orice idee de societate națională, ci despre o viziune restrictivă și autoreferențială care, împreună cu variațiile sale ideologice, s-a răspândit treptat dinspre statele din Nordul Global începând cu prima revoluție industrială. În cele mai rafinate forme ale sale, această idee a societății naționale a fost îmbrăcată într-un universalism pătrunzător și reflexiv, care a facilitat asimilarea sa în masă de către mediul academic din țările periferice ca nivel de dezvoltare, sub forma valorizării societăților istorice. La baza celor două paradigme, cea a modernității și a postmodernității, stau diferite forme de naționalism metodologic, epistemic și teoretic. Vasta majoritate a teoriilor actuale ale globalizării în sociologie,

>>

„Pandemia de COVID-19 este principalul eveniment care duce la un proces hiperaccelerat de globalizare mentală și intelectuală, pentru prima dată în istoria umanității”

venite dinspre Vest, se încadrează în acest cadru restrictiv.

Inadecvarea tot mai accentuată a celor paradigme, atât a paradigmei modernității cât și a paradigmei antimoderne a postmodernității, este evidentă și dincolo de cele două crize menționate anterior. A fost accentuată de procesul istoric de restructurare a sociologiei în America Latină și, parțial, a sociologiei globale, care a început în anii 1980. Această restructurare este asociată cu o deconectare materială între practicile politice sociologice și extra-academice, și de o deconectare intelectuală între motoarele științifice, critice și politice ale practicilor sociologice. Acest proces de decuplare a accentuat decompoziția științifică și impotența politică a sociologiei globale, reducând în același timp resursele intelectuale puse la dispoziția actorilor politici.

> Proiectul științific al paradigmei globale

În fața acestei situații, științele sociologice progresive și de stânga trebuie să-și recupereze miezul modernist și, în același timp, să evolueze către o nouă *paradigmă globală*. Aceasta introduce un concept al sociologiei văzută ca o *forță multi-localizată și*

socio-științifică, orientată către transformarea societății globale. Această paradigmă cere un proiect științific postmodernist nou, un nou model care să reconecteze nucleeele științifice, critice și politice ale teoriei sociologice și ale cercetării, și un nou dispozitiv de mediere între practicile sociologice și politice. O să insist asupra primei componente a acestei noi paradigme: proiectul științific, care se desprinde din dialectica dintre un principiu al globalizării, un principiu al localizării și un principiu al istoricizării². Principiul globalizării asumă faptul că primul substrat al societății este global și nu național. Este o premisă revoluționară până la acest moment deoarece inversează ecuația nucleelor spațiale din cadrul paradigmei modernității și a paradigmei antimoderne a postmodernității. Principiul globalizării face posibilă sublinierea ideii societății globale ca unitate superioară, aflată la intersecția a trei nivele sistemice: (i) relația dintre sferele naționale, regionale și globale, concepute ca fiind inseparabile și ireductibile; (ii) relațiile centru-periferie; și (iii) relația dintre modernitate și non-modernitate.

Principiul localizării necesită recunoașterea localizării ca punct de referință pentru societatea globală. Pentru paradigma globală, societatea

globală este o formațiune socială fără egal, deopotrivă localizată și multilocalizată. Fiecare punct de localizare reprezintă o condensare singulară, directă și indirectă, a interacțiunii asimetrice dintre cele trei sfere menționate anterior. La fel cum societatea globală nu este produsul unei localizări singulare, o viziune completă a acestei formațiuni sociale și a schimbării globale nu poate fi la rândul ei produsul unei localizări singulare. Din acest motiv, programele și mișcările de transformare structurală pe care trebuie să le construim solicită crearea unei *sociologii a lumii*, destinată să reunească în dialog teoriile societății globale produse de toate localizările istorice ale planetei noastre. ■

Adresă de corespondență:
Esteban Torres <esteban.torres@unc.edu.ar>

1. Pentru aprofundarea acestei propuneri, vezi Torres, E. (2021) *La gran transformación de la sociología* [Marea transformare a sociologiei]. Córdoba-Buenos Aires: FCS-CLACSO. Manuscrit trimis spre publicare.

2. Din motive de spațiu și reprezentând cele mai disruptive elemente, mă voi referi exclusive la primele două principii.

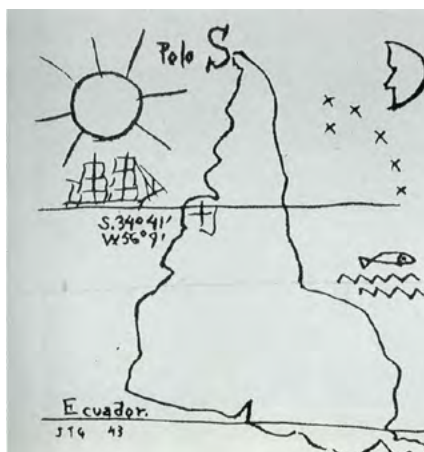
> Corelând sociologia globală cu modernitatea globală

de **José Mauricio Domingues**, IESP-UERJ, Brazilia

Sociologia politică are o tradiție puternică în America Latină. A fost, probabil, principala preocupare a sociologiei din zonă, deși cu siguranță nu a fost singura („cultura” a fost de asemenea foarte importantă, precum și o serie de preocupări mai vechi legate de economia politică). Sociologia politică s-a extins și s-a transformat cu manifestarea disciplinară specifică științei politice, cu aprobarea nord-americană, în contrast cu subiectele sociologice pre-cedente, mult mai înrădăcinate în sfera socială. Sociologia politică a dus la observații teoretice importante, însă nu a reușit – așa cum este de obicei cazul Americii Latine – să aibă o contribuție teoretică mai generală. Mai exact, dezvoltarea specifică a modernității în dimensiunea ei politică caracteristică a fost discutată și conceptualizată dar, de obicei, analiza s-a oprit la nivel regional.

> Absența teoriei sociale

Un exemplu în acest sens este discuția lui Quijano legată de „armata industrială de rezervă” a lui Marx pentru a înțelege de ce există un exces de forță de muncă atât de mare în America Latină, generând ceea ce el a numit „un pol marginal”. La un moment dat, Quijano și-a dat seama că problema a fost, probabil, prezentă și în Europa secolului al XIX-lea și că a fost rezolvată prin emigrație. Dar nu a îndrăznit să meargă mai departe (cu atât mai puțin să pună sub semnul întrebării ideile lui Marx). Același lucru poate fi afirmat referitor la discuția lui Germani

Imaginea prezintă „América Invertida”, desenul în cerneală al artistului uruguayano-spaniol Joaquín Torres García (1943). Continentul latino-american inversat este o descriere a încrederii puternice a artei sud-americane. Foto credit: Creative Commons.

despre „populism”, în care modernitatea a făcut masele „disponibile” pentru „manipularea” elitelor oportuniste, din moment ce mulțimile nu au fost integrate într-un sistem politic democrat. Acest lucru ar fi putut duce la reflecții asupra Europei, dar Germani (care a emigrat din Italia în Argentina, din cauza fascismului) s-a oprit la o discuție legată de Argentina și, mai târziu, în discuții cu alți autori, la generalizarea argumentelor sale la nivelul întregii Americii Latine. Cutoate acestea, tot s-au oprit aici. Teza legată de „colonialismul intern” a lui Pablo Gonzalez Casanova și Rodolfo Stavenhagen, care arată modul în care modernitatea și postcolonialismul au invadat comunitățile indigene, ar fi putut fi considerată o caracterizare generalizată a statului modern – care a crescut pretutindeni în acest mod.

Totuși, ei nu au tras aceste concluzii. Florestan Fernandes chiar a presupus că nu ne-am permis să lucrăm la o teorie din cauza lipsei de personal specializat și resurse, precum și pentru că existau probleme mai presante și concrete.

Sociologia latino-americană – și, de fapt, întreaga categorie de științe sociale – suferă de o lipsă de teoretizare cronică. Dacă este adevărat că acest lucru este mai degrabă un fenomen global, problema este intensificată în regiune de această limitare precedentă. Problema devine și mai complicată dacă discutăm despre relația dintre teorie și realitatea empirică legată de strategia de cercetare. Ar trebui să pornim de la particular și să ajungem la general? Sau este justificat – și în America Latină – să începem de la probleme teoretice generale, care aparțin acestui subcontinent, precum și a altor regiuni din modernitatea globală? Acum câteva decenii, Leopoldo Zea a observat că în vreme ce europenii – și nord-americani – au luat de bună universalitatea lor și își vedeau particularitățile ca putând fi imediat conceptual generalizabile, latino-americani au fost nevoiți să pornească de la particularități, universalitatea lor fiind în principiu, negată.

> Teoria modernității politice

Dacă acest lucru a fost adevărat în trecut, în prezent nu mai are sens. Deși există neînțelegeri în privința modernității și a genezei sale, nimeni nu ar presupune că Vestul este purtătorul

>>

modernității în universalitatea ei. Unii ar vorbi despre modernități coloniale și postcoloniale, modernități confuze, modernități multiple etc. Pe lângă aceasta, există pretutindeni, inclusiv în America Latină, o acumulare de cunoaștere, de asemenea teoretică, care ne permite să începem cu teoria de la cel mai înalt nivel. Acest lucru este adevărat atât pentru America Latină, cât și pentru Europa, Africa, SUA și Asia. Pentru a fi siguri, trebuie să fim într-o oarecare măsură atenți la context, dar problema este că circumstanțele noastre sunt – sau ar trebui să fie – globale. Aceasta este situația, bineînțeles, dacă nu ne oprim la experiența imediată de a fi născut și/ sau crescut într-un anumit loc – aceasta nefiind oricum o strategie bună pentru științele sociale în general.

Toate acestea reprezintă punctele în funcție de care mi-am ghidat eforturile sociologice. Fiind familiar cu modul de gândire latino-american și conectat la un fel de „materialism istoric”, am decis că este nevoie de revizuirea întregii debateri legate de „structură și agentitate”, precum și permanența și schimbarea în viața socială. Drept urmare, am ajuns la o teorie a „subiectivității colective” și a „creativității sociale”, inclusiv a unei perspective asupra evoluției și istoriei. Mi-am îmbogățit cunoștințele legate de principalele elemente imaginare și instituționale ale modernității și apoi

m-am întors la realitățile din America Latină în ceea ce am analizat ca fiind „a treia fază a modernității”. Aceasta s-a extins într-o discuție despre modernitatea globală – unitară, eterogenă și hibridă – în expansiunea sa pe întreaga planetă. În cele din urmă, am acceptat ceea ce înseamnă pentru mine astăzi, zona unde problemele noastre cetățenești și emancipatoare sunt localizate strategic: dimensiunea politică a modernității. În același timp, am decis că este momentul să discut despre „metoda de expunere” a lui Marx care mă preocupa de mult timp, aplicând-o dimensiunii politice. Acest lucru a implicat investigații extensive și o organizare sistematică a categoriilor care ar fi putut acoperi în totalitate modernitatea politică, precum și stabilirea tendințelor ei dinamice.

Acest fapt m-a condus la a propune o expunere categorică a modernității politice în sfera sa globală de acțiune, într-o formă particulară de teorie critică. Am încercat să încorporez evoluțiile istorice din întreaga lume, dar ceea ce contează cu adevărat este subsumarea lor în sistemul analitic categoric. Analiza mea se referă la modul în care se desfășoară imaginare și instituțiile, împreună cu mecanismele care produc și explică această dinamică. Forma drepturilor, a cetățeniei, legea, statul, autonomizarea, sistemele și regimurile politice, incluzând o democrație

radicală imaginabilă, relația concretului cu abstractul, precum și momentele expansive și restrictive ale liberalismului, reprezintă nucleul abordării teoretice pe care am dezvoltat-o. Adăugați la aceste categorii identificarea, analiza, explicația și proiecția tendințelor legate de consolidarea statului și autonomizarea politică crescândă a cetățenilor. În ultima vreme, am investigat „socialismul real”, pe care l-am definit în sintagma „colectivism autoritar”, o formațiune originală, socială, deși nu socialistă, parazit al modernității.

O parte din materialul legat de această înțelegere teoretică a modernității a fost publicat și intenționez să revin cu un material final și integrat legat de relatarea teoretică a modernității politice în câțiva ani. Acesta este parte dintr-o abordare sociologică globală, cu o bază latino-americană care este, totuși, subsumată de ambiții universaliste – teoretice și axiologice. ■

Adresă de corespondență: José Maurício Domingues
jmdomingues@iesp.uerj.br

> Construind caracterul istoric al teoriei:

o propunere pentru America

de **Viviane Brachet-Márquez**, Colegiul din Mexic, Mexic

Schimbări teritoriale majore au avut loc între 1810 și 1860: s-au „născut” opt state (Nicaragua, Costa Rica, El Salvador, Ecuador, Venezuela, Bolivia, Paraguay, Uruguay), iar Mexicul și-a pierdut în favoarea Statelor Unite, teritoriile din nord. Foto credit: Creative Commons.

In trecut, teoria socială, așa cum a fost pusă în practică în țările centrale (spre deosebire de cele de la periferie) a avut o natură statică, în sensul că a perceput ordinea socială ca absența conflictului răspândit la scară largă, și conflictul ca o dovadă a dezordinii. A încercat, de asemenea, să devină „științifică” prevestind continuități sociale stabile bazate pe raționamente ipotetico-deductive. Chiar atunci când părinții sociologiei experimentau schimbările traumatice ale revoluției industriale, le-au portretizat ca pe diferența dintre un punct fix de plecare și un alt punct fix de destinație, cu un proces sub-teoretizat între ele: cu alte cuvinte, continuumul de la *Gemeinschaft* la *Gesellschaft*.

Plecând de la acest model, țările din America Latină au părut atât imperfecte, cât și nefinisate, fie schimbându-se de la „tradiție” la „modernitate” ori de la subdezvoltate (sau mai puțin dezvoltate sau în curs de dezvoltare) la ceva mai aproape de „dezvoltate”. Procesul istoric care a avut loc „între” a fost descris pe scară largă, dar nu teoretizat

în totalitatea lui¹. Rezultatul, în orice caz, a fost invariabil acela că America Latină s-a „dezvoltat” în mod inegal și imperfect din cauza forțelor pieței mondiale (sau imperialismului sau colonialismului), cu puțin impact al rolului jucat de oameni în construirea ordinilor sociale pe parcursul celor două secole de la independență.

> Construcția istorică a ordinilor sociale în America Latină

Aș vrea să propun ca America Latină, privită ca regiune, să fie teoretizată cu folos, cu condiția să îi recunoaștem caracterul istoric, și să plecăm de la premisa că ordinele sociale din orice context geografic sunt produsul unui complex formidabil, construit istoric și nedeterminat de procese sociale. O întrebare cheie în analiza ordinii sociale din America Latină este legată de agentitate în relație cu instituțiile istorice create, și de acolo se dezvoltă întrebări legate de: (1) cine acționează și în beneficiul cui (beneficiu maxim al indivizilor, al familiilor patriarhale, comunităților indigene sau profiturilor capitaliste); și (2) acționate de ce principii dinamice

(sistemice, mecanice sau agentice). Răspunsurile acestor întrebări depind de ce *lentile teoretice* pot transforma o colecție de 19 națiuni latino-americane în cazuri comparabile sistematic, spre deosebire de opuse.

În acest articol, pot doar sublinia pe scurt cum munca mea poate, în concordanță cu cele expuse până în acest moment, să contribuie la oferirea răspunsurilor pentru aceste întrebări². Argumentul teoretic general poate fi sumarizat astfel: ceea ce a fost produs în mod istoric în America Latină, este o serie de ordini sociale limitate din punct de vedere spațio-temporal, formate din constelații de reguli, norme și simboluri amestecate, și de multe ori, contradictorii, care, alternativ, au devenit fie hegemonice, fie au încetat să fie răspândite sau impuse pe scară largă. Cu alte cuvinte, am putea spune că rezultatele specifice ale acestui proces societal au fost, pe de altă parte, instituționalizate, dezinstituționalizate și reinstituționalizate, în vreme ce au înfruntat intruziuni din partea statelor străine și a corporațiilor mondiale, ca parte

>>

dintr-un proces de competiție geopolitică și de piață, preponderent internațional.

Din acest punct de vedere, istoria post-independență a Americii Latine a fost alimentată de interacțiunile alternativ conflictuale și cooperante dintre actorii instituționali, menite să amplifice bunăstarea, autoritatea și puterea elitelor, strâns legate de instituțiile hegemonice, în momente/locuri diferite. A mai fost alimentată și de modurile în care grupurile subalterne au răspuns evenimentelor, marcându-le viața cotidiană și, la rândul lor, consolidând sau modificând aceste procese. Figura 1 reprezintă în mod abstract aceste împrejurări istorice, în care pot fi înscrise fapte istorice similare, deoarece au avut loc în diferite țări din regiune, dar și pentru că au împărtășit tipuri recurente de ordini sociale relativ stabile. Având în vedere toate acestea, actori cheie instituționali, precum și oameni, comunități și organizații au construit ordini sociale în fiecare zi, prin încercarea lor de a-și reproduce viețile și de a da un sens experienței lor. În America Latină ca și în alte părți, aceste aranjamente

nu au fost, în general, consensuale sau egalitariene, astfel că multe oportunități pentru schimbare progresivă au fost pierdute sau neutralizate. Dar aceasta este realitatea pe care o putem și trebuie să o teoretizăm, să o investigăm sistematic, dincolo de mituri eurocentrice.

Pentru a aborda acest proces general din punct de vedere empiric, studiul în curs pune accentul pe relațiile existente în timp, între state și alte ordini instituționale, grupuri sociale puternice, corporații capitaliste și state externe, așa cum se poate observa în Figura 1. Pentru a-și obține hegemonia, statele s-au străduit să își stăpânească teritoriul³, să obțină solvabilitatea financiară și să își apere suveranitatea. Acționând astfel, ele au exercitat orice putere au putut asupra populației; și-au scos „partea” din regimuri de acumulare; și au făcut concesii către puteri externe superioare.

În mare, acestea sunt condițiile în care statele din America Latină au acționat ca instituții, printre altele. Au procedat astfel în ciuda faptului că au ieșit profund

îndatorate din războaiele de independență, cu o putere și autoritate slabe, comparativ cu Biserica Catolică, acest *latifundio*⁴, sau cu forțele militare, și sub amenințarea constantă a intervenției nedorite a țărilor mai avansate din punct de vedere economic și tehnologic.

> Concluzie

Privite din această perspectivă, problemele cu care s-au confruntat statele din America Latină începând cu 1810⁵, au fost vizibil diferite de cele experimentate începând cu 1500 de națiunile europene model⁶ cu care națiunile din America Latină au fost comparate în mod repetat, de cele mai multe ori nefavorabil și anacronic. Adoptând această abordare, putem teoretiza producerea și destrămarea ordinilor sociale din America Latină, nu folosind principiile așa-zis universale, euro-centrate, ci pe cele caracterizate ca fiind instanțe comparabile și schimbătoare din punct de vedere istoric, ale dinamicii istorice, create, transformate și întrerupte de la 1810 de la Rio Grande⁷ până la Tierra del Fuego. ■

Adresă de corespondență:

Viviane Brachet-Márquez <brachet@colmex.mx>

1. Excepție făcând teoreticieni ai dependenței și ai sistemelor mondiale precum Cardoso și Faletto, Wallerstein și Arrighi, precum și Boserup și Hirschman.
2. Este de așteptat ca această carte, în lucru în prezent, să fie terminată până în iulie 2021 și publicată în 2022, atât în engleză, cât și în spaniolă.
3. Ideea weberiană conform căreia statele sunt entități care își domină teritoriile prin monopolul mijloacelor legitime de violență, este considerată aici ca fiind problematică din punct de vedere istoric și nu din punct de vedere al definiției.
4. *Latifundio* este termenul spaniol generic care se referă la proprietăți mari de pământ.
5. Mai 1810 marchează începutul războaielor de independență în Buenos Aires și Mexic.
6. Comparatiile s-au limitat la Marea Britanie, Franța sau Prusia, celelalte 24 de națiuni europene fiind excluse.
7. Río Grande a devenit granița aflată cel mai în nord după anexarea a mai mult de jumătate din teritoriul Mexicului la Statele Unite în 1848.

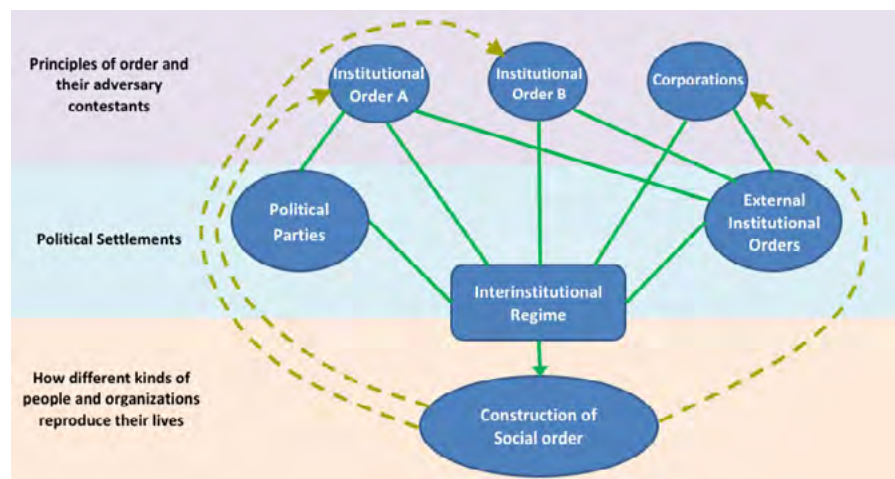

Figura 1. Credit: Viviane Brachet-Márquez.

> Regândind interdependențele

de **Sérgio Costa**, Universitatea Liberă din Berlin, Germania

*Marcha das Margaridas, demonstrație a femeilor din câmpul muncii rurale, în Brasília, Brazilia, în August 2019.
Foto credit: Renata C. Motta, FU Berlin.*

> Sociologia sub presiune

De la apariția sa, sociologia a trebuit să demonstreze în mod constant că rezultatele sale sunt utile și diferite de cele ale disciplinelor înrudite. Sociologia se diferențiază prin abilitatea sa de a examina procesele sociale luând în considerare contextul originii lor, precum și sensul atribuit acestor fenomene de către actorii implicați. Transformările sociale recente și evoluțiile savante variate au provocat din ce în ce mai mult capacitatea sociologiei de a înțelege în mod adecvat legătura dintre structurile și sensurile ei, așa cum am discutat în contribuția mea la volumul *Postcoloniality-Decoloniality-Black Critique: Joints and Fissures*, publicată de Campus în 2014.

Primul set de transformări se referă la tendințele din sociologie, fie ele de a reduce disciplina la studiul structurilor (economism) sau doar la investigarea

dimensiunilor simbolice ale proceselor sociale (culturalism). În ambele cazuri, obiectul central al sociologiei, adică societatea – îmbinând structuri, sensuri și reprezentări – este pierdut din vedere, așa cum au argumentat corect sociologii germani Hans-Georg Soeffner și Karl Lichtblau. Divizată între tendințele de economizare și culturalizare, sociologia are de înfruntat provocarea de a analiza lumea contemporană, care seamănă foarte puțin cu modelul societății moderne imaginate de sociologii din perioada de după războaiele mondiale. Modernitatea în sociologie corespunde unei lumi a cărei ordini se bazează pe granițe sigure și identități stabile: Vest și non-Vest, femei și bărbați, băștinași și străini, modern și tradițional, german, turcesc și germano-turcesc.

Al doilea set de transformări are de-a face cu globalizarea proceselor sociale și viața socială. Sociologiei încă îi lipsesc uneltele necesare pentru a înțelege o societate globală care este mai mult

decât suma mai multor societăți naționale. Mai mult decât atât, faptul că modernitatea nu mai este conturată semnificativ de „puterile vestice”, este problematic pentru disciplină. Dominanța vestică este intrinsecă conceptului de modernitate în sociologie, așa cum au discutat în mod extensiv teoreticienii post-colonialști. Și totuși, această perspectivă nici nu preconizează, nici nu permite înțelegerea, de exemplu, a faptului că intersecția dintre Bollywood, Hollywood și telenovele va contura romantismul secolului XXI, ori că America Latină ar putea avansa pentru a deveni o periferie a Chinei. Încercările sociologiei de a adresa procese sociale globale au fost, în mare parte, aplicări ale categoriilor societăților naționale la restul necunoscut al lumii. Societatea este astfel înlocuită de societatea globală și modernizarea de globalizare. Pe de altă parte, aceste concepte noi își păstrează caracteristicile lor strict naționale, deși la o scală nouă. Rezultatul este dat de lipsa descoperirilor

cu adevărat inedite și de incapacitatea de a înțelege interdependența structurilor și a sensurilor dincolo de granițele naționale.

Al treilea set face referire la interdependența dintre specii. Constituită în vremurile de glorie ale antropocentrismului, sociologia continuă să reprezinte societățile umane precum colectivități care de abia se folosesc de mediul din jurul lor. Acest lucru contrazice trei decenii de progrese științifice în domeniul studiilor post-umaniste, progrese care au subliniat rețelele de interdependență între ființe umane și non-umane inclusiv plante, animale, spirite, precum și artefacte. Deoarece analizează societățile separat de mediile lor și desconsideră rețelele de relații care conectează în mod inextricabil ființele umane de alte forme de viață (precum virusuri și bacterii care se află în corpurile noastre, și plante și animale cu care noi „intra-acționăm” și interacționăm), sociologia nu mai este capabilă să înțeleagă procese vitale (și letale!) care implică interdependențe între specii. Acest fapt a devenit foarte evident în pandemiade COVID-19 așa cum a arătat și Catherine Price în articolul său, *When Species and Data Meet*, publicat în 2020 de revista științifică *Postdigital Science and Education*.

> Contribuții latino-americane

Tradiția sociologică din America Latină și diferite curente de gândire care s-au dezvoltat acolo, oferă contribuții și reflecții importante care pot ajuta la depășirea acestor provocări de către sociologie.

Studiile referitoare la legăturile dintre structuri, înțelesuri sociale și reprezentări au fost prezente în sociologia latino-americană încă din anii 1950, cel puțin. Cercetătorii din științele sociale precum, Rodolfo Stavenhagen, Florestan Fernandes și Heleith Saffioti au studiat, cu mulți ani înainte ca termenul „intersecționalitate” să intre în vocabularul științelor sociale, cum etnicitatea și clasa, rasa și clasa, dar și genul și clasa se intersectează pentru a constitui locuri sociale care exprimă poziții în structura socială, precum și forme ale propriei reprezentări și acțiuni. În contribuția sa la volumul *Global Entangled Inequalities. Conceptual Debates and Evidence from Latin America*, publicat de Routledge în 2018, sociologul argentinian Elizabeth Jelin reconstruiește și aduce în actualitate aceste dezbateri.

În domeniul globalizării proceselor sociale și a vieții sociale, teoreticienii dependenței și succesorii lor au explicat corespunzător încurcăturile dintre structurile economice și tiparele de sociabilitate în diferite regiuni ale lumii astăzi, precum și în constituirea istorică de la colonialism și sclavie, până la capitalismul financiar contemporan, așa cum demonstrez eu în contribuția mea “The research on modernity in Latin America: Lineages and dilemmas” publicată de revista științifică *Current Sociology* în 2019.

Chiar și în cazul provocării extrem de dificile a sociologiei de a face dreptate interdependenței între specii, America Latină oferă un repertoriu vast al resurselor conceptuale legate în primul rând de

tradițiile de gândire indigene. O parte dintre acestea este deja diseminată la scară internațională largă, precum perspectivismul amerindian, discutat pe larg în opera lui Eduardo Viveiros de Castro și *buen vivir* (ro. a trăi bine), dezvoltat în special în regiunea andină. În cadrul acestor curente de gândire, interdependența dintre oameni și non-oameni este analizată în mare măsură la nivel descriptiv-analitic, precum și din punctul normativ de vedere al eticii planetare.

Aceste tradiții și repertorii oferă în mod clar o gamă largă de posibilități, dar nu asigură un rol important jucat de America Latină în reconstrucția necesară a sociologiei, ca o disciplină devotată studiului interdependenței la diferitele niveluri discutate. Pentru a participa la această reconstrucție, sociologia latino-americană trebuie să revizuiască aceste tradiții și să le traducă în vocabularul dezbaterilor teoretice contemporane. Este, de asemenea, necesar să creeze noi forme simetrice de cooperare și colaborare între cei care produc cunoaștere academică și non-academică, dar și între sociologia din Sud și cea din Nord. Calitatea și magnitudinea contribuției sociologiei latino-americane la reconstrucția sociologiei contemporane depinde de aceste alianțe. ■

Adresă de corespondență: Sérgio Costa
<sergio.costa@fu-berlin.de>

> Era neglijenței: o teorie sistemică a crizelor

de **Aldo Mascareño**, Centrul de Studii Publice, Chile

Foto credit: Li Lin/ Unsplash.

In ultimii cinci ani, munca mea s-a concentrat pe dezvoltarea unei teorii sistemice a crizelor sociale complexe. Poate fi deoarece conceptul de criză a rămas indisolubil legat de cel al criticii de la Revoluția Franceză, ori pentru că teoria critică a adoptat diferența dintre criză și critică ca pe o entitate unitară în practica sa teoretică și practică; adevărul este că teoria sistemică a evitat în permanență conceptul de criză. De când însuși Luhmann a înțeles criza ca pe o descriere proprie negativă a societății moderne, și până la reflecțiile recente legate de posibilitatea reală a unei teorii sistemice critice, mecanismul crizei a reprezentat valoarea ascunsă a relației dintre sistem și mediu. Pe de altă parte, crizele sociale complexe sunt semnătura secolului XX.

> Latura întunecată a societăților moderne

În ultimele două decenii, latura întunecată a societății moderne s-a arătat într-un mod dramatic specific, cu nuanțe calitativ diferite comparativ cu deceniile precedente. Evenimentele pe care le-am denumit

tradițional crize, au căpătat o robustețe, extensie și periodicitate fără precedent în evoluția socială. Acestea sunt vremuri în care trăim crize sociale foarte complexe care ne reamintesc, dramatic, că instituțiile societății moderne sunt supraaglomerate de pretenții globale interconectate și multi-stratificate și nu pot reface așteptările dezamăgite. Nu este un mister că modernitatea globală confruntă fiecare colț al societății mondiale cu experiențe ale dezamăgirii și înstrăinării, în vreme ce oamenii suferă consecințele a ceea ce se întâmplă în altă parte. În această notă, am numit aceste timpuri complicate *era neglijenței*.

În amurgul secolului celor două războaie mondiale, Holocaustul și speranța susținută de ascensiunea drepturilor omului, primul semnal dramatic al acestei ere noi, conectate și post-locale, a fost Cernobilul. Și apoi, tumultosul secol al neglijenței și-a intrat în rol. La început, am fost impresionați de căderea simbolurilor unei modernități aflată în expansiune și auto-securizată, distrusă de avioane normale transformate în arme de distrugere în masă. Căderea turnurilor gemene a fost

urarea de bun venit în era neglijenței. De câteva ori în ultimii 20 de ani – doar copilăria noului secol – am fost uluiți de atacuri în Londra, Madrid, Nisa, Paris, Boston, dar și de masacre și violări ale drepturilor omului în Orientul Mijlociu, Africa, Asia și America Latină. Nu exista niciun loc unde te puteai ascunde. Doar acasă părea să fie un loc relativ sigur. Și totuși, criza financiară din 2008, consecințele din ce în ce mai mari ale schimbărilor climatice, fundamentalismul religios în creștere și un populism trans-ideologic și frenetic xenofob ne-au învățat că până și acasă poate fi o țintă ușoară a neglijenței.

Dezordinea financiară din 2018 a fost, în mod evident, un colaps al sistemului unei ere conectate a neglijenței: prea multă interconectivitate și prea multă omogenitate structurală au făcut lumea prea restrânsă și accelerată pentru a mai da atenție unor îngrijorări normative trans-temporale. Schimbări mai agresive și bruște ale condițiilor climatice din diferite părți ale lumii au demonstrat interconectivitatea *navei spațiale Pământ*, punându-se întrebarea dacă înțelegerile internaționale legate de sustenabilitate sunt simple

„Nu este un mister că modernitatea globală confruntă fiecare colț al societății mondiale cu experiențe ale dezamăgirii și înstrăinării, în vreme ce oamenii suferă consecințele a ceea ce se întâmplă în altă parte. Am numit-o era neglijenței.”

exemple de intenții politice bune, sau dacă sunt susținute de decizii obligatorii din punct de vedere normativ. Pe de altă parte, creșterea substanțială și teritorială a fundamentalismului religios, cu ale sale conexiuni în centrele vestice, au făcut vizibile limitele controalelor vamale tradiționale; au mutat în prim-plan relevanța micilor breșe în discursul motivațional al drepturilor omului, în special în rândul populației tinere, post-materialiste și deziluzionate. Și populismul, de la experiențele clasice de stânga ca în regimul Chavez-Maduro, la proiectele de dreapta precum cele ale lui Le Pen, Trump și Bolsonaro, exploatează breșele normative ale erei conectate a neglijenței pentru a reinstala discursurile naționaliste, xenofobice, menite să deconecteze și să izoleze de ceea ce sunt considerate influențe externe și cereri exogene.

> Teoria tranzițiilor critice

Posibil, istoricii din viitor vor considera 2011 ca anul primei reacții a noii conștiințe normative a modernității în secolul al XX-lea. Bineînțeles, au fost semnale și înainte de acest moment, precum Revoluțiile Colorate în câteva țări din fosta Uniune Sovietică, începând cu Iugoslavia în 2000 și revoltele din periferia pariziană din

2005, pentru a menționa doar câteva. Dar în 2011 a existat un val dinamic de mișcări sociale care au reacționat împotriva neglijenței mondiale: Occupy Wall Street, Indignados, revolte în Europa Centrală și America Latină, și bineînțeles, Primăvara Arabă – toate au fost expresii descentralizate ale depășirii limitelor. Migrațiile masive din Orientul Mijlociu în Europa, din America Centrală în SUA, și exodul statelor prăbușite Haiti și Venezuela către diferite țări din America Latină din ultimii ani, toate au fost corolarul acestei oboseli normative. Pe scurt, oamenii nu își găsesc motivația doar în supraviețuire, ci și în împlinirea așteptărilor normative pe care însăși modernitatea le-a promis la început și apoi le-a neglijat.

În fața evenimentelor complexe de acest fel, mi se pare că teoria sistemelor sociale are anumite avantaje față de alte abordări. În primul rând, subliniază emergența sistemelor mondiale autonome ale căror control depășește, de cele mai multe ori, posibilitățile umane și reglementările naționale. În al doilea rând, teoria ne arată că sistemele autonome generează interdependențe puternice între ele și că din combinația autonomiei cu interdependența, ne putem aștepta la mai multe, nu mai puține, conflicte și contradicții. În al

treilea rând, teoria a mai arătat clar că sistemele funcționează trans-național, astfel că regiuni întregi se pot prăbuși din cauza propriei orbiri sau a neglijenței din regiuni îndepărtate. Și în al patrulea rând, teoria sistemelor ne-a avertizat, de asemenea, că în condițiile mult mai complexe și riscante de astăzi, mai degrabă decât contradicții care pot fi rezolvate într-un fel sau altul, suntem expuși paradoxurilor cu care trebuie să trăim.

Prin munca mea, ofer o cale de abordare a crizelor în sistemele sociale complexe din ultimele decenii, o cale care poate desluși cauzele robusteții, ale extensiei și periodicității. Făcând astfel, eu substitui conceptul de criză cu cel de *tranziție critică*, cu care adun câteva evoluții recente în studii experimentale în teoriile complexității (ecologie, fizică, teoria grafurilor) care sunt în general necunoscute în sociologie. Prin intermediul proiectării unei sub-teorii în cadrul sistemic, mai exact *teoria tranzițiilor critice*, ofer un răspuns unui nou tip de fenomen complex: crizele exacerbate incontrolabile și recurente din era neglijenței. ■

Adresă de corespondență: Aldo Mascareño
<amascareno@cepchile.cl>

> Cercetând neoliberalismul din America Latină¹

de **Verónica Gago**, Universitatea din Buenos Aires-UNSAM-CONICET, Argentina

Analiza pe care o dezvolt în cartea mea *Neoliberalism from Below: Baroque Economies and Popular Pragmatics*² își propune să discute despre noțiunea de neoliberalism, și cum să o istoricizăm în regiunea noastră, să aprofundeze dezbaterele teoretice și să urmărească genealogiile bazate pe lupte, cu scopul de a contesta ideea că neoliberalismul este sinonim cu piața și opusul intervenției statului. Aceste dezbateri sunt preocupate și de caracterizarea scenariului post-neoliberalism cu referire la America Latină.

> „Neoliberalismul de jos”

Încercarea mea este să privesc dincolo de definiția neoliberalismului ca fiind un set de politici de sus, ca planificare structurală. De asemenea, formula „neoliberalism de jos” pe care am propus-o, reflectă necesitatea recunoașterii încercărilor societale de a rezista și reformula depozedarea neoliberală. Prin adoptarea acestei perspective, încerc să contest provocările totalizatoare ale neoliberalismului, precum și acele analize care îl înțeleg exclusiv în termeni de înfrângere definitivă a subiectivităților subalterne.

În schimb, mă interesează pluralitatea de dimensiuni în care sunt în joc atât continuitățile, cât și discontinuitățile neoliberalismului, referindu-se la logici

mai profunde decât cele la care face referire sistemul politic. Cercetez funcționarea concretă a neoliberalismului de jos în ceea ce numesc „economii baroce” – un termen pentru „pătarea” timpurilor și logica operațiunilor, a producției de spații saturate și a inițiativelor societale – ca mod de numire a construcției politice a economiilor societale ca terenuri de luptă în care „rațiunea neoliberală” (o presupusă normă a calculului pur mercantil) este însușită, distrusă, transformată și relansată de cei care se presupune că sunt doar victimele acesteia.

Luptele din interiorul și împotriva neoliberalismului sunt lupte împotriva depozedării și împotriva aparatelor financiare ca soluție privată la aceste depozedări și ca o nouă formă de extragere a valorii. Aceste practici dezvăluie natura eterogenă și ambiguă a disputei dintre obediență și autonomie, în interpretarea și însușirea condițiilor neoliberale.

Dacă suntem de acord că neoliberalismul răspunde la anumite cicluri de luptă care influențează amploarea violenței sale, întrebarea este următoarea: Cum să identificăm formele de persistență și recombinație ale neoliberalismului, să rezistăm *simultan* presupunerii conform căreia neoliberalismul poate elimina toate antagonismele prin egalarea vieții și capitalului? Altfel spus: ce tip de

antagonism încorporează neoliberalismul și ce conflicte determină evoluția acestuia?

> O abordare feministă a neoliberalismului

Cercetările mele recente continuă să se concentreze asupra unei lecturi feministe a neoliberalismului. Mă refer aici, la două cărți recente: *A Feminist Reading of Debt* (scrisă în co-autorat cu Luci Cavallero)³ și *La potencia feminista. O el deseo de cambiarlo todo*⁴. Analiza neoliberalismului a fost caracteristica centrală a feminismelor contemporane, constituind un element crucial al internaționalismului lor. Acest lucru are sens, în primul rând, deoarece analiza este o cheie interpretativă concretă pentru identificarea conflictelor care nu au fost înțelese anterior ca atare, dar și pentru cartografierea conexiunilor acestora. În al doilea rând, ne permite să dezbaterem și să provocăm modurile în care neoliberalismul traduce și gestionează conflictele, prin multiculturalism sau incluziune subordonată care liniștește luptele. În cele din urmă, permite diagnosticarea reacției conservatoare care a fost declanșată împotriva forței transnaționale a feminismului, în special în America Latină.

Această perspectivă încadrează o lectură a violenței neoliberalismului care ia în considerare măsurile de ajustare structurală, precum și modul

„Relația dintre patriarhat și capitalism s-a schimbat pentru a reflecta o dependență și mai mare la nivel global de muncă reproductivă. Dar de ce evoluează neoliberalismul în acest fel?”

în care exploatarea prinde rădăcini în producerea subiectivităților care sunt obligate la precaritate și, totuși luptă pentru a prospera în condiții structurale de depozitare.

Din punctul de vedere al analizei mele, îmi concentrez atenția în jurul a patru scene de violență: (1) implozia violenței în case, ca efect al crizei figurii masculine a capului familiei și a pierderii ulterioare a autorității, precum și a rolului său privilegiat în raport cu poziția sa pe piața muncii; (2) organizarea de noi forme de violență ca principiu de autoritate în cartierele civile din sector, înrădăcinate în extinderea economiilor ilegale care înlocuiesc alte moduri de asigurare a resurselor; (3) depozitarea și jefuirea terenurilor și resurselor comune de către corporațiile transnaționale și, prin definiție, privarea altor economii de autonomia lor materială; și (4) articularea formelor de exploatare și extragere a valorii pentru care financiarizarea vieții sociale – în special prin intermediul aparatului de datorii – este un cod comun.

Analizând împreună neoliberalismul și extractivismul este vital pentru înțelegerea dimensiunii imperiale a neoliberalismului (care nu este întotdeauna subliniată în perspectivele euro-atlantice), precum și pentru detectarea sursei actuale a violenței.

Mulți cercetători feminisți sugerează că relația dintre patriarhat și capitalism s-a schimbat pentru a reflecta o dependență și mai mare la nivel global de munca reproductivă. Acest lucru ridică întrebarea: De ce neoliberalismul evoluează în acest fel?

> Extractivism financiar

În prezent mă concentrez asupra modului în care financiarizarea creează noi modalități de (re)organizare ale producției și reproducerii. Dar, pentru a înțelege modul în care datoria extrage valoare din economiile interne, din economiile neplătite și din economiile non-productive din America Latină, trebuie să vedem aparatele financiare ca fiind adevărate mecanisme atât de extragere a valorii,

cât și de moralizare a mandatelor de gen neîndeplinite – adică, a unei anumite articulații între reproducere și producție. Am analizat (Cavallero și Gago, 2020) modul în care această îndatorare s-a intensificat până la colonizarea reproducerii de zi cu zi, profitând de mandatele de gen, răspunzând în același timp la o cerere de autonomie economică sporită din partea femeilor, lesbienele și a femeilor trans în lumina mobilizărilor feministe. Finanțele, gestionate cu o complexitate tehnică și concepute în funcție de impactul lor de zi cu zi, ar trebui înțelese în termenii unei logici extractive a capitalului, organizând ceea ce numim „extractivism financiar”.

După câte pot înțelege, aceste caracteristici arată și de ce subiectivismul colectiv desfășurat astăzi de revoltele feministe – în formele lor generale, indigene, disidente, queer, de culoare, împreună cu alte compoziții și teritorialități – sunt o componentă cheie în lupta împotriva puterii neoliberalismului de a evolua nelimitat (utopia infinită a financiarizării). ■

Adresă de corespondență: Verónica Gago
<verogago76@gmail.com>

1. Tradus în limba engleză de Liz Mason-Deese.
2. Publicat inițial în Argentina, de Tinta Limón în 2014 și apoi în Spania, în 2015 de Traficantes de Sueños; în Statele Unite în 2017 de Duke University Press (traducere de Liz Mason-Deese); în Bolivia în 2018 de Autodeterminación Editorial; în Brazilia de Editora Elefante (traducere de Igor Peres); și într-o versiune scurtată împreună cu alte eseuri, în Franța, în 2020, de Raisons D'Agir (traducere de Mila Ivanovic).
3. Publicat în Argentina în 2019, de Fundația Rosa Luxemburg; în 2020, în limba italiană de Ombre Corte (traducere de Nicolás Martino); în 2021, în limba engleză de Pluto Press (traducere de Liz Mason-Deese).
4. Publicat în Argentina în 2018, de Tinta Limón; în 2020, în Brazilia de Editora Elefante (traducere de Igor Peres); în Peru de La Siniestra; în Mexic de Pez en el Árbol; și în 2020, în limba engleză de Verso, sub titlul *Feminist International* (tradus de Liz Mason-Deese).

> Către

o gramatică post-liberală

de **Carmen Ilizarbe**, Universitatea Pontifică Catolică din Perú, Peru

Mitingul cunoscut sub numele de „Marcha de los Cuatro Suyos” a marcat sfârșitul perioadei lui Alberto Fujimori la putere. În anul 2000, mii de oameni s-au adunat pe străzile din Peru pentru a protesta împotriva fraudei electorale, stabilind un moment puternic pentru democrație. Foto credit: Creative Commons.

Cel mai important fenomen politic de până acum în secolul XXI este epuizarea și declinul notoriu – poate chiar eclipsarea – al înțelegerii liberale pentru democrația reprezentativă. Deși criza de legitimitate a partidelor politice este un fenomen răspândit în lume, nu este vorba doar de acest lucru. Însăși ideea reprezentării ca mecanism politic viabil a intrat în criză și poate chiar într-o manieră ireversibilă. Luați în considerare ideea conform căreia conceptul de reprezentare informează cadrul de constituire instituțională al tuturor democrațiilor contemporane, dar și faptul că formularea sa este legată de primele conceptualizări ale statului modern. Astfel, cel puțin de la Thomas Hobbes încoace, am

naturalizat ideea că puterea poate fi delegată și încă menținută. Ficțiunea re-representării (pretinzând că cei care sunt de fapt absenți de la deliberare și procesele decizionale, sunt încă prezenți cu voce și vot) a fost fundamentală pentru dezvoltarea democrațiilor moderne. Am susținut anterior că această ficțiune a fost învinsă și că însăși ideea de reprezentare (nu doar instituțiile și procedurile cheie care o fac să funcționeze) a fost afectată.

> Agenda de cercetare privind prăbușirea politicii reprezentative

Ca răspuns la dezarticularea formelor politice de intermediere instituite, dar și în lumina evidentei deconectări

dintre conducători și oamenii guvernați, apar noi forme de auto-reprezentare politică, ocolind partidele politice și agendele acestora, precum și canalele instituționale avute în vedere de sistemul de reprezentare politică. Cu toate acestea, domeniul politic nu este abandonat. În procesele de durată pe termen mediu, dar care pot dura chiar decenii, asistăm la re-politizarea societății și la reaparitia suveranității populare, aspecte care uneori reușesc să se transforme într-o putere constitutivă, așa cum sugerează în mod clar cazul chilian.

În acest context, o pluralitate de forme de suveranitate populară poate fi citită ca un simptom al unor schimbări importante în înțelegerea

>>

și construcția contemporană a politicii. Astfel, merită să ne întrebăm ce se întâmplă atunci când intermedierea eșuează, ce se întâmplă atunci când mecanismele de reprezentare nu mai funcționează așa cum o făceau înainte, și ce se întâmplă când chiar ideea de reprezentare se prăbușește. Agenda mea de cercetare pentru anii următori va acorda atenție celor două dinamici legate de acest proces: 1) schimbări în sistemele politice din cauza absenței sau declinului instituțiilor formale de reprezentare politică și 2) apariția unor forme de autoreprezentare și noi actori sociali politici care să interacționeze cu statul.

În ceea ce privește prima linie de cercetare, sunt interesată să studiez formele emergente de contra-democrație. (Re)Apariția guvernelor autoritare, fasciste și chiar totalitare a devenit vizibilă în ultimii ani, atât în țări și regiuni în care democrația reprezentativă istoric s-a dezvoltat cu dificultăți evidente (Brazilia este un caz emblematic în America Latină), cât și în țări și regiuni cu tradiții democratice solide (Statele Unite ale Americii reprezintă un caz emblematic în emisfera nordică). La fel, țări precum Peru, Columbia sau Chile, dar și Bolivia și Ecuador, cu eforturi recente și importante de afirmare a cadrului instituțional al democrației

reprezentative, dezvoltă practici guvernamentale antidemocratice care încalcă drepturile fundamentale ale populațiilor vulnerabile. Cum putem explica paradoxul alegerii guvernelor contrademocratice la urne și ce consecințe are acest lucru pentru continuitatea democrației? Ce forme instituționale și ce mecanisme asigură stăpânirea autoritară astăzi? Ce fel de răspunsuri sau reacții pot apărea în contextele de dominare autoritară? Care sunt bazele conceptuale și teoretice pentru o analiză critică a practicii antidemocratice astăzi?

În ceea ce privește cea de-a doua linie de cercetare, sunt interesată să investighez modul în care se concretizează reapariția ideii de suveranitate populară. Din ce în ce mai mult, în nord și în sud, precum și în est și vest, asistăm la forța formelor masive de mobilizare socială, ca răspuns la crizele economice cu impact social vizibil, dar și ca reacție la lipsa mijloacelor de reprezentare politică. Aceste forme de flux popular care depășesc canalele stabilite pentru exprimarea dezacordului și nemulțumirii, dezvoltă o epuizare mai mare și deschid un spațiu pentru rearticularea energiilor și proiectelor politice de jos în sus. Ce caracterizează aceste forme de re-emergentă populară? Sunt acestea, noi forme

de constituire a actorilor sociali și politici? Ce posibilități se deschid pentru democratizarea politicii? În ce măsură și în ce moduri pot ele favoriza articularea politicii antidemocratice?

> **Dincolo de granițele unei gramatici liberale**

Agenda mea de cercetare pentru următorii ani urmărește să înțeleagă dinamica interacțiunilor stat-societate, acordând atenție posibilelor forme de reînnoire a pactului social și depășind cadrul conceptual hegemonic înaintat de teoria liberal-democratică. Din punct de vedere tematic, acest demers implică o critică a teoriei democratice și a democratizării, precum și o distanțare față de teoria mișcărilor sociale, pentru a explica mai bine potențialul noilor forme de exprimare și participare socio-politică. În ansamblu, această lucrare va implica, de asemenea, dezvoltarea de noi categorii și abordări, în afara unei gramatici liberale, pentru o lectură și o înțelegere mai adecvate a proceselor prezente de schimbare politică. ■

Adresă de corespondență: Carmen Ilizarbe
<cilizarbe@pucp.pe>

> Scale, inegalități și elite în America Latină

de **Mariana Heredia**, Universitatea Națională San Martín-CONICET, Argentina

Oligarhia argentiniană din secolul al XX-lea.

> O atenție tot mai mare și o dezbatere efemeră

Pe măsură ce ratele sărăciei s-au menținut ferm ori chiar au crescut, s-au acumulat averi masive, apărând noi conducători politici care să provoace tensiune instituțională. Elitele au captat din nou atenția atât a cadrelor universitare, cât și a publicului. Aceste categorii sunt acum ținta unor critici diferite și chiar opuse: unii dau vina pe lăcomia corporativă, alții pe incapacitatea politică.

Nici o inovație științifică în studiul elitelor nu a fost însoțită de un astfel de val de criticism. În recenzia sa asupra literaturii recente, Shamus Khan avertizează asupra naturii „efemere” a acestor dezbateri. Primul obstacol în calea unei abordări reînnoite a elitelor o reprezintă însăși paleta de termeni utilizați, termeni preluați din tradiții diverse. Elita, clasa superioară, oligarhia, clasa conducătoare, burghezia, grupurile bogate și privilegiate sunt concepte utilizate sinonim, ca și cum

toate s-ar referi la aceeași idee. Al doilea obstacol este divizarea dintre științele sociale și abordările lor metodologice.

În analiza elitelor, mulți cercetători și observatori subliniază trăsăturile care au fost asociate constant cu aceste grupuri de la sfârșitul secolului al XVIII-lea: ambiția și lipsa scrupulelor în rândul bărbaților bogați și puternici, moștenirea copiilor a propriei poziții, dar nu și a „virtuților” lor, discuțiile purtate în cercurile selecte. Pe scurt, în fața inegalităților fără precedent, rămâne o anumită fascinație pentru aceleași trăsături și contraste dintre elite și poporul comun. Munca și lucrătorii tind să fie sensibili la istorie: conduc transformări majore sau sunt, cel puțin, influențați de ele. Totuși, reproducerea capitalului, a puterii și a protagoniștilor săi pare de nestrămutat în fața schimbării.

> Realitățile din America Latină

Teoria socială, în special așa cum a fost dezvoltată în America Latină, oferă o perspectivă asupra inegalităților

din regiune, subliniind importanța scalelor și explorând legăturile dintre elite și societățile locale. Realitățile din America Latină au creat provocări teoriei critice. Din timpurile coloniale și din cauza rolului subordonat al regiunii, resursele strategice au rămas în mâinile străinilor sau a descendenților europeni. Abordarea națională nu a fost niciodată suficientă pentru a înțelege piramida socială a Americii Latine. În același timp, majoritatea țărilor din regiune s-au bazat pe exportul de materii prime, la fel de mult ca de valoarea surplusului de muncă.

În fața unei influențe străine puternice, elitele din America Latină s-au adaptat rapid la provocările vremurilor lor. Mai întâi au venit așanumitele oligarhii, care au impus un ordin neocolonial pe teritoriile naționale, au îngenunchiat populațiile indigene, au stabilit relații strânse cu emisarii europeni și au construit sisteme politice care împiedicau participarea în masă. Mai târziu, în cele mai mari țări, a apărut o burghezie națională. Adesea, cu sprijinul mișcărilor naționaliste și al

>>

regimurilor militare, burghezia a fost asociată cu progresul urban și industrial, cu angajarea numeroasă a unei forțe de muncă și cu politicile de încurajare a producției și consumului intern.

În ceea ce privește această tradiție, conceptualizările mai recente ale celor înstăriți prezintă o serie de limitări. Piketty și Oxfam au remarcat inegalitățile aprofundate și au subliniat impozitele ca fiind o abordare inovatoare a distribuției veniturilor, în timp ce alți cercetători subliniază ideea conform căreia capitalul tinde să fie mai lichid și detriorializat în cursul actualului ciclu al capitalismului. Cu toate acestea, cel puțin în America Latină, datele nu sunt deosebit de veridice, iar „cei bogați” se dovedesc extrem de eterogeni, rezultând o teorie foarte nesatisfăcătoare bazată exclusiv pe o denunțare a opulenței. Bogații sunt o adunătură pestriță de contraste: bani vechi versus nou-bogați, active lichide versus active nelichide, dependenți de resurse versus dependenți de muncă, cei care locuiesc în regiune versus cei care au acumulat averi în străinătate. Prin urmare, dacă scopul este de a reduce inegalitățile, aceeași abordare nu poate fi aplicată în țări precum El Salvador și Franța. O mare parte din bogăția latino-americană nu se află în mâinile latino-americanilor și nici nu este stocată în interiorul granițelor sale.

> **Depășirea limitării conceptualizării „bogaților”**

Trei direcții par cheia pentru o perspectivă mai precisă asupra elitelor din America Latină: specificarea inegalităților, amplexarea la care se aplică și tipul de resurse pe care privilegiții le au la dispoziție.

Cea mai importantă inegalitate economică este asociată cu capacitatea de a lansa (sau opri) proiecte majore de investiții cu impact asupra naturii și societății. În prezent, marii investitori instituționali și marile companii internaționale dominante în regiune conferă acestor inegalități o dimensiune globală. Deoarece capitalul este din ce în ce mai lichid și depersonalizat, elitele economice depășesc acum pe proprietarii mijloacelor de producție, pe marii angajatori sau chiar pe bogații locali: implicat în gestionarea celui capital este în prezent un nucleu de directori și specialiști în finanțe, drept și tehnologie care își desfășoară activitatea în diverse teritorii.

În schimb, cea mai importantă inegalitate socială face referire la avantajele de care elitele beneficiază în ceea ce privește locuința, educația, asistența medicală și ofertele culturale, dar mai ales relațiile sociale, care nu cresc neapărat proporțional cu bogăția cuiva. Când statele abandonează obiectivul de a furniza servicii universale de înaltă calitate și drepturile devin mărfuri, contează prea puțin ce grup este elita (profesioniști de succes, funcționari publici de rang înalt sau proprietari de întreprinderi mijlocii): ceea ce contează este că aceste elite sociale au oportunități pe care concetățenii lor nu le au.

În cele din urmă, egalitatea politică depinde de capacitatea oamenilor de a se mobiliza, de a se sprijini unii pe alții și de a avea influență. Astăzi, globalizarea economică și descentralizarea au erodat resursele instituționale ale reprezentanților politici, iar mulți politicieni sunt conduși de interesele economice. Pe măsură ce cererile și

diferențele bazate pe identitate au crescut, guvernele au fost obligate să caute capital dincolo de granițele lor și să construiască coaliții formate din lideri locali capricioși și oportuniști.

> **Capricii și ierarhii implicite**

Sunt importante de remarcat distincțiile dintre elitele economice, sociale și politice, dar și legăturile dintre ele. Michael Mann își propune să facă diferența între „rețelele de putere socio-spațiale” – și autoritatea către care aspiră grupurile și instituțiile cu mandate limitate – și puterea amorfă, care se extinde spontan prin practici descentralizate și fără nuclee definite sau ordine directe. În timp ce autoritatea unui lider ilustrează primul tip de putere (puterea asupra cuiva sau ceva), disciplina pieței sau inerția obiceiurilor exemplifică al doilea tip (puterea de). Această propunere este similară cu cea a lui Albert Hirschman: piețele globalizate au întărit capacitatea oamenilor de afaceri de a abandona teritorii neprofitabile (ieșire), diverși actori ieșind în stradă și pe mass-media sociale pentru a-și exprima nemulțumirea (vocea), și totuși, loialitatea și ascultarea pe care autoritatea și politicile publice le cer, s-au erodat.

Analiza bunăstării și puterii pare a fi o sarcină crucială pentru reducerea inegalităților. Cu toate acestea, magnetismul orbitor al bogăției și puterii s-a extins în aceeași măsură cu criticile nediscriminatorii, ambele putându-se dovedi la fel de periculoase pentru coexistența socială și totuși, incapabile în fața oricărui progres. ■

Adresă de corespondență: Mariana Heredia
<mariana.heredia@conicet.gov.ar>

> Acumularea primitivă și critica legii

de **Guilherme Leite Gonçalves**, Universitatea de Stat din Rio de Janeiro, Brazilia

Fragment dintr-un tablou pictat de Diego Rivera (1929-45), expus la Palacio Nacional din Mexico City, care descrie cucerirea spaniolă a Mexicului.

In ce fel legea și dezvoltarea capitalismului sunt legate între ele? La această întrebare se răspunde adesea folosind schema normativă bazată pe distincția și fricțiunea dintre capitalism și democrație. Din această teză reies două idei: în primul rând, resursele motivaționale disponibile sunt văzute ca insuficiente pentru a legitima intervențiile statului în capitalismul târziu; în al doilea rând, legea este prezentată ca o limitare de facto a acumulării de capital și putere, dar numai atunci când această acumulare pune în circulație un număr de actori strategici care conduc spre o disidență generală. Ambele se referă

la baza normativă a teoriei lui Jürgen Habermas.

Scopul acestei scheme este de a înțelege legea și democrația ca pe un ansamblu de principii imune la contexte discrepante, ca și cum discursurile juridico-democratice ar putea fi separate de interesele materiale care participă la componența lor. Necunoscând legea ca parte a prezentului divergent, schema de mai sus trece cu vederea aranjamentele legale care permit legătura dintre acumulare și legitimare. Acest lucru devine și mai clar atunci când vedem că *predicția problemelor de legitimare în capitalismul târziu* nu a fost încă confirmată.

Neoliberalismul nu numai că mobilizează noi resurse motivaționale, dar capitalismul financiar și actorii săi re-mercantilizați sunt capabili să aplice mecanisme de legitimare juridică tendințelor speculative.

> Forma legală

Spre deosebire de schema normativă capitalism/ democrație, critica formei juridice (așa cum a fost prezentată de Evgeny Pashukanis) oferă un concept care își propune să analizeze dreptul în teoria valorii lui Marx. Punctul său de plecare este înțelegerea faptului că în societatea capitalistă, socialitatea muncii este cea care ia formă valorică.

În consecință, munca concretă se traduce în muncă abstractă și produsul său este realizat printr-un schimb a cărui valoare-formă este transformată într-o condiție necesară ordinii sociale. De îndată ce schimbul diferitelor produse ale muncii este egalizat unul cu celălalt, acest schimb creează o egalitate abstractă între tipurile inegale de muncă concretă, care – pe baza unor standarde precum timpul de muncă mediu social – permite auto-reproducerea inegalităților sociale. Și pentru că forma valorică caracterizează percepțiile directe și conduce comportamentul, atinge un caracter fetișizat.

Drept urmare, legea în societățile capitaliste este tratată similar formei sociale care este activată odată cu forma-valoare. Participă la procesul de abstractizare al producătorilor puternici, dar inegali prin impunerea principiului de schimb echivalent, o condiție prealabilă pentru schimbul de mărfuri (adică „echivalent de schimb pentru echivalent”). Instrumentele juridice pentru aceasta sunt chiar principiile constituționale ale libertății și egalității, precum și „subiectul juridic”. De fapt, aceste instrumente creează subiecți egali în mod abstract, subiecți care sunt liberi să schimbe mărfuri echivalente, permițând în același timp implementarea materială a intereselor private și a inegalității. Din acest motiv, instituțiile juridico-democratice sunt unele dintre formele sociale care permit relațiilor și schimburilor de piață să devină forme obiectivate și fetișizate; pentru aceasta, se fetișează și pe ele însele.

> Acumularea primitivă

Critica formei juridice are ca rezultat o variabilă explicativă utilă pentru analiza poziției legii în mecanismele de (re)stabilizarea acumulării capitaliste – și totuși, nu în analiza proceselor de revitalizare a acumulării și a presiunii acestora pentru o creștere

continuă. Așa cum a fost stabilit prin dezbaterile marxiană asupra acumulării primitive, societățile capitaliste nu sunt societăți statice, ci mai degrabă dinamice. Din această perspectivă, dezvoltarea capitalistă este privită asemeni unui proces constant de depășire al limitelor acumulării și creșterii prin intermediul spațiilor nemercantilizate, dar în curs de mercantilizare. Acest proces este indus de imposibilitatea realizării plusvalorii globale în locul ei de origine, precum și de presiunea supra-acumulării, care solicită exproprierea unei suprafețe nemercantilizate pentru a-și însuși valoarea excedentară în totalitate și pentru a amortiza investițiile.

Capitalismul se dezvoltă astfel pe baza unei dinamici de expropriere care activează în mod constant repetarea acumulării primitive și, cu aceasta, „cele mai grosolane acte de violență”. Aceste acte ar trebui înțelese ca forme de violență directă (adică cucerire, jaf și crimă), care în dezvoltarea capitalismului sunt aplicate nu doar în mod excepțional, ci frecvent. Ca un impuls teoretic, conceptele de acumulare și expropriere primitive demonstrează că legea nu funcționează doar ca o formă socială fetișizată în societățile capitaliste. Într-adevăr, capătă o altă înfățișare. Dar cum o putem descrie? Ce fel de violență este? Există un aranjament legal care să contribuie la exproprierea capitalistă?

> Violența legală a acumulării primitive

Diferit de critica formei juridice, dezbaterile primitive de acumulare pune și mai mult accent pe perioadele de criză. În aceste perioade, capitalul este condus să crească cu ajutorul unor forțe care, potrivit lui David Harvey, obligă la ajustări spațio-temporale, permițând (re)mercantilizarea și eliberând astfel fluxul de capital de limitări. Intervențiile de criză necesită

nu doar restructurarea spațiului și orizontului temporal, ci și crearea unui mediu benefic inclusiv pentru investiții. Ambele cazuri sunt caracterizate de diverse structuri juridice (de exemplu, legea prea îngăduitoare, legea penală, deposdarea juridică, violența poliției, războiul etc.). Acestea stabilesc o dinamică complexă de instituții care permit atât un mediu care legitimează (re)mercantilizarea, cât și dispoziții violente care expropriază anumite grupuri sociale.

După cum susține Klaus Dörre, actuala dublă criză economico-ecologică deschide calea către un diagnostic contemporan folosind perspectiva primitivă a acumulării. În acest diagnostic, crizele economico-ecologice sunt interpretate ca un factor care destabilizează relația dintre creștere, prosperitate și democrație. Pe baza acestui fapt, angajarea ordinilor legale și sociale poate fi analizată prin luarea în considerare a presiunii expansive de acumulare, a cărei forță a fost declanșată de aceste crize. Această analiză necesită dezvoltarea unei sociologii juridice critice care să depășească schema normativă a lui Habermas. Pe de altă parte, utilizarea permanentă a acumulării primitive demonstrează faptul că dezvoltarea capitalismului este legată nu numai de modelul de exploatare găsit în așa-numitul principiu de schimb echivalent, ci și de o exploatare secundară care permite acumularea prin discriminare rasistă, munca neplătită a femeilor și supraexploatarea forței de muncă migratoare. Desigur, trebuie să ne întrebăm ce moduri legale (în legislația socială, acțiunile poliției etc.) permit această exploatare secundară. ■

Adresă de corespondență: Guilherme Leite Gonçalves
<guilherme.leite@uerj.br>

> Prezentând echipa *Global Dialogue* din Polonia

| Jakub Barszczewski

| Aleksandra Biernacka

| Iwona Bojadziejewa

| Sara Herczyńska

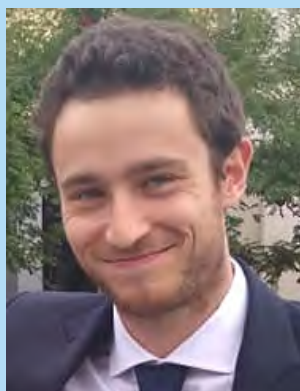
| Justyna Kościńska

| Adam Müller

| Weronika Peek

| Jonathan Scovil

| Aleksandra Wagner

Jakub Barszczewski, doctor/ PhD, predă sociologie la Universitatea din Białystok. Interesele sale de cercetare se referă la teorii critice, sociologia Sudului Global, gândirea decolonială, globalizarea contrahegemonică și creativitatea. Teza sa de doctorat a vizat conceptul de globalizare contrahegemonică al lui Boaventura de Sousa Santos. A publicat o carte despre discursul creativității în post-fordism.

Aleksandra Biernacka este doctorandă la Școala Universitară pentru Cercetări Sociale (GSSR), Departamentul Teoria Culturii, Institutul de Filosofie și Sociologie, Academia Poloneză de Științe. Cercetările sale actuale se concentrează pe refacerea de filme interculturale în contextul globalizării, teoriei traducerii, istoriei ideilor și studiilor de percepție. Deține două titluri de masterand de la Universitatea din Varșovia – în filologie poloneză și studii de cultură americană.

Iwona Bojadzjewa a absolvit sociologia la Universitatea Jagielloniană din Cracovia. În prezent lucrează la o teză de doctorat legată de discursuri despre mediu. De asemenea, lucrează în sectorul neguvernamental, militând pentru o mai bună calitate a aerului în Polonia.

Sara Herczyńska este doctorandă la Institutul de Cultură Poloneză al Universității din Varșovia. Principala sa zonă de cercetare vizează studiul memoriei. Este membru al echipei de cercetare a rememorării Holocaustului și teza sa de doctorat are ca subiect muzeele biografice poloneze. Face parte din comitetul editorial al revistei *Mała kultura współczesna* și este ghid la Galeria Națională de Artă Zachęta.

Justyna Kościńska este doctorandă în sociologie la Universitatea din Varșovia. Domeniile sale de studiu includ

sociologia urbană, participarea socială, clasele sociale și stratificarea. Teza sa de doctorat se referă la accesibilitatea spațială a serviciilor publice. Din 2019, este coordonatoarea echipei editoriale poloneze a *Global Dialogue*.

Adam Müller este cercetător cantitativ și lucrează în prezent ca asociat al Institutului Național pentru Prelucrarea Informațiilor. Are un master și o diplomă de licență în sociologie de la Universitatea din Varșovia. Interesul său actual de cercetare este în schimbarea modelelor din sectorul învățământului superior și în aplicațiile procesării limbajului natural în studiile științelor sociale.

Weronika Peek este masterand în limba engleză la Universitatea din Varșovia, cu un interes ridicat în sociologie. Interesele sale de cercetare includ lingvistica cognitivă, cu un accent deosebit pe metafore conceptuale, studii asupra discursului și critici literare feministe.

Jonathan Scovil este doctorand în sociologie la Universitatea din Varșovia și École des hautes études en sciences sociales (EHESS) într-un program de doctorat în co-tutelă, finanțat de o bursă a guvernului francez. Interesele sale de cercetare includ sociologia religiei și cunoașterii, antropologia socială și istoria ideilor. Cercetările sale doctorale se referă la percepția europeană a terorismului jihadist, folosind cazurile Franței și Poloniei.

Aleksandra Wagner și-a finalizat licența și și-a început studiile de masterat la Institutul de Științe Sociale Aplicate de la Universitatea din Varșovia. Interesele sale de cercetare se referă la sociologia familiei, a părinților și a căsătoriei.